

Classis Arnhem
der Geref. Kerken

E
4

ACTA DER GENERALE SYN
VAN DE GEREFORMEERDE
KERKEN IN NEDERLAND,

GEHOUDEN TE UTRECHT VAN
22 AUGUSTUS TOT 7 SEPTEMBER 1905.

BOEKHANDEL
VOORHEEN
HÖVEKER & WORMSER.
AMSTERDAM. — PRETORIA. — POTCHEFSTROOM.

ACTA
DER
GENERALE SYNODE
VAN DE
GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND,
gehouden te Utrecht, van 22 Augustus tot 7 September 1905.

ARTIKEL 1.

Namens de Synodale Kerk van Utrecht opent Ds. P. J. W. KLAAR-^{Opening}
HAMER, Dienaar des Woords bij deze Kerk, de Generale Synode van de
Gereformeerde Kerken in Nederland.

Na het zingen van Psalm 105 ; 1, 3 en 5 leest ZEerw. Efeze 4 : 1-16
en houdt de navolgende toespraak :

Eerwaarde vaders, beminde broederen, hooggeachte leden en adviseurs dezer Generale Synode.
Genade en vrede en barmhartigheid zij u van God onzen Vader en van onzen Heere
Jezus Christus.

Het is voor het eerst, dat Gereformeerde Kerken van Nederland in Generale Synode
in de grijze Bisschopstad te samenkomen.

Wel zag onze oude stad vóór nu bijna drie eeuwen geleden eene eenigszins befaamde provinciale
synode saâmvergaderd, waar onder Uytenbogaarts machtige leiding eene stoute poging gewaagd
werd, om naar arminiaanschen frant de nauw aan Rome's juk ontworstelde Kerken opnieuw
onder het vleesch te knechten ; ditmaal door ze te brengen onder het juk der politieke
machthebbers.

Ook kwam ruim twee eeuwen later de Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland hier
ter synode bijeen ; en nog weder eene halve eeuw daarna verkozen de Nederduitsche Geref-
ormeerde Kerken (toen doleerende) onze stad als plaats van samenkomst voor haar Voor-
loopige Synode.

Maar de eere en het voorrecht, om eene Generale Synode der Gereformeerde Kerken in
Nederland te mogen ontvangen, geniet Utrecht's Gereformeerde Kerk 'thans voor 't eerst.

Haar kerkeraad vereerde mij met de aangename taak, om namens deze Kerk u hartelijk
welkom te heeten en uiting te geven aan het gevoel van blijdschap, waarmede zij u in
haar midden ziet saâmvergaderen.

In den naam van den eenigen en eeuwigen Koning der Kerk, onzen Heere Jezus Christus,
open ik dan op last van de Synodale Kerk deze eerste zitting van deze Generale Synode.

Voorwaar dit is wonderlijk in onze oogen, dat de aloude historische Gereformeerde Kerk
van Utrecht de gastvrouw zijn mag eener Generale Synode van Gereformeerde Kerken, die

niet alleen gereformeerd maar ook *vrij* zijn. Vrij ook van de vergulde banden, waarmede zij in haar beste dagen tot in haar synodale samenkomsten door de politieke macht gebonden waren. Nu alleen zich buigend onder het zachte juk van Hem, dien God verhoogd heeft tot eenen Vorst en Zaligmaker en Hem der gemeente gegeven heeft tot een Hoofd boven alle dingen.

Vrij om — in gebondenheid aan Gods Woord alléén — in alle voorkomende zaken te oordeelen naar den regel der Belijdenis.

Vrij, om op eigen terrein naar eigen ordening te leven.

Waarlijk dit ziende en daarbij bedenkende, wat al aanslagen er gepleegd zijn niet alleen tegen de vrijheid dezer Kerken, maar ook tegen haar Belijdenis, ja tegen haar bestaan zelve, dan vinden wij voor hetgeen thans ons oog hier aanschouwt, geene andere verklaring dan die God zelf door MALEACHI'S woord ons geeft: „Want Ik de Heere word niet veranderd; daarom zijt gij, o kinderen Jacobs, niet verteerd”.

O zeker, als vertegenwoordigers van Neêrlands Gereformeerde Kerken kunnen we niet in Utrecht saâm komen zonder herinnerd te worden aan het heerlijk verleden van kerk en land en vorstenhuis, aan den bloeitijd van wetenschappen en kunsten, aan het gloriëtijdperk, waarin onze vaders hoewel worstelende tegen machtige vijanden toch aan de spits der volken stonden op alle terrein des menschelijken levens.

De steen in het plaveisel van ons Munsterkerkhof, wat al herinneringen uit het grijs verleden roept hij in ons wakker; dat standbeeld daar verrijzend voor eenen der edelste Nassauers, en die aula in ons academiegebouw, hoe roepen ze ons uit Kerk en Staat feiten voor den geest, die getuigen van geloofsmoed en vertrouwen en van geloovig volharden; hoe spreken ze ons van eene eenheid en saambinding die van Gods gunst getuigend, door die gunste ons voorgelacht groot en machtig heeft gemaakt.

Maar tegelijk doemt er ook zooveel op, dat ons te binnen brengt de bange dagen, die Neêrlands Sion in de eeuwen en tijden, die achter liggen, heeft moeten doorworstelen.

Immers onder de steden in Nederland, waar men van de zijde der machtigen en aanzienlijken steeds der Gereformeerde kerk en religie gram was en waar men haar dit op allerlei wijze, óók door daden van onrecht en geweld, deed blijken, neemt helaas ook deze stad eene eerste plaats in.

Zal ik u dit door enkele herinneringen voor de aandacht roepen?

Daan wijs ik u op de laatste jaren van de ten einde snellende 16e eeuw, nadat LEYCESTER het land had verlaten en zijn niet 't minst in Utrecht zoo machtige partijgangers hun plaatsen in het gestoelte der eere hadden moeten inruimen voor de eerst door hen verdrevenen. Toen was er zelfs voor den uitnemenden en steeds op vrede maken bedachten HELMICHUS geene plaats meer binnen deze veste. Hij moest evenals zijne mededienaren afgezet en uit stad en provincie verwijderd worden, wijl hij het opnam voor het recht en de vrijheid en voor de zuivere leere der Gereformeerde Kerk.

Of breng u te binnen, dat hoevele jaren de eenig groote VOETIUS hier ook heeft gearbeid op den kansel en in de consistorie, deze Kerk toch zoomin toen als later ooit voeti'aansch is geweest, en dat geen roem van groote geleerdheid noch het treffelijke van eenen godzaligen wandel hebben kunnen beletten, dat onder invloed van denzelfden arminiaanschen regentengeest, die zijn woord en arbeid weêrstand, ook hier de vuilste pamfletten hem in eere en goeden naam aantastten, en dat hij soms onder smadelijke scheldingen zijnen weg langs onze straten moest gaan.

Nog roep ik u voor de aandacht de schandelijke, geweldadige en ruwe uitzetting en ontpoortering van trouwe wachters der kudde die Utrecht aanschouwde, toen in 1660 de moedige VAN DER VELDE en de godzalige TEELINCK, de schrijver van het nu nog honderden tot stichting en vertroosting dienend tractaat: „Den vruchtbaarmakenden Wijnstok Christus” — als waren zij gemeene en gevaarlijke misdadigers — als majesteitsschenders ter stede en ter provincie werden uitgebannen.

En waar als hier hebben de Kerken zich moeten krommen vele jaren lang onder kerkelijke wetten, als door de Staten van dit gewest in 1590 zijn gemaakt en haar opgedrongen? Waar vindt gij de weêrga van eene knechting der duurgekochte gemeente Christi als op de beruchte provinciale Synode van Utrecht in 1612 gehouden? Ja, waar heeft als hier ook op het terrein en in het leven der Kerken de arminiaansche regentengeest hunne triomfen gevierd?

En de Jutfaasche en Leidsche en andere ter stede uitleidende wegen zouden kunnen verhalen van het verdriet en de zuchtigen der geplaagden en benauwden, die onder smaad en dreiging naar elders moesten trekken, om zielevoedsel te vinden.

Nauw was voor Utrecht's Kerk in de eeuw der reformatie het licht der Waarheid opgegaan, pas waren hare banden gebroken en nog maar de eerstelingen uit den duisteren nacht uitgeleid, -- of reeds werd zij gedrongen en aangevochten om de rechte paden te verlaten door de leeringen en de volgelingen van DUFFHUIS, den vader der Jacobsgemeente, die zonder belydenis en zonder opzicht of tucht schier aan allen plaats bood, die zich zelve Christen keurden. Toen genoot onze stad de twijfelachtige eere, om een der bolwerken te zijn der Leycester-partij en stelde ook Utrecht's kerk haar vertrouwen op dezen ydelen, zelfzuchtigen waggelmuts, om na zijn heengaan en den val van zynen aanhang te ervaren, hoe bittere vruchten het voor Gods volk heeft om vleesch tot zynen arm te stellen.

Dan volgt de zware periode onder de overheersching en druk der magistraten, gepaard gaande met en gevolgd door de verscheurende en geest blussende werking van den stryd der partijen in de kerke zelve, waarin ook Utrechts's kerk zoozeer haar aandeel heeft gehad.

In toen de doodende invloed van een alles versteenend conservatisme en van allerlei kettersche geesten en van het demoraliseerend antinomisme.

Is het wel wonder, dat als in 't eind der 18e eeuw de revolutiebeginselen en begrippen de overhand krijgen, dan ook deze stad voorgaat in het verzet tegen God en Overheid, en de Kerk dan ook hier noch leven noch invloed noch eere meer heeft?

En ook nadat God door de Fransche geesloede Neerland had vernederd, hoewel het zich niet tot bekeering liet leiden, bleef in deze stad der kerkhoven de oude der Gereformeerde Kerk en religie vijandige arminiaansche regentengeest rondwaren.

De Gereformeerden, die in de eerste helft der vorige eeuw wenschten, ook in het kerkelyke leven Gode te gehoorzamen naar zijn Woord en Christus als den eenigen Koning der Gemeente begeerden te dienen, zij moesten deswege zoowel van de overheden en machten als van het straatgrauw ondervinden -- hier vooral niet minder dan elders --, hoe bitter de haat was tegen de Gereformeerde leer en Kerk.

En voor den Gereformeerden Kohlbrugge was om zyne belydenis geen toegang tot Utrecht's kerkgemeenschap te verkrijgen en de Stichtsche kerkeraad oenteerde zich zelve in het zoeken van laffe uitvluchten en door de kleinzielige kwellingen, waarmede hij dezen man Gods martelde, totdat hij uitweek.

En toen de man, dien God in deze eeuw aan Neerland gaf, om principieel kerk en school weer in de oude calvinistische paden te leiden en de Gereformeerde beginselen en waarheid weer en historisch en dogmatisch en ke krechtelyk aan Gods volk en kerken te doen kennen, -- toen Dr A KUYPER in Utrecht in woord en daad begon te toonen wie hij was, wat hij beleed en waartoe God hem riep, toen keerde al wie naam had en invloed en den toon aangaf in kerk en academie en in regentenkringen zich niet alleen van hem af maar in boosheid en nydigheid zich tegen hem en begon van hier uit de vervolging, gepaard met dien vloed van haat en leugen en lastering, die over dezen kampioen der Gereformeerde religie en kerk zich uitstortte, en wiens waten steeds zouden aanzwellen en welks golven al hooger zouden gaan, om in onze dagen eene hoogte te bereiken, die al wie God vreest met bangheid en kommer vervult.

Ziet, we stipten slechts aan, we deden maar zoo hier en daar eene greep, -- maar het is genoeg, om u en mij in deze oogenblikken te nopen tot de erkenning, dat het een vertroostend en bemoedigend wonder Gods is, dat de oude historische Kerk van Utrecht onder dat alles niet is bezweken noch van haar plaats is weggenomen, maar dat zij nog een overblyfsel behield, en dat dit zich in 's Heeren kracht van alle zondige band en menschenjuk vrij maakte, om de aloude belydenis weer op te heffen en naar de oude schriftuurlyke ordeningen te leven, saamverbonden met alle Kerk in Nederland, die in dat confessioneele scrijbbloeth de heerlyke uiting van haar geloof vindt.

Het zien op die trouwe Gods, op de sterke rechterhand des Heeren, die niet alleen aan deze maar aan zoovele kerken in dit met zyne gunsten gekroonde land krachtige daden

gedaan heeft, waardoor haar nog een overblijfsel gelaten is, dat staat tot op dezen dag, om al zijne wonderwerken te vertellen, — dit, broeders, moge ook u benoedigen, — en hertoe bepaalden wij er uwe aandacht bij, — in deze tijden, waarin zoowel in ons kerkelyk als in ons sociaal en nationaal leven zooveel is, dat bedroeft en beschaamt, dat benauwt en bekommert.

Laat ons moed grijpen en dien vasthouden. De Heere laat zijner handen werk niet varen. Hij bewaart en sterkt en vermeerderd zijne kerk. Geen instrument tegen haar bereid zal gelukken. Alle raadslag des boozen verijdt. Hij Maar ons beraden en arbeiden zal niet ijdel zijn in den Heere.

Een krachtig Gereformeerd leven en getuigen en arbeiden te midden van het nationale en sociale leven, van hoe onberekenbaren zegen, van hoe ver reikende gevolgen zou het zijn.

En de tijden, de gesteldheid der geesten is er gunstig voor.

Maar daarom is noodig een krachtig, kerngezond kerkelyk leven, vol eenheid en saambinding; een leven gevoed en verlicht en zoo noodig verbonden en geheeld door eene prediking, die inleidt in het Woord des Heeren, die toepast en ten strijde oefent, die uitgaat ook in de wereld als een krachtig en zeker bazingeluid, — een kerkelyk leven vast gesteld door het gebruik van de reine bediening der Sacramenten en zuiver gehouden door eene tucht-oefening te gelijk teeder en krachtig, bedoelende zoowel de handhaving van 's Konings recht als het behoud des zondaars.

Ach, in hoe menig opzicht schiet ons kerkelyk leven te kort. Hoe weinig blijkt nog uit dat leven, dat de ernst der tijden door onze kerken wordt gevat, dat zij haar heerlyke roeping voor deze tijden verstaan, en dat zij zien, wat schoone kans de God des hemels en der aarde haar geeft, om ook nationaal en sociaal ten zegen te zijn.

Hoeveel helaas van hetgeen God in zijne ontferming gaf en werkte, wordt bedorven of in zijne doorwerking gestuit door droeve, roekelooze broedertwisting, die Gods kinderen en engelen bedroeft en alleen wereld en Satan verblijdt.

Broeders ziet er uw agendum maar op aan. Hoe spreekt het u in tal van bezwaarschriften, die eene donkere schaduw zijn naast de lichtende punten, van die jammerlyke, zonder nootzaak volgehouden woelingen, — en daarnaast, wat treurige openbaring van inzinking en verachtering en verslapping is die ditmaal zoo buitengewoon breede lijst van geschillen en tuchtzaken, die in de mindere vergaderingen met konden afgehandeld worden.

Hoeveel wijsheid en voorzichtigheid zult gij behoeven, om in de behandeling dezer zaken de waarheid en den vrede, de liefde en het recht vast te houden en te besluiten hetgeen dienstig zal blijken, om eendracht en eenigheid te voeden en alles te onderhouden in de gehoorzaamheid Gods.

En dan van hoeveel gewicht, hoe ernstig is de beslissing, die van u gevraagd wordt in zake het gravamen tegen Artikel 36 der Confessie.

En deze Confessie moet in u de rechters, die over de aanklacht te oordeelen hebt, haar beschermers vinden, die haar verdedigen, totdat zij in den rechtsstrijd voor Gods Woord bezwijkt.

Van niet minder belang en gewicht voor ons kerkelyk leven is de arbeid der revisie van eenige artikelen der kerkenorde, waartoe gij geroepen wordt.

Ook vraagt de Zending uwe aandacht voor zaken, die van het hoogste belang zijn voor dien arbeid zelve en ook voor den wasdom en de ontwikkeling van de zwakke Javaansche Christelyke Kerken of beginselen van kerken.

En hoe verblijdend zou het zijn, indien het dezer Synode gegeven werd, om de zoo moeilijke kwestie van de uitvoering van het bepaalde in Artikel 13 der Kerkenorde eens tot eene goede oplossing te brengen.

Broeders, laat het in de behandeling van alle ons voorkomende zaken blijken, dat wij van één gemoed en één gevoelen zijn, zonen zijnde van hetzelfde huis, die door ootmoedigheid de een den ander uitnemender achten dan zich zelve.

Laat ons elkander verdragen en laat ons de een den ander vergeven, zoo iemand tegen iemand eenige klacht heeft, en doen wij dit voor het aangezicht van Christus, opdat de Satan over ons geen voordeel kryge, want — zijne gedachten zijn ons immers niet onbekend.

Mochten zoo in deze Synode Nederlands Kerken eenen rijken en heflyken zegen van haren Christus ontvangen, mocht hier alle woeling en twisting haar einde vinden, mochten triage

handen en slappe knieën opgericht en wankelende enkelen vast gemaakt worden; ga er een heflijke geur van Gods genade en eene zoete ervaring van Geesteswerking van haar uit: zij er *vertroosting* en bemoediging voor Gods gunstgenooten en geve ons samen zijn boven alles den naam des Drieëenigen eere.

Broeders, wat een voorrecht en eere zou het ons wezen, hiertoe 's Heeren knechten te mogen zijn.

Komt, zoeken wij dan het aangezicht van onzen trouwen, onveranderlyken Jehova, die ons nog een overblyfsel gelaten heeft en nog wonderlyke daden ons doet zien en hooren.

Nadat de vergadering Ps. 121 : 1 gezongen heeft, beveelt de tijdelijke Praeses in een hartelijk gebed de Synode aan de barmhartigheden Gods aan.

ART. 2.

De tijdelijke Praeses noodigt de Dienaren des Woords J. D. VAN DER MUNNIK en W. BREUKELAAR uit tot het opnemen en onderzoeken der credentiebrieven. Afgvaardigden.

Uit dit onderzoek blijkt, dat afgevaardigd zijn :

door de Kerken van de provincie *Utrecht*, als *primi*: de Dienaren P. J. W. KLAARHAMER van Utrecht en W. H. GISPEN JR. van Baarn, met de Ouderlingen H. HIENSCH van Veenendaal en J. VAN DER BIJL van Kockengen; en als *secundi*: de Dienaren K. FERNHOUT van Utrecht en A. M. DONNER van Amersfoort, benevens de Ouderlingen J. VAN ZANTEN van Zeist en K. VINK van Lopik;

door de Kerken van de provincie *Noord-Holland*, als *primi*: de Dienaren W. BREUKELAAR van Zaandam en B. VAN SCHELVEN van Amsterdam, met de Ouderlingen J. OLTHOFF van Krabbendam en J. ZEELTE van Monnikendam; en als *secundi*: de Dienaren N. VAN GOOR van Halfweg en H. LOUMAN BEYER van Landsmeer, benevens de Ouderlingen J. SLUIS van Andijk en P. VERMEULEN van Velzen;

door de Kerken van de Provincie *Zuid-Holland*, als *primi*: de Dienaren W. B. RENKEMA van Rijnsburg, en R. J. W. RUDOLPH van Leiden, met de Ouderlingen M. VAN MUISWINKEL van Zwammerdam en J. SINGELS van Rotterdam; en als *secundi*: de Dienaren J. VAN HAERINGEN van Katendrecht en C. J. W. VAN LUMMEL van Delft, benevens de Ouderlingen J. EIGEMAN WZN. van Alfen a/d Rijn en D. BREMMER van Waddingsveen;

door de Kerken van de provincie *Zeland*, als *primi*: de Dienaren A. LITTOOLJ en Dr. L. H. WAGENAAR, beiden van Middelburg, met de Ouderlingen D. MULDER van Zierikzee en C. VERHAGE van Middelburg; en als *secundi*: de Dienaren R. J. VAN DER VEEN van Goes en J. VAN DEN BERG van Terneuzen, benevens de Ouderlingen M. DE JONGE van Goes en J. P. GEELHOEDT van Zaamslag;

door de Kerken van de provincie *Noord-Brabant en Limburg*, als *primi*: de Dienaren J. A. GOEDBLOED van Nieuwendijk en Dr. J. C. DE MOOR van Breda, met de Ouderlingen, A. C. VAN DRIMMELLEN van Klundert en A. OOST van Meeuwen; en als *secundi*: de Dienaren J. VAN HAERINGEN van Genderen en A. J. MULDER van Klundert, benevens de Ouderlingen H. SCHREUDERS van Veen en L. PUNT van Klundert;

door de Kerken van de provincie *Groningen*, als *primi*: de Dienaren G. GEERDS van Appingedam en F. J. TEN HOOR van Uithuizermeeden, met de Ouderlingen D. RIJPSMA van Groningen en M. UBBENS van Spijk; en als *secundi*: de Dienaren W. FOKKENS van Stadskanaal en K. M. R. VELDMAN van Garrelsweer, benevens de Ouderlingen G. H. KUIK van Wildervank en M. VELTHUIS van Bedum;

door de Kerken van de provincie *Friesland*, als *primi*: de Dienaren J. D. VAN DER MUNNIK van Leeuwarden en A. DE GEUS van de Lemmer, met de Ouderlingen J. BRUINSMA van Sexbierum en W. F. NAUTA van Hijaard; en als *secundi*: de Dienaren Dr. A. KUYPER JR. van Makkum en H. M. DETHMERS van Sneek, benevens de Ouderlingen A. ELSHOUT van Lollum en S. R. SYBRANDI van Scharnegoutum;

door de Kerken van de provincie *Drente*, als *primi*: de Dienaren T. NOORDEWIER van Meppel en L. KUIPER van Hoogeveen, met de Ouderlingen H. BRINK van Beilen en H. POPPEN van Schoonebeek; en als *secundi*: de Dienaren G. GROOT NIBBELING van Haulerwijk en J. BAKKER van Emmen, benevens de Ouderlingen H. ELEVELD van Smilde en R. VAN HEES van Hoogeveen;

door de Kerken van de provincie *Overijssel*, als *primi*: de Dienaren J. HESSELS van Zwolle en G. ELZENGA van Kampen, met de Ouderlingen D. J. VAN DER VEGTE van Langeslag en K. KINKHORST van Zwartsluis; en als *secundi*: de Dienaren L. M. A. SCHEPS van Deventer en L. A. SMILDE van Ommen, benevens de Ouderlingen J. BOSCH OZ. van Zwolle en H. SONDORP van Olst;

door de Kerken van de provincie *Gelderland*, als *primi*: de Dienaren H. HOEKSTRA van Arnhem en J. W. A. NOTTEN van Velp, met de Ouderlingen H. ORMEL van Lochem en G. VAN ZWALUWENBERG van Oldebroek; en als *secundi*: de Dienaren P. WARMENHOVEN van Harderwijk en Dr. B. WIELENGA van Arnhem benevens de Ouderlingen Jb. KASPERS van Arnhem en A. VAN DE POLL van Doornspijk.

Hoewel de credentiebrief van de broederen uit Drente ontbreekt, worden ze toegelaten tot de vergadering, wijl van hunne afvaardiging voldoende is gebleken en zij beloven, hunnen lastbrief nog te zullen inleveren.

Alle *primi*-afgevaardigden zijn tegenwoordig, behalve Ds. L. KUIPER van Hoogeveen en Ouderling D. MULDER van Zierikzee, die vervangen worden door hunne *secundi* Ds. J. BAKKER van Emmen en Ouderling M. DE JONGE van Goes.

Voorts zijn tegenwoordig, als adviseerende leden der Synode, de professoren aan de Theologische School der Gereformeerde Kerken M. NOORDTZIJ, L. LINDEBOOM, Dr. H. BOUWMAN en Dr. A. G. HONIG, en de professoren van de Theologische Faculteit der Vrije Universiteit Dr. F. L. RUTGERS, Dr. G. H. J. W. J. GEESINK, Dr. H. H. KUYPER, Dr. H. BAVINCK en P. BIESTERVELD, die hartelijk welkom worden geheeten.

ART. 3.

Onder leiding van Ds. P. J. W. KLAARHAMER verkiest de Synode met Moderamen
meerderheid van stemmen tot praeses, Ds. B. VAN SCHELVEN; tot
assessor, Ds. J. HESSELS; tot scribae, Ds. A. DE GEUS en Ds. W. H.
GISPEN JR.

ART. 4.

Nadat het moderamen zitting genomen heeft, spreekt de Praeses, Ds. Installatie
B. VAN SCHELVEN, een woord van dank tot de Synode voor het vertrou-
wen gegeven aan de broederen, die het moderamen vormen en de hun
opgelegde taak wenschen te aanvaarden, rekenend op de hulpe des
Heeren.

De Praeses bedankt daarna Ds. H. HOEKSTRA voor het goede woord,
gisteren avond in de ure des gebeds gesproken, waarin het geestelijk
beginsel van al ons werken zoo krachtig werd voorgesteld.

Hij bedankt verder de Kerk van Utrecht, en inzonderheid Ds. P. J. W.
KLAARHAMER, voor de voorbereiding en de constitueering dezer Synode.

De geheele Synode spreekt door op te staan hare instemming uit met
de Belijdenisschriften van de Gereformeerde Kerken.

ART. 5.

De Praeses verwelkomt de afgevaardigden van buitenlandsche Kerken: Begroeting van
buitenlandsche
afgevaardigden
de broeders Jos. JAGER, predikant te Emden en P. D. DE GROOT, pre-
dikant te Emlicheim, afgevaardigd door de Algemeene classicale verga-
gadering van de Oud-Gereformeerde Kerk in Pruisen, en Dr. K. KUIPER,
predikant bij de Tweede Christelijke Gereformeerde Gemeente te Roseland
in Chicago, Ill., benoemd als vertegenwoordiger van de Christelijke Ge-
reformeerde Kerk in Noord-Amerika.

Van de broeders Rev. J. MOORE FERGUSON en Rev. Dr. A. DE VLIAGER,
afgevaardigden van de Presbyterian Church of Engeland, wier geloofs-
brief ter tafel is, is de laatste reeds ter vergadering gekomen; deze wordt
verwelkomd.

ART. 6.

Om als adviseerende leden in de Synode zitting te nemen, worden op Adviseerende
leden.
voorstel van den Praeses uitgenoodigd de Dienaren van de Kerk van
Utrecht M. VAN MINNEN, K. FERNHOUT en L. ADRIAANSE, benevens allen,
die ter Synode als rapporteurs moeten optreden.

ART. 7.

Op voorstel van den Praeses draagt de Synode aan het moderamen Wijze en orde
van werken.
op, om met de professoren Dr. F. L. RUTGERS en Dr. H. BOUWMAN een
voorstel aangaande wijze en orde van arbeiden te ontwerpen ter behan-
deling van het volgend agendum:

A.

1. De Provinciale Synode van Groningen vraagt naar aanleiding van een concreet geval, of een kind in onecht geboren uit eene geëxcommuniceerde moeder, maar door leden der gemeente als hun kind aangenomen, mag gedoopt worden.
2. De Provinciale Synode van Zuid-Holland besluit door te zenden naar de Generale Synode de vraag van de Classe Rotterdam: of de onmondige kinderen van hen, die zich aan de gemeente onttrekken en die van geëxcommuniceerden nog beschouwd moeten worden als tot de gemeente te behooren.
3. Verzoekschrift van de geloovigen van Gereformeerde belijdenis te Gent om hulp, ten einde te komen tot rechte kerk-instituering.
4. De Provinciale Synode van Gelderland verzoekt de Generale Synode, hare medewerking te willen verleen voor den arbeid in de Rijn-provincie, bepaaldelijk voor dien te Duisburg; en benoeme daartoe twee of meer deputaten met het oog op het groot belang voor de aldaar verblijfhoudende Nederlanders behoorende tot de Gereformeerde Kerk.

B.

1. Rapport van curatoren der Theologische School.
2. Rapport van deputaten voor het geval van het ontstaan eener vacature onder de hoogleeraren aan de Theologische School.
3. Rapport van de deputaten voor de oefening van het verband tusschen de Gereformeerde Kerken en de Theologische Faculteit der Vrije Universiteit te Amsterdam.
4. De Provinciale Synode van Overijssel betreurt het besluit van de Arnheemsche Synode tot het vaststellen van eene tweede collecte voor de Vrije Universiteit met het oog op de omstandigheden.
5. De Provinciale Synode van Gelderland stelt aan de Generale Synode voor, hare afkeuring uit te spreken over het streven, sinds geruimen tijd tot groote ontstichting en schade der Kerken leidend, om geheel het kerkelijk leven en inzonderheid de verkiezing van ambtsdragers en van afgevaardigden naar de meerdere vergaderingen te laten beheerschen door het verschil van meening, dat er bestaat ten opzichte van „de kerkelijke kwesties” onzer dagen.
6. De Provinciale Synode van Zuid-Holland betreurt ten zeerste, dat „de opleiding tot den Dienst des Woords” in onze Gereformeerde Kerken tot eenen twistappel geworden is, en dat men nog steeds voortgaat, geheel het kerkelijke leven door deze zaak te laten beheerschen. Zij stelt voor, dat de Generale Synode hare afkeuring uitspreke over de soms onbroederlijke wijze, waarop zonen van het zelfde huis elkander in de pers bestrijden, en over de verkeerde inneming van broeders

buiten de plaatselijke Kerk in alles, wat het kerkelijk leven aangaat; dat zij opwekke tot betoon van onderlinge liefde, terwijl de Provinciale Synode haar het licht en de wijsheid des Heiligen Geestes toebidt, om in de verschillende zaken, die in verband staan met den strijd, welke in den boezem der Kerken gestreden wordt, te oordeelen, zooals het meest kan strekken tot de eer van God en tot bevordering van den onderlingen vrede.

7. De Provinciale Synode van Zuid-Holland zendt door naar de Generale Synode een schrijven van leden der Gereformeerde Kerk te Delft, van leden der Gereformeerde Kerk te Voorburg, van leden der Gereformeerde Kerk te 's Gravenzande en van leden der Gereformeerde Kerk te Gouda (A), bevattende a geheel eensluidende verklaringen en b. de navolgende voorstellen:
 - a. de Generale Synode herroep de onrechtmatige besluiten (zie punt 1, 2 en 3 van C bovengenoemd) ¹⁾ door de Generale Synode te Arnhem in 1902 genomen; en óók die met betrekking tot de inlijving der Theologische School te Kampen bij de Theologische Faculteit der Vrije Universiteit te Amsterdam;
 - b. de Generale Synode spreke zich duidelijk uit, dat zij van zins en willens is, na te leven het door allen bij de vereeniging der beide kerkengroepen in 1892 voor Gods aangezicht aanvaarde beding, luidende: „wat de opleiding tot het leeraarsambt betreft, oordeelt de Synode te moeten handhaven het beginsel, dat de Kerken geroepen zijn, eene eigen inrichting tot opleiding harer leeraren te hebben, ten minste wat de godgeleerde vorming betreft”;
 - c. dat der Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag te Amsterdam de verplichting worde opgelegd, voortaan rekening en verantwoording te doen aan de steeds eerstvolgende Generale Synode der Gereformeerde Kerken van de door de Generale Synode toegestane en door de Gereformeerde Kerken ten behoeve der Theologische Faculteit der Vrije Universiteit gehouden collecten.
8. Schrijven van leden der Gereformeerde Kerk van Hillegom en van 61 leden der Kerk van Assen bevattende dezelfde verklaringen en voorstellen als die, welke voorkomen in de brieven uit Delft, Voorburg, 's Gravenzande en Gouda sub 7 vermeld.
9. Schrijven van leden der Gereformeerde Kerk te Haarlem (A en B) en van den Kerkeraad van Haarlem (B), verklarende zich vóór het behoud der Theologische School. — Annex een begeleidend schrijven van den Kerkeraad van Haarlem (A).
10. De Provinciale Synode van Zeeland stelt voor: de Generale Synode noodige de Vrije Universiteit uit, voortaan aan elk der voor de oplei-

¹⁾ Voorkomende in de vermelde „verklaringen”.

ding aan hare Theologische Faculteit collecteerende Kerken jaarlijks een verslag toe te zenden.

11. Van den Kerkeraad der Gereformeerde Kerk van Amersfoort (A) een bezwaarschrift „tegen het op de Synode van Arnhem 1902 genomen besluit van eene tweede collecte voor de Theologische Faculteit der Vrije Universiteit”.
12. Schrijven van leden der Gereformeerde Kerk te Amersfoort (A), protesteerende tegen het schrijven van hunnen kerkeraad in zake de tweede collecte voor de Theologische Faculteit der Vrije Universiteit (vermeld sub B. 10) en betuigende hunne instemming met het besluit der Synode van Arnhem 1902 inzake deze tweede collecte.
13. Van de Kerkeraad der Gereformeerde Kerk te Kampen een „protest tegen de tweede collecte voor de Theologische Faculteit der Vrije Universiteit te Amsterdam, door de Generale Synode te Arnhem aan de Kerken opgelegd”.
14. Van den Kerkeraad der Gereformeerde Kerk te Bunschoten (A) een bezwaarschrift tegen „het op de Synode van Arnhem 1902 genomen besluit, betreffende eene tweede collecte voor de Theologische Faculteit der Vrije Universiteit”.
15. Van de Classe Groningen een protest tegen het besluit der Generale Synode van Arnhem 1902, waarbij bepaald is, dat jaarlijks door de Kerken ook twee afzonderlijke collecten voor de opleiding tot den Dienst des Woords aan de Theologische Faculteit der Vrije Universiteit zullen worden gehouden.
16. Van den kerkeraad der Gereformeerde Kerk te Terwispel een voorstel, dat de Generale Synode de tweede collecte voor de Theologische Faculteit der Vrije Universiteit afschaffe.
17. Van de kerkeraden der Gereformeerde Kerken te Almkerk, Katwijk aan den Rijn en Werkendam (A), een bezwaarschrift tegen het besluit der Generale Synode van Arnhem 1902 inzake de tweede collecte voor de Theologische Faculteit der Vrije Universiteit ; en een voorstel, om of dit besluit terug te nemen, of op andere wijze dan te Arnhem geschiedde deze tweede collecte vast te stellen, en in elk geval te vragen, dat door de Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerde grondslag rekening en verantwoording gedaan worde van de gecollecteerde gelden aan de Kerken.
18. De algemeene Classe der Oud-Gereformeerde Kerken in Oost-Friesland, Bentheim en Westfalen stelt voor :
 „De Oud-Gereformeerde Kerken in Oost-Friesland, Bentheim en Westfalen, in algemeene classe den 4den Mei j.l. te Bentheim vergaderd,
 overwogen hebbende de tegenwoordige positie der candidaten, die aan de Theologische School te Kampen of de Vrije Universiteit te Amsterdam hunne studie volbrengen en eene der Kerken bovengenoemd,

na aanneming eener roeping, wenschen te dienen ;

van oordeel, dat, voor genoemde candidaten bij eenen eventueelen terugkeer naar Nederland, teneinde de Gereformeerde Kerken aldaar te dienen, artikel 166 der Acta van de Synode ten jare 1893 te Dordrecht gehouden, waardoor zij verplicht zijn „zich te onderwerpen aan een colloquium aangaande leer en wetenschap, dat eenen zelfden graad van ontwikkeling eischt als het praeparatoir- en het peremptoir-examen der door de Gereformeerde Kerken in Nederland toegelatenen”, vele bezwaren oplevert ;

verzoekt uwe vergadering, deze zaak zoodanig te regelen, dat het door de uit Nederland komende candidaten voor de Kerken van Oost-Friesland, Bentheim en Westfalen af te leggen peremptoir-examen geschiede ten overstaan van gedeputeerden der Gereformeerde Kerken, opdat genoemd examen ook voor de Gereformeerde Kerken in Nederland geldigheid hebbe”.

C.

1. Rapport van deputaten voor advies inzake het ingediende gravamen tegen artikel 36 van de Geloofsbelijdenis der Nederlandsche Gereformeerde Kerken.
2. De Provinciale Synode van Groningen vereenigt zich met het grondig advies in zake artikel 36 der Geloofsbelijdenis en is van oordeel, dat schrapping der gewraakte zinsnede zonder meer de beste weg is, om aan het gravamen te gemoet te komen.
3. De Provinciale Synode van Friesland stelt voor inzake het advies betreffende het gravamen, tegen artikel 36 der Confessie: de Generale Synode verklare het gravamen der bezwaarde broederen gegrond, opdat hierdoor de conscientie der broederen ontlast worde, maar neme vooralsnog geene maatregelen, om in het artikel eenige verandering te brengen, in de hoop dat aldra eene meer principieele en heel het artikel betreffende revisie tot beslissing zal kunnen gebracht worden.
4. De Provinciale Synode van Drente adviseert tot aanneming van het advies inzake het gravamen tegen artikel 36 der Belijdenis.
5. De Provinciale Synode van Overijssel kan zich vereenigen met het rapport-gravamen-artikel 36, en laat het aan de prudentie der Generale Synode over, om vooralsnog tot de nalating „der woorden” over te gaan.
6. De Provinciale Synode van Gelderland besloot, inzake het gravamen tegen artikel 36 der Nederlandsche Geloofsbelijdenis aan de Generale Synode voor te stellen: aangezien wij de gewraakte woorden „nitroeien” enz. in hunne historische beteekenis niet meer aanvaarden, daarom zette men ze tusschen haakjes; en dat wel, om daardoor te betuigen, dat de Gereformeerde Kerken deze woorden niet meer opvatten in de beteekenis daaraan gehecht in de eeuw der opstelling van de Geloofs-

belijdenis; tevens verklare men in eene noot, waarom wij deze woorden nu nog in den tekst laten staan.

7. De Provinciale Synode van Utrecht stelt voor: de Generale Synode verklare, dat onderteekening van de acte van verbintenis aan de drie formulieren van eenigheid niet insluit verklaring van instemming met alinea 3 van artikel 36 der Nederlandsche Geloofsbelijdenis, tot tijd en wijle dit artikel in zijn geheel aan revisie zal zijn onderworpen en plaatse ten teeken daarvan bedoelde alinea in den tekst der Confessie tusschen haakjes.
8. De Provinciale Synode van Zuid-Holland besluit, aan de Generale Synode te adviseeren, in artikel 36 der Belijdenis de geïncrimineerde woorden (aangewezen in het rapport der deputaten ad hoc der Generale Synode) te schrappen als in strijd met Gods Woord.
9. De Provinciale Synode van Zeeland stelt voor: de Generale Synode betuige haren dank voor het keurig rapport der deputaten inzake artikel 36 der Nederlandsche Geloofsbelijdenis; spreke uit, dat ze het ingediend gravamen niet ongegrond acht, doch bezwaar heeft op bloot negatieve wijze revisie te zoeken en benoeme deputaten, om eene positieve revisie voor te bereiden.
10. De Provinciale Synode van Noord-Brabant en Limburg besluit, aan de Generale Synode te adviseeren, niet in de Belijdenis zelve te wijzigen doch door eene nadere verklaring aan het gravamen tegemoet te komen.
11. Eenige leden der Kerken van Delft, van Voorburg, van 's Gravensande, van Gouda (A) en van Hillegom stellen voor:
 - a. dat de Generale Synode zich uitspreke, dat het infralapsarisme in onze belijdenisschriften wordt geleerd en niet het supralapsarisme;
 - b. dat de Generale Synode besluite, dat, waar onze belijdenisschriften het infralapsarisme leeren en de Dienaren des Woords met hunne handteekening beloofd hebben, volgens en naar de belijdenisschriften te leeren en te prediken, deze Dienaren des Woords verplicht worden, de afgelegde beloften na te komen;
 - c. dat de Generale Synode haar volle vertrouwen uitspreke in Professor LINDEBOOM.
12. Bezwaarschrift van leden der Kerk van Amsterdam inzake de Theologische School en de leerverschillen.
13. Van den Kerkeraad der Gereformeerde Kerk van Hoorn het volgende voorstel:

„de kerkeraad der Gereformeerde Kerk van Hoorn gevoelt zich bezwaard over de in de Gereformeerde Kerken geleerd wordende leerstellingen als daar zijn: rechtvaardigmaking van eeuwigheid, veronderstelde wedergeboorte bij den Doop, onmiddellijke wedergeboorte en het supralapsarisme;

- is van oordeel, dat deze leerstellingen in strijd zijn met de belijdenisschriften der Gereformeerde Kerken;
- overwegende, dat de Dienaren des Woords door ondertekening van de Formulieren van Eenigheid zich hebben verbonden, niets te leeren wat in strijd is met deze Formulieren;
- verzoekt uwe vergadering, zoodanige besluiten te nemen, dat deze leerstellingen niet meer gepredikt en geleerd worden”.
14. Verzoek van Br. A. SCHOONHOVEN te Olst, dat de Generale Synode uitspreke, of de *veronderstelde wedergeboorte* bij den Doop en de rechtvaardigmaking des zondaars voor God van *eeuwigheid*, in onze Kerken geleerd mag worden.

D.

1. Rapport van de deputaten der Generale Synode van 1902 tot revisie van eenige artikelen der Kerkenorde.
2. De Provinciale Synode van Groningen stelt in zake de revisie van eenige artikelen der Kerkenorde aan de Generale Synode voor:
 - in Art. 19 te schrappen „voor zooveel noodig”;
 - Art. 20 aldus te lezen: „wanneer er personen zijn, die volgens Art. 8 bekwaam zijn geoordeeld” enz.;
 - in Art. 22 te schrappen: „van te voren de gemeenteleden in staat te stellen, op geschikte personen de aandacht te vestigen, en voorts vrij zal zijn voor de verkiezing zelve”;
 - in Art. 33 te schrappen: „te ware in zaken, die hunne personen of Kerken in het bijzonder aangaan”;
 - in Art. 37 „ten minste” te veranderen in: „in den regel”;
 - Art. 42, oud, te behouden gelijk de Synode van Groningen het bepaalde;
 - Art. 47 aldus te lezen: „alle jaren (ten ware enz.) zullen de, zooveel mogelijk, tot dezelfde provincie behorende classen samenkomen” enz.;
 - Art. 63 aldus te lezen: „het Avondmaal des Heeren zal, zoo mogelijk, alle twee of drie maanden gehouden worden”;
 - Art. 65, oud, te behouden;
 - Art. 75 aldus te lezen: „van al zulke zonden, die van haar nature wegen openbaar, of door verachting der kerkelijke vermaningen, in 't openbaar gekomen zijn, zal de verzoening (wanneer men genoegzame teekenen van boetvaardigheid ziet) in 't openbaar geschieden in zulken vorm en maniere, als tot stichting van iedere Kerk door den Kerkeraad bekwaam zal geoordeeld worden. In bijzondere moeilijke gevallen wordt in Kerken, waar maar één Dienaar is, het oordeel van twee genabuurde Kerken ingewonnen”.
- 2a. De Provinciale Synode van Groningen stelt nog voor: de Generale Synode stelle een formulier van ondertekening voor Ouderlingen en

Diakenen vast, indien artikel 54 van het concept revisie der kerkenorde aangenomen wordt.

3. De Provinciale Synode van Friesland stelt voor:
 - de Generale Synode neme de wijzigingen door de deputaten voorgesteld aan, met dien verstande,
 - 1°. dat de Artt. 4 (na schrapping van het „vasten” en van den laatsten volzin), 5, 19, 22, 27, 33, 42 en 75 in den bestaanden tekst gehandhaafd blijven;
 - 2°. dat in Art. 10 de uitdrukking „waar hij zonder conditie aangenomen is” gehandhaafd blijve;
 - 3°. dat in Art. 19 inplaats van het woord „Theologie” kome te staan „Gereformeerde Theologie”;
 - 4°. dat Art. 20, de clause in Art. 53 „t welk ook den anderen professoren, en insgelijks den rectoren en schoolmeesters wel betaamt”, de Artt. 55 en 65, en het slot van Art. 69 „alle andere gezangen” enz. vervallen;
 - 5°. dat in Art. 33 de woorden „ten ware” vervangen worden door de woorden „en zelfs deze niet”;
 - 6°. dat in Art. 67 tusschen „Pinksteren en Hemelvaartsdag” ingelascht worden de woorden „met den navolgenden dag”.
4. De Provinciale Synode van Drente stelt in zake het concept van gewijzigde kerkenordering het volgende voor:
 - a. uit Artt 4 en 5 van het concept valle weg: „in Kerken van niet meer dan twee Dienaren”;
 - b. in Art. 13 leze men „de Kerken” inplaats van: „de Kerk, die zij gediend hebben”;
 - c. Art. 19 blijve onveranderd;
 - d. uit Art. 22 van het concept valle weg: „bij welke regeling het naar de gelegenheid van iedere Kerk vrij zal zijn, van te voren de gemeenteleden in staat te stellen, op geschikte personen de aandacht te vestigen”;
 - e. uit Art. 33 van het concept valle weg: „ten ware in zaken, die hunne personen of Kerken in het bijzonder aangaan”;
 - f. in Art. 37 van het concept leze men achter „dewelke”: „naar de behoeften der Kerk op geregelde tijden te zamenkomen zullen, alwaar” enz.;
 - g. Art. 38 blijve onveranderd; alleen vervalle het woordje „zeer” vóór „klein” zoodat de zin komt te luiden: „waar het getal van de ouderlingen klein is” enz.;
 - h. Art. 39 blijve onveranderd;
 - i. in Art. 47 van het concept leze men achter „iedere classe”:— „een gelijk aantal Dienaren en Ouderlingen afgevaardigd zullen worden,” enz.
 - j. in Art 49 van het concept worde gelezen in plaats van: „twee of drie”, „drie of vijf”;

- k.* Art. 53 blijve onveranderd;
 - l.* Art. 63 van het concept leze men: „het Avondmaal des Heeren zal minstens alle drie maanden gehouden worden”;
 - m.* in Art. 62 van het concept worde gelezen in plaats van: „in de Kerken zullen alleen”, „in den Dienst des Woords zullen alleen” enz.;
 - n.* in Art. 75 van het concept vervalle de laatste zin „of zij in bepaalde gevallen” enz.;
 - o.* in art. 82 van het concept worde gelezen in plaats van „getuigenis huns wandels” „getuigenis aangaande hun geloof en wandel”.
5. De Provinciale Synode van Overijssel oordeelt, met waardeering van al den arbeid door de deputaten verricht, dat de Generale Synode alleen dat behoort te overwegen, wat binnen den kring der gegeven opdracht ligt, en laat overigens de zaak aan de wijsheid der Synode over.
6. De Provinciale Synode van Gelderland heeft, in zake de wijziging van de Kerkenorde besloten:
- a.* al de voorgestelde veranderingen door de deputaten in deze zaak te aanvaarden;
 - b.* alleen in Art. 11 (gewijzigd) achter het woord Classe, vóór de laatste clause, de woorden op te willen nemen „met deputaten van de Provinciale Synode”
7. De Provinciale Synode van Utrecht stelt voor: in Art. 4 der voorgestelde revisie van eenige artikelen der Kerkenorde worde ingevoegd na „voorafgaande gebeden”: „en waar zulks behoefte blijkt behouden na voorafgaande vasten”.
- Bij de voorgestelde revisie van Art. 67 der Kerkenorde worden de woorden „met den navolgenden dag”.
2. De Provinciale Synode van Zuid-Holland stelt aan de Generale Synode te Utrecht in zake het „rapport van de deputaten der Generale Synode van 1902 tot revisie van eenige artikelen der Kerkenorde” voor, de daarin voorgestelde wijzigingen in de Kerkenorde aan te brengen, behoudens de volgende wijzigingen:
- a.* dat de woorden „zoowel in de steden als ten platten lande”, in Art. 4 en andere artikelen voorkomende, vervallen;
 - b.* dat de woorden „en voorts in Kerken met niet meer dan twee Dienaren” tot en met „geweest” weggelaten worden [Artt. 4 en 5];
 - c.* dat in Art. 4 en ook in Art. 5 en 22 de woorden „daarvoor plaatselijk in gebruik of” wegvallen;
 - d.* dat aan het slot van den derden zin van Art. 4 de woorden „eenige derzelve” veranderd worden in: „ten minste drie derzelve”;
 - e.* dat in Art. 7 voor „eene zekere plaats” gelezen worde „eene bepaalde plaats”;
 - f.* dat in Art. 41 het bepaalde over de korte predicatie op de Classe vervalle;

- g. dat het begin van Art. 51 aldus luidt: „Voor de Gereformeerde Kerken in Nederlandsch-Indië, België en Duitschland . . .
- h. dat Art. 63 aldus gelezen worde: „het Avondmaal des Heeren zal minstens alle drie maanden gehouden worden”;
- i. de Synode vraagt bij Art. 69, waarom hier de Bedezang vóór en en de Dankzang na het eten niet opgenomen zijn;
- j. dat in Art. 75 de laatste zin aldus geleze worde: „of zij in bepaalde gevallen openbaarlijk geschieden zal, wordt den Kerken, waar maar één Dienaar is, aanbevolen het advies van twee genabuurdte Kerken in te winnen”;
- k. dat in Art. 79 na de woorden: „maar de Dienaars opgeschorst worden” volgen: „en deze schorsing niet worde opgeheven, voor en aler zij beterschap beloven en bewijzen”;
- l. dat in Art. 82 achter het woord „onderteekend” in plaats van eene komma eene punt geplaatst worde en het volgende vervalle.

De Generale Synode neme nog in de Kerkenorde op een artikel over de vergadering van den Kerkeraad met Diakenen

9. De Provinciale Synode van Zeeland,

gezien het belangrijk rapport van de deputaten der Generale Synode van Arnhem tot revisie van eenige artikelen der Kerkenorde;

gelet op hun opdracht, om van advies te dienen in zake de wijziging van de door Dr. FRANSSEN genoemde artikelen en van andere, waartegen naar hun oordeel dergelijke bezwaren zijn in te brengen;

overwegende, dat hiermede alleen bedoeld is, om aan het verouderde te ontkomen;

oordeelt, dat de deputaten ten deele gegaan zijn buiten hun mandaat en geeft der Synode in overweging, om zich ditmaal te bepalen tot wijziging van het door veroudering gebiedend noodzakelijke.

Zij stelt dies voor (ten grondslag leggende de Kerkenordering, zooals die afgedrukt staat achter de Acta der Generale Synode van Dordrecht van 1893, met weglating van het daar tusschen [] geplaatste);

I. om onveranderd te laten de artikelen 1—3, 6, 8, 12—19, 22—26, 28—36, 38—39, 41—46, 48, 57—61, 66 (in zijn redactie van vóór 1893), 68, 71—86;

II. om geheel weg te laten de artikelen 9, 20, 21, 51, 52, 54, 55, 64, 65 en 70 (dit laatste is reeds gedelgd in 1892);

III. om voorts te wijzigen door uitlating van sommige woorden: Art. 4. a. „zooewel in de steden als ten platte lande”

b. „vasten en”

c. „wilverstaande, dat de oplegging der handen zal mogen gedaan worden in eene Classicale Vergadering aan den nieuwen dienaar, die gezonden wordt in de Kerken onder het Kruis”;

[N.B. De door de deputaten voorgeslagen splitsing der Kerken in die met twee en met meer Dienaren acht de Synode onjuist.]

Art. 5. „zoowel in de steden als ten platten lande”;

Art. 7. „te prediken in de gemeente onder het Kruis of anderszins om”;

Art. 10. „en diegenen, die te voren in dienst van ouderlingschap en diakenschap geweest zijn”;

Art. 11. „dewelke ook bij gebrek van onderhoud zal oordeelen, of de voorschreven Dienaren te verzetten zijn of niet”;

Art. 50. *a* „beide van de Duitsche en Waalsche sprake”;

b. „en dit ook der naastgelegen Kerk, die van eene andere taal is, laten weten, dewelke vier personen daar henen zenden zal”;

Art. 56. „Doch ter plaatse, waar niet zoo vele predicatiën gedaan worden, zal men eenen zekeren dag in de week verordenen, om den doop extra-ordinairlijk te bedienen, zoo nochtans, dat 't zelve zonder predicatie niet geschiede”;

Art. 62. *a*. „op den predikstoel”;

b. „voor de tafel”;

Art. 63. „en zal stichtelijk zijn, waar het de gelegenheid der Kerken lijden kan, dat op den Paaschdag, Pinksterdag en Kerstdag hetzelfde geschiede. Doch ter plaatse waar nog geene kerkelijke orde is, zal men eerst ouderlingen en diakenen bij provisie aanstellen”;

Art. 67. „en dewijl in de meeste steden en provinciën van Nederland daarenboven nog gehouden worden de dag van de Besnijding en de Hemelvaart Christi zullen de Dienaars overal, waar dit nog in 't gebruik is”;

[N.B. De poging van de deputaten der Synode tot wegdoezeling der tweede feestdagen ligt ver buiten de opdracht.]

Art 69. „en waar er eenige alreeds ingevoerd zijn, zal men dezelve met de gevoeligste middelen afstellen”.

IV. om te wijzigen door toevoeging van enkele woorden, om de Kerkenorde te doen passen op de nieuwe feitelijk gevolgde orde van zaken :

Art. 27. *a*. staat: twee ; lees: twee of meer ;

b. staat: het halve deel ; lees: een evenredig deel ;

Art. 37. „en althans in de grootere gemeenten”;

Art. 40. „waar zulks noodig is”.

[N.B. De Provinciale Synode kan met deze door de deputaten voorgeslagen inlassching meêgaan, hoewel hier eigenlijk geen gevallen van veroudering zijn, aangezien de artikelen 37 en 40 slechts uitgevoerd zijn in de grootere Kerken.]

Art. 47. staat: vier of vijf ; lees: drie of meer : ingevoegd worde de door de deputaten voorgeslagen tusschenzin: „welk getal door eene Synode, die uit slechts uit drie Classen bestaat, ook op drie kan gesteld worden”.

V. om te wijzigen door verandering van enkele woorden :

Art. 53. staat: „de Belijdenis des geloofs der Nederlandsche Kerken,” lees: „de drie formulieren van eenigheid der Gereformeerde Kerken in Nederland”.

VI. om voor de weggevallen artikelen ditmaal geene nieuwe te concipieeren, en de bestaande nummering te houden, al gaat die b.v. van 8 op 10, van 19 op 22, enz.

10. De Provinciale Synode van Noord-Brabant en Limburg besluit, in zake het „rapport revisie van eenige artikelen der Kerkenorde”, zich te refereeren aan het oordeel der Generale Synode, maar draagt tevens aan hare afgevaardigden op, te letten op de besluiten, die door de Classen in deze provinciën genomen zijn.

11. De Provinciale Synode van Utrecht besluit, naar de Generale Synode door te zenden het navolgende voorstel van de Kerk van Zeist:

Art. 14 der Kerkenorde worde aldus gewijzigd:

Zoo eenige Dienaars, om de voorschreven of eenige andere oorzaken, hunnen dienst voor eenen tijd onderlaten moesten, of dien verwisselden met eenen anderen geestelijken arbeid, 't welk zonder goedkeuring des Kerkerads en der Classe niet geschieden zal, zoo zullen ze nochtans ten allen tijde de beroeping der gemeenten onderworpen zijn en blijven.

12. Losmaking van Dienaren des Woords.

De Provinciale Synode van Overijsel vraagt de Generale Synode, nogmaals ten zeerste de aandacht der Kerken te vestigen op hetgeen in Art. 121 (in verband met Art. 118) door de Synode van Groningen is bepaald.

De Provinciale Synode van Utrecht stelt voor:

a. de Generale Synode spreke bij gelegenheid der revisie van eenige artikelen der Kerkenorde zich uit over de in gebruik gekomen losmaking van predikanten; en zoo zij in sommige gevallen losmaking gewenscht en noodig acht, make zij te dezer zake eene definitieve regeling, waarbij zij hare aandacht ook wijde aan de vraag, of de weduwe van eenen predikant, die van zijne Kerk is losgemaakt, nog aanspraak op pensioen kan maken.

b. de Generale Synode spreke uit, hoe bij aanneming der revisie van eenige artikelen der Kerkenorde moet verstaan worden de uitdrukking „hen niet uit den dienst te ontslaan” in Art. 11.

De Provinciale Synode van Zeeland stelt voor:

de Generale Synode bepale, dat de losmaking van predikanten alleen zou mogen geschieden

1°. na translatio beproefd te hebben;

2°. met toekenning van wachtgeld aan den los te maken dienaar door de Kerk, welke hij diende;

3°. met duidelijk aangeven bij losmaking van de kerkelijke positie van den losgemaakten dienaar;

- 4°. onder voorwaarde van kennisgeving aan de Kerken met opgave van redenen,
13. Kerkelijke positie van „geestelijke verzorgers.”
- De Provinciale Synode van Utrecht besluit, naar de Generale Synode door te zenden, uit overweging, dat het hier geldt eene zaak, van belang voor de Kerken in het generaal, het voorstel van de Kerk van Zeist:
- de Raad der Gereformeerde Kerk te Zeist, overwegende, dat op zijn terrein is opgetreden een emeritus-predikant eener andere Gereformeerde Kerk als „geestelijk verzorger,” wiens kerkelijke positie niet is geregeld; en dat na verschillende pogingen hem is gebleken,
- a. dat deze regeling door den Kerkeraad niet is afgehandeld kunnen worden;
 - b. dat het eene zaak geldt, die tot de Kerken der meerdere vergadering in het gemeen behoort, stelt aan de Classe bij dezen voor, om langs den kerkelijken weg regeling van deze positie aan de Generale Synode te verzoeken.
- De Provinciale Synode van Zuid-Holland stelt voor, dat bij Art. 6 geregeld worde de rechtspositie van predikanten, die als „geestelijk verzorger” optreden in christelijke gestichten.
14. De Provinciale Synode van Zuid-Holland verzoekt aan de Generale Synode, om Art. 12 der kerkenorde breeder te omschrijven, of maatregelen te nemen, dat er geen lichtvaardig gebruik van dit artikel worde gemaakt.
15. De Provinciale Synode van Utrecht stelt voor: de Generale Synode bepale, dat het peremptoir examen onder medewerking van minstens drie deputaten naar Art. 49 der Kerkenorde moet worden afgenomen.
16. De Provinciale Synode van Utrecht stelt voor, dat de Generale Synode zich uitspreke over de vraag, of eene particuliere synode gehouden is, zoo menigmaal een onderzoek naar Art. 8 der Kerkenorde en Art. 179 der Acta van 1893 gevraagd wordt, dit in te stellen; ook in die gevallen, waarin de broeder, die begeert onderzocht te worden, door haar of door eene andere particuliere synode éénmaal of meerdere malen na onderzoek is afgewezen.

E.

1. Rapport van de deputaten voor de Zending onder Heidenen en Mohammedanen.
2. Rapport van de deputaten om te examineeren naar Art. 4 der Zendingsorde.
3. Voorstellen van de Afzonderlijke Vergadering van Dienaren des Woords op het Zendingsterrein (Art 15 der Zendingsorde), om te komen tot eene geregelde visitatie van de verschillende Zendingsposten:
 - a. de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland drage aan de Algemeene Vergadering van Zendingsarbeiders (of

- aan de Afzonderlijke Vergadering van Dienaren des Woords) op, jaarlijks twee visitatoren (en twee secundi) te benoemen, die de verschillende Zendingsposten bezoeken;
- b. aan de Generale Deputaten voor de Zending worde opgedragen, een concept-reglement voor deze visitatie op te stellen in overleg met de Zendingarbeiders op Java;
 - c. de visitatoren brengen verslag uit van hunnen arbeid op de Algemeene Vergadering (of de Afzonderlijke Vergadering van Dienaren des Woords). Deze Vergadering rapporteert jaarlijks aan de Generale Deputaten. De Generale Deputaten rapporteeren over de resultaten van het onderzoek op elke Generale Synode.
4. Voorstellen van de Afzonderlijke Vergadering van Dienaren des Woords op het Zendingsterrein (Art. 15 der Zendingssorde), om te komen tot uitvoering van het bepaalde in Art. 16 der Zendingssorde:
- I. de bij den dienst der Zending te gebruiken Bijbelvertalingen:
 - a. de gemeente worde geheel vrijgelaten in het gebruik der thans bestaande Bijbelvertalingen;
 - b. in de officieele samenkomsten der gemeente, catechisaties enz. worde, zooveel mogelijk, gebruik gemaakt van de vertaling van Jansz's herziene uitgave;
 - c. de missionaire arbeiders van de Gereformeerde Kerken op Midden-Java maken aantekeningen op deze Bijbelvertaling;
 - d. zij treden in overleg met den eigenaar (eigenares) dezer vertaling en met de andere Zendingen onder de Javanen, om, zoo mogelijk, te komen tot eene revisie dier vertaling.
 - II. Leerboeken voor catechetisch onderwijs:

als leerboeken voor het catechetisch onderwijs worden gebruikt goede Javaansche vertalingen van het „Kort Begrip der Christelijke Religie” en van den „Heidelbergschen Catechismus”.
 - III. De forme van toelating tot het H. Avondmaal:

de Afzonderlijke Vergadering van Dienaren des Woords stelle een kort formulier op met enkele vragen voor hen, die als kind gedoopt zijnde op lateren leeftijd toelating vragen tot het H. Avondmaal. Dit concept worde beproefd in den dienst der Zending en aan de eerstkomende Generale Synode ter goedkeuring voorgelegd.
 - IV. Liturgische formulieren voor den dienst in de vergaderingen van inlanders:
 - A. wat betreft het formulier voor den Kinderdoop en den Doop der volwassenen, het formulier des Avondmaals, het formulier van den ban en der wederopnemening in de gemeente:

de Afzonderlijke Vergadering van Dienaren des Woords stelle deze formulieren op, zich daarbij zoo nauw mogelijk aansluitende aan de formulieren, die gebruikt worden in de Gereformeerde Kerken in Nederland. Deze concepten worden beproefd in den dienst der Zending en

aan de volgende Generale Synode ter goedkeuring voorgelegd.

B. wat betreft het huwelijksformulier:

- a. de Afzonderlijke Vergadering van Dienaren des Woords stelle eene formule op, om een voorgenomen huwelijk af te kondigen;
- b. de Afzonderlijke Vergadering van Dienaren des Woords stelle een huwelijksformulier op, zooveel mogelijk in aansluiting aan het formulier, dat gebruikt wordt in de Gereformeerde Kerken in Nederland;
- c. beide concepten worden in den dienst der Zending beproefd en aan de goedkeuring der volgende Generale Synode onderworpen.

V. Wat bestemd is gezongen te worden:

de Afzonderlijke Vergadering van Dienaren des Woords stelle pogingen in het werk, om eenen completeu berijmden Javaanschen psalm-bundel te verkrijgen.

5. De Algemeene Vergadering van Zendingarbeiders (Art. 15 der Zendingssorde) verzoekt voor de volgende jaren (1905-1908) continueering der jaarlijksche toelage ad *f* 200.— voor de Zendingsbibliotheek en ad *f* 100 — ter bestrijding van de kosten uit hare vergaderingen voortvloeiende.
6. De Provinciale Synode van Zuid-Holland steunt het verzoek der Classen den Haag—Woerden—Leiden, om het Zendingsterrein met Soerakarta uit te breiden.
- 6a. Van de Algemeene Vergadering van missionaire Arbeiders op Java een schrijven „ten gunste van den arbeid in Solo”.
7. De Provinciale Synode van Zeeland gelet op de ernstige pogingen van Zeeland, om tot eigen Zending te geraken, vraagt aan de Generale Synode ontheffing van de verplichting, om al het voor de Zending vergaderde te storten in de generale kas, onder voorwaarde, dat binnen drie jaar de bedoelde uitzending feit geworden zij.
- 7a. Van den Kerkeraad der Gereformeerde Kerk te Heeg een verzoek, om het door zijne Kerk volgens Art. 25 der Zendingssorde verschuldigde in termijnen te mogen voldoen.
- 7b. Van den Kerkeraad der Gereformeerde Kerk te Utrecht een schrijven, waarin hij het volgende voorstel doorzendt naar de Generale Synode: de vergadering van afgevaardigden van „zendende Kerken”, gehouden in Juli 1905 te Utrecht, verzoekt de Generale Synode, dat zij — ingeval de Kerk van Amsterdam, in overleg en saâmwerking met de overige „Zendende Kerken”, eenen tweeden missionairen Dienaar mocht beroepen, die als „dienaar in reserve” hulp zal hebben te verleen en op een door krankheid, verlof of ontslag van den missionairen Dienaar des Woords vacant-wordend-deel van het Zendingsterrein en voor het overige op het terrein van Amsterdam zal werkzaam zijn, — hare deputaten voor de Zending onder Heidenen en Mohammedanen machtige, om eene, door haar zelve nader te

- bepalen, jaarlijksche bijdrage van ten hoogste *f* 2000 — voor dit doel aan de Kerk van Amsterdam uit te keeren, — en dat zij de rechten en verplichtingen van genoemde Kerk ten opzichte van den arbeid van bedoelden missionairen Dienaar nauwkeurig omschrijve.
- 7c. De Kerkeraad der Gereformeerde Kerk van Utrecht verzoekt de Generale Synode, de bevoegdheid van de deputaten der Synode voor de Zending onder Heidenen en Mohammedanen, bedoeld in Art. 4 sub *a*, 2e lid, der Zendingsorde, nader te omschrijven.
- 7d. De Kerkeraad der Gereformeerde Kerk te Heeg verzoekt, dat de Generale Synode uitspreke, of leden van eene Gereformeerde Kerk in Indië, die zich metterwoon gevestigd hebben op het Zendings-terrein van eene Gereformeerde Kerk in Nederland, al dan niet hunne attestatiën behooren in te dienen bij de Kerk, op wier terrein zij zijn gaan wonen.
- 7e. Van den Kerkeraad der Gereformeerde Kerk van Amsterdam: verslag van het Petronella Hospitaal.
- 7f. Verzoek van de deputaten voor de Zending der Provinciën Groningen, Drente en Overijssel om ondersteuning uit de generale Zendingskas, met het oog op de Soemba-ramp.
8. Rapport van de deputaten voor de Zending onder de Joden.
9. Concept-regeling voor den Zendingsarbeid onder de Joden.
10. Voorstel van de deputaten voor de Zending onder de Joden: de Synode besluite, dat voortaan ook de Zending onder de Joden in het Zendingsblad zal worden besproken.
11. De Provinciale Synode van Groningen vereenigt zich met het voorstel der deputaten voor de Zending onder de Joden.
12. De Provinciale Synode van Friesland adviseert, dat de Generale Synode het voorstel van de deputaten voor de Zending onder de Joden wat punt *b* betreft niet aanneme.
13. De Provinciale Synode van Drente adviseert tot aanneming van het voorgestelde in de concept-regeling omtrent de Zending onder de Joden, maar wenscht, dat punt *b* van het voorstel der deputaten aldus worde gelezen: aan te benoemen deputaten op te dragen, om de oprichting te bevorderen van plaatselijke commissies, uitgaande van den Raad der Gereformeerde Kerk aldaar, tot bearbeiding van Joden binnen haar ressort, en deze te steunen.
14. De Provinciale Synode van Overijssel stelt voor, wat betreft de de concept-regeling omtrent de Zending onder de Joden, om voor punt *b*. te lezen:
aan de deputaten op te dragen, de plaatselijke Kerken op te wekken, de zaak der Joden-Zending ter hand te nemen en hen desbetreffende van de noodige inlichting te dienen.
15. De Provinciale Synode van Gelderland keurt de concept-regeling der deputaten voor de Zending onder de Joden goed en adviseert de

Generale Synode, haar te willen bekrachtigen, met dien verstande, dat die onder de Joden zullen arbeiden, door den Kerkeraad zullen benoemd worden.

16. De Provinciale Synode van Utrecht stelt voor: de Generale Synode huldige, wat de Zending onder de Joden betreft, het beginsel, dat deze arbeid uitga van de plaatselijke Kerken, daarin, voorzoo veel noodig, gesteund door andere Kerken. Deze arbeid geschiede door daartoe bijzonder beroepen predikanten, en waar dit vooralsnog niet mogelijk blijkt, door gecommiteerden des Kerkerads.
17. De Provinciale Synode van Zuid-Holland stelt voor: de Generale Synode huldige, wat de zending onder de Joden betreft, het beginsel, dat deze uitga van de plaatselijke Kerken.
18. De Provinciale Synode van Noord-Brabant en Limburg oordeelt, dat de door de deputaten voorgestelde regeling voor de Zending onder de Joden aanbeveling verdient, doch adviseert, dat de arbeid van den colporteur ook aan de plaatselijke vereenigingen ten goede kome.

F.

1. De Provinciale Synode van Overijsel acht het wenschelijk, dat de Generale Synode nogmaals als te Middelburg (Acta Art. 54) bij de Kerkeraden er op aandringe, om bij vertrek van leden (hetzij zij door doop alleen of ook door belijdenis lid zijn) bericht van verhuizing te zenden aan den Kerkeraad, onder wiens ressort zij gaan wonen, met opwekking aan laatstgenoemden Kerkeraad, die leden te bezoeken.
2. De Provinciale Synode van Friesland, gehoord het bezwaar van de Classe Dokkum tegen de handelingen van de Classe Harderwijk, besluit in zooverre met Dokkum's bezwaar meê te gaan, dat de Provinciale Synode hare droefheid uitspreekt over de besluiten van de Classe Harderwijk in de zaak van Ds. PLET.
 Voorstel der Classe Dokkum, op haar verzoek doorgezonden ter Generale Synode:
 De Classe, gehoord de mededeelingen van de Classe Harderwijk; van oordeel, dat de duur der daarin bedoelde schorsing te kort was; bezwaard onder het feit, dat de Gereformeerde Kerken in Nederland in den laatsten tijd meermalen beroerd werden door grove zonden van ambtsdragers; wenscht, dat de wederberoepbaarstelling van den in bovenbedoelde mededeeling genoemden broeder niet eerder van kracht zal zijn, dan nadat ook de Generale Synode, in dit jaar te houden, gehoord zal zijn; en verzoekt de Classe Harderwijk op haar besluit terug te komen en de wederom beroepbaarstelling te onderwerpen aan het oordeel der Generale Synode.
3. De Provinciale Synode van Utrecht verzoekt de Generale Synode nader te willen verklaren, of in Art. 93 der Acta der Synode van

1896 onder de uitdrukking „bij volharding in hunne ongehoorzaamheid de wettelijke kerkelijke censure toepasse”, te verstaan zij, dat men in de toepassing ten slotte doorga tot afsnijding met het formulier van den ban; en wat in Art. 93 der Acta van de Synode te Middelburg moet verstaan worden onder „bij volharding in ongehoorzaamheid”.

4. De Provinciale Synode van Zuid-Holland willigt in het verzoek van de Classe Rotterdam, om namens de Classe aan de Generale Synode het verzoek te richten, tot nadere omschrijving van de woorden „uitdrukkelijke verklaring” in Art. 93 der Acta van 1896.
Nog wordt doorgezonden dit voorstel van de Classe Gorinchem, „om te wijzigen het aan Art. 77 der Kerkenorde toegevoegde besluit van de Synode van 1896 (Acta '96, Art. 93) aangaande leden, die zich niet met uitdrukkelijke verklaring afscheiden noch dit zelfs willen, maar die toch ondanks alle vermaning zich aan alle samenkomsten der gemeente onttrekken en elders gaan kerken; en wel in dier voege, dat men bedoelde lidmaten herhaaldelijk en met lankmoedigheid vermane, en dat men eindelijk hun, bij volharding in hunne ongehoorzaamheid, eenen zekeren tijd stelle, niet minder dan drie maanden, na welken zij (tenzij zij alsnog aan de vermaning gehoor geven) als zulken, die met de daad zich hebben afgescheiden, gerekend zullen worden niet meer tot de gemeente te behooren, met dien verstande, dat een Kerkeraad niet tot dien uitersten maatregel overga, dan na advies van de Classe ingewonnen te hebben.
5. Rapport van de deputaten voor de zaak te Haarlem.
6. Rapport van de deputaten voor de zaak te Beekbergen.
7. Rapport van de deputaten voor de zaak te Enschede.
8. Rapport van de deputaten voor de zaak te Sliedrecht.
9. Rapport van de deputaten voor de zaak te Kornhorn.
10. Verzoek van Ds. J. TEVES TZN. te Warnsveld, om revisie van eene uitspraak der Generale Synode van Arnhem in zijne zaak.
11. Schrijven van den heer J. J. VAN ALPHEN, waarin hij protesteert tegen de wijze, waarop de Kerken hem hebben ontslagen uit haren dienst, en verzoekt, dat de Synode kennis neme van de nieuwe bewijzen door hem bijgebracht, om het onrechtmatige van dat ontslag aan te toonen.
12. De Provinciale Synode van Overijssel spreekt de wenschelijkheid uit, dat de zaak-VAN ALPHEN nogmaals door de Generale Synode onderzocht worde.
13. De Provinciale Synode van Zuid-Holland verzoekt de Generale Synode den heer VAN ALPHEN te hooren.
14. Protest van den Kerkeraad der Gereformeerde Kerk te Leiden (A) tegen het besluit der Provinciale Synode van Zuid-Holland in zake JACOBA DE GROOT, geb. KOK.

15. Bezwaarschrift van den Kerkeraad der Gereformeerde Kerk te Bolsward (B) tegen eene uitspraak der Provinciale Synode van Friesland in zake een bezwaar tegen de wijze, waarop in haar Classe de approbatie van beroepingen geregeld is.
16. Bezwaarschrift van Prof. L. LINDEBOOM „tegen de ongegrond-verklaring door de Provinciale Synode van Friesland van zijn protest tegen de leer van Dr A. KUYPER JR., Bedienaar des Woords te Makkum en Redacteur van de Friesche Kerkbode, dat Paulus wedergeboren en godslasteraar was.
17. Bezwaarschrift van Prof. L. LINDEBOOM „tegen valsche beschuldiging en verdachtmaking van den Wachterbond en bijzonder van hem zelve, door „De Heraut” en andere bladen;
en „tegen het onverhoord en ongegrond oordeelen en veroordeelen door de Kerkeraden te Utrecht en te Zeist, en de Classe Utrecht en andere kerkelijke vergaderingen”.
18. Bezwaarschrift van Ds. A. VAN BUEREN.
19. Bezwaarschrift van Ds. H. BUITENHUIS tegen een besluit der Classe Utrecht en tegen eene uitspraak der Provinciale Synode in zake de „losmaking” van Ds. A. VAN BUEREN van de Kerk te de Bilt.
- 20 en 20a. Bezwaarschriften van H. DE WIT te Vries tegen de behandeling van zijne zaak door den Kerkeraad, door de Classe Assen en de Provinciale Synode van Drente.
21. Bezwaarschrift van B. A. BOL te Genderen tegen eene uitspraak der Provinciale Synode van Noord Brabant en Limburg in zake zijne bezwaren tegen handelingen van de Kerkeraad.
22. Protest van J. C. ELJKMAN te Kampen tegen een besluit van de Provinciale Synode van Overijssel.
23. Bezwaarschrift van H. KOELEMANS te Terneuzen tegen de uitspraak der Provinciale Synode van Zeeland; en bericht, dat daar de motieven zijn vervallen, hij zijn bezwaarschrift terugneemt.
24. Bezwaarschrift van H. HUISMAN te Sneek tegen de behandeling van zijne zaak door den Kerkeraad der Gereformeerde Kerk te Sneek (B).
25. Bezwaarschrift van Ds. C. M. W. PLET te Zwolle tegen het besluit der Provinciale Synode van Gelderland in zake zijn protest tegen de handelingen der Classe Harderwijk in zijne zaak.
26. Bericht der Provinciale Synode van Gelderland van hare meening, dat er wel geen rechtsgrond is, om bij de Generale Synode een verzoek om wachtgeld voor Ds. C. M. W. P. te steunen, maar wel dat zij overtuigd is, hem met het oog op de nooden van zijn huisgezin in de barmhartigheid der Kerken te moeten aanbevelen.”
- 27 en 27a. Bezwaarschriften van A. VAN DER NAGEL JR tegen de uitspraak der Provinciale Synode van Zuid-Holland, in zake zijn bezwaar tegen eene beslissing der Classe Rotterdam omtrent de behandeling zijner zaak door den Kerkeraad van Kratingen.

28. Protest van R. L. MEIJER en F. H. BOELS tegen een besluit der Provinciale Synode van Groningen, en tegen de uitspraak der Classe Stadskanaal inzake het gedrag van den ouderling A. NIEBOER.
- 28a. Bezwaarschrift van 31 leden der Gereformeerde Kerk te Nieuwe-Pekela tegen datzelfde besluit.
- 28b. Protest van W. L. MEIJER, J. LUTH, en D. VAN WIJK, leden, en van E. HUIZING, diaken der Gereformeerde Kerk te Nieuwe-Pekela tegen het besluit der Provinciale Synode van Groningen ter zelfder zake.
- 28c. Protest van W. L. MEIJER, J. LUTH en D. VAN WIJK, leden, en van E. HUIZING, diaken der Gereformeerde Kerk te Nieuwe-Pekela tegen het besluit der Provinciale Synode van Groningen inzake de verkiezing van Diakenen te Nieuwe-Pekela.
- 28d. Brieven over dezelfde zaak.
- 28e. Protest van 69 leden der Gereformeerde Kerk van Nieuwe-Pekela over de verkiezing van ouderlingen en diakenen.
29. Bezwaarschrift van Ds. DE JONG te Schoonhoven tegen de handelingen van Classe en Provinciale Synode in zake zijne aanvraag om emeritaat.
30. Bezwaarschrift van den Kerkeraad der Gereformeerde Kerk van Aarlanderveen tegen eene uitspraak der Provinciale Synode van Zuid-Holland van 1904.
31. Bezwaarschrift van den Kerkeraad van de Gereformeerde Kerk van Harlingen tegen de prediking van Ds. H. J. ALLAART.
32. Verzoek van de Classe Warfum om revisie van het vonnis over Ds. DONKERS uitgesproken in 1864.

G.

1. De Provinciale Synode van Gelderland vraagt, eene juiste verklaring in zake het Diaconaat, zooals het voorkomt in Art. 30 Nederlandsche Geloofsbelijdenis en in Art. 38 van de Kerkenorde.

H.

1. Rapport van de deputaten voor de Generale Kastot hulpbetoon aan de Kerken, die hare verplichtingen niet kunnen nakomen jegens hare emeriti-predikanten of jegens weduwen en weezen harer predikanten.
2. Rapport van de deputaten voor advies in zake eene nieuwe regeling van de verzorging van emeriti-predikanten, predikants-weduwen en -weezen, naar Art. 13 der Kerkenorde.
3. De Provinciale Synode van Groningen, handhavende het beginsel in Art. 13 der Kerkenorde verklaart het concept desbetreffende onaannemelijk en stelt aan de Generale Synode voor, in deze zaak, wat de quota betreft, te blijven bij wat de Synode van Middelburg vaststelde met dien verstande, dat de regeling aan de provincies worde overgelaten.
4. De Provinciale Synode van Friesland waardeerende den arbeid, van de

deputaten der Arnhemsche Synode inzake de uitvoering van art. 13 der Kerkenorde, zonder nochtans het in het rapport uitgesprokene in alles als conform den eisch van dit artikel te kunnen aanvaarden, aanvaardt uit dit rapport de volgende beginselen:

- a. dat de verzorging van emeriti-predikanten (als zoodanig onderscheiden van de predikanten, die volgens de artikelen 11, 12 en 14 uit den dienst eener Kerk of wel uit den kerkedienst in 't algemeen ontslagen zijn) en de verzorging van weduwen en weezen van predikanten, die als emeriti of als nog dienstdiende overleden zijn, — evenals de verzorging van dienstdoende predikanten met hunne gezinnen en om gelijksoortige redenen, — geen werk van barmhartigheid is maar een recht van de betrokken personen en een plicht van de betrokken kerken;
- b. dat dit recht op pensioen evenals het recht op tractement niet is een recht op verzorging met eenzelfde finantiëel bedrag; maar dat het uitgekeerde pensioen, om aan den eisch van Art. 13 der Kerkenorde te beantwoorden, toch in elk geval geheel in de nooddrift der betrokken personen moet voorzien;
- c. dat de verplichting tot uitkeering van pensioen, evenals de verplichting tot uitkeering van tractement, rust op de plaatselijke Kerk, aan welke de predikant, die voor zich of voor zijn gezin daarop aanspraak heeft, verbonden is, of (indien hij nog dienstdoende kwam te overlijden) laatstelijk verbonden was; en
- d. dat de Kerken gezamenlijk inzake deze verzorging naar Art. 13 toch eene bijzondere zedelijke verplichting hebben, niet alleen ter wille van het kerkverband, maar ook uit hoofde van het meer algemeen karakter van des dienaars ambt, en eveneens wegens onderscheidene verplichtingen van en bepalingen omtrent de Dienaren des Woords, uitgedrukt in de artikelen 10, 12, 14, 41 en 44 der Kerkenorde.

Wat betreft het eigenlijk voorstel der deputaten adviseert de Provinciale Synode tot aanneming daarvan met dien verstande,

- a. dat bij de berekening van het pensioen (zie 1 b) niet alleen het eigenlijk gezegde tractement maar óók het genot van pastorie, vergoeding van huishuur, enz in aanmerking komt, zoo dat daarvoor bijv. 20 pCt. op het tractement wordt gelegd;
- b. dat bij korten dienstdtijd en gebleken behoefte (zie het slot van 1 b. c en d) niet maar „de Kerkeraad zal beslissen in hoeverre de gestipuleerde uitkeering te verhoogen zij”, — maar in elk geval bepaalde minima aan de betrokkenen behooren gewaarborgd te zijn en deze minima althans niet lager worden gesteld, dan reeds door de Generale Synode van Middelburg werd bepaald;
- c. dat het volle emeritaats-tractement tijdens de vacature door de Kerk zelve worde uitbetaald;

- d.* dat de Generale Synode voor den goeden gang van zaken voor het beheer der generale kas benoeme tien deputaten, aan te wijzen door elke provincie één, die in last hebben, telken jare den rooster vast te stellen, naar welke iedere provincie zal worden aangeslagen in de onkosten voor de generale kas, en die er tevens naar staan, dat de onregelmatigheden in de wijze van heffing in de provinciën worden weggenomen.
5. De Provinciale Synode van Drente adviseert, om het rapport in zake de uitvoering van Art. 13 onder dankzegging aan de deputaten ter zijde te leggen; — en besluit, aan de Generale Synode voor te stellen, te besluiten tot eene algemeene kas, welke hare middelen verkrijgt uit eenen omslag over de provinciën enz., en waaruit alle emeriti-predikanten, predikants-weduwen en -weezen gelijkelijk worden verzorgd.
6. De Provinciale Synode van Overijssel, met hoeveel lof ook voor het rapport op zich zelf in zake Art 13 der Kerkenorde; niettemin zeer teleurgesteld in hare verwachting, wat aangaat het gegeven advies, aangezien het ons zoo goed als geen stap verder brengt; dringt er bij de Generale Synode op aan, dat deze het dáárheen zoeke te leiden, dat de gezamenlijke Kerken door gemeen accoord vastheid brengen in de verzorging van emeriti-predikanten, predikants-weduwen en -weezen, en wel door de instelling van één fonds, waartoe de middelen gevonden worden
- a.* door storting, des veroorloofd, van kapitalen, welke voor hetzelfde doel alreede mochten bestaan, of anders van de interesten derzelve;
 - b.* door een jaarlijksche percentage van de tractementen der predikanten, door of voor hen te betalen; en
 - c.* door schenkingen en erfstellingen.
- In de nu reeds noodige gelden zal worden voorzien door stortingen der Kerken naar behoorlijken maatstaf, overeenkomstig de behoeften, volgens de begrooting, met vermindering van de rente van het fonds.
- Voorts, dat aan eenen emeritus-predikant worde verzekerd een jaarlijksch tractement van *f* 800.—, aan zijne weduwe twee derden daarvan en aan elk kind, in gewone gevallen tot 18 jaar, *f* 50.—.
- In verband hiermede worde Art. 13 desnoodig gewijzigd.
7. De Provinciale Synode van Gelderland bericht, wat Art 13 der Kerkenorde betreft, dat zij zich incompetent verklaart, om met een goed geformuleerd voorstel tot de Generale Synode te komen.
8. De Provinciale Synode van Utrecht stelt voor: de Generale Synode wijzige met terzijdestelling van het advies der deputaten in zake Art. 13 der Kerkenorde dit artikel in dier voege, dat na de woorden: „zoo zullen zij nochtans de eere en den naam eens Dienaars behouden” worde gelezen: „en zullen van de Kerken billijk in hunnen nooddrift

(gelijk ook de weduwen en weezen der Dienaren in het gemeen) verzorgd worden op de wijze door haar in Generale Synode vergaderd te bepalen”.

9. De Provinciale Synode van Noord-Holland, in het algemeen hare instemming uitsprekende met het rapport van de deputaten der Generale Synode voor Art. 13 der Kerkenorde noodigt de Generale Synode uit, eene regeling te treffen in de richting van genoemd rapport, waarbij zij echter de laatste clause A1b gaarne aldus zag gelezen: „dit alles met dien verstande, dat bij korten diensttijd en bij gebleken behoefte toch behoorlijk in hunnen nooddrift zal worden voorzien, waarbij de Kerkeraad zal beoordeelen in hoever de gestipuleerde uitkeering te verhoogen zij, terwijl de betrokken persoon, zoo hij zich door die beslissing bezwaard acht, zich kan wenden tot de meerdere vergadering, die alsdan eene bindende uitspraak zal doen”.

Aldus zal ook gelezen de laatste clause A1c en A1d.

10. De Provinciale Synode van Zuid-Holland stelt voor, dat de Generale Synode de voorstellen der deputaten aanneme behoudens deze wijziging, „dat bij korten diensttijd en gebleken behoefte (zie het slot van Ib, c en d) niet „maar de kerkeraad zal beslissen, in hoeverre de gestipuleerde uitkeering te verhoogen zij”, maar in elk geval bepaalde minima aan de betrokkenen behooren gewaarborgd te zijn, en deze minima althans niet lager worden gesteld dan reeds door de Generale Synode van Middelburg werd bepaald”.
11. De Provinciale Synode van Zeeland stelt aan de Gen. Syn. voor, te besluiten tot de oprichting van eene onderlinge kas, opdat de Kerken aan hare verplichting ter verzorging van hare emeriti, enz. kunnen voldoen, op de wijze als dit voorgesteld is in het rapport aan de Synode van Zeeland in 1902. (Acta der Generale Synode van Arnhem, pag. 103 v. v.)

N.B. De Provinciale Synode oordeelde het wenschelijk, mededeeling te doen van twee andere voorstellen aangaande deze zaak:

- a. de Provinciale Synode van Zeeland, hoezeer voelend voor de wenschelijkheid eener algemeene kas, overtuigd, — gehoord de mededeeling van de Deputaten der Generale Synode — dat deze door te groote bezwaren wordt gedrukt, besluit met het rapport van deputaten meê te gaan, indien dit verbeterd kan worden ten opzichte van jonge emeriti en hunne weduwen; en geeft der Generale Synode in overweging, of ook besloten kan worden, om aan de Kerk, wier dienaar emeritaat ontvangt, het recht te geven, om van de Kerken, die vroeger den dienst van bedoelden predikant hebben genoten, voor elk dienstjaar $\frac{1}{40}$ van het minimum-pensioen in rekening te brengen; welke regel dan ook worde toegepast bij de verzorging der predikants-weduwen.
- b. De Provinciale Synode wenscht, dat de voorstellen van de deputaten

der Generale Synode ter zijde gelegd zullen worden, en dat de Generale Synode aan de deputaten opdrage, de Kerken te vragen, of zij bereid zijn, eene onderlinge kas voor deze behoefte te creëeren en alzoo elkander te helpen; en zoo de Generale Synode ook hier niet op in gaat, dan vooralsnog te blijven bij de huidige regeling.

12. De Provinciale Synode van Noord-Brabant en Limburg verklaart hare instemming met een voorstel der Classe Almkerk en adviseert mitsdien tot verwerping van het thans voorgestelde in het rapport van de deputaten der Synode en tot nieuwe regeling in den geest eener generale kas.
13. *a.* De Provinciale Synode van Friesland heeft bezwaar tegen de uitkeering van het geheele bedrag der verzorging uit de generale kas aan eene weduwe en 9 kinderen in strijd met Art. 90 Acta Synode Arnhem.
- b.* en tegen het besluit der Synode van Arnhem, Art. 151 der Acta, om de benodigde gelden voor de verzorging van emeri-predikanten enz. aan te vragen aan alle provinciën volgens den vastgestelden rooster voor de generale onkosten. De Provinciale Synode wenscht telken jare herziening van de procenten-cijfers.
14. Schrijven van Ds. E. Th. Ploos van Amstel te Amsterdam.
15. Schrijven van Ds. E. J. de Groot te Apeldoorn.

I.

1. Rapport van de deputaten voor het ontwerpen van eene betere regeling van de samenvoeging der Classen in Particuliere Synoden.

J.

1. De Provinciale Synode van Gelderland verzoekt, dat de Generale Synode bekrachtige de door de Provinciale Synode goedgekeurde grensregeling, zooals die door de Classe Harderwijk en de Kerk van Nijkerk is voorgesteld.
2. De Provinciale Synode van Utrecht verzoekt, dat de Generale Synode goedkeure de door de Kerken van Bunschoten en Nijkerk gewenschte grenswijziging, waarbij de buurtschappen „Bontepoort” en Nekkerveld”, nu tot Nijkerk behoorende, tot de Kerk van Bunschoten zullen gerekend worden.

K.

1. Rapport van de deputaten voor eene nieuwe regeling van den omslag der synodale kosten.
2. De Provinciale Synode van Zeeland stelt voor: de Generale Synode neme alle mogelijke maatregelen, ten einde de klimmende onkosten te matigen.
3. De Classe Warfum stelt voor: de Generale Synode voere in het vervolg in de Kerken geene collecte in, dan op aanvraag van depu-

taten voor eenige algemeen kerkelijke zaak benoemd, of van het bestuur eener vereeniging.

4. De Kerkeraad der Gereformeerde Kerk te Brielle verzoekt, dat de Generale Synode besluite tot het doen uitvoeren van de noodige reparatiën aan het kerkgebouw dezer gemeente, dat het eigendom is van de Gereformeerde Kerken in Nederland.

L.

1. Rapport van de deputaten voor de algemeene kas voor hulpbehoevende Kerken.
2. Rapport van de deputaten voor hulp aan catechiseermeesters en oefenaars, door de actie van 1886 in moeielijkheid geraakt.
3. De Provinciale Synode van Zeeland, overwegende, dat de manier om de voor Kootwijk en de toelage voor het pensioen der oud-evangelisten van de „Vereeniging van vrienden der Waarheid” wettig of zedelijk verplichte quota te vinden uit belasting op de collecten, die de Kerken houden, om arme zustergemeenten te helpen aan een toegezegde bijdrage voor het predikantstractement, ongelijksoortige dingen vereenigt, den omhaal vergt van een generale kas met tien deputaten, ongelijkmatig drukt en onregelmatig werkt, stelt voor, dat de Generale Synode besluite, de benooidigde sommen van hoogstens *f* 900.— + *f* 500.—, saâm *f* 1400.— jaarlijks om te slaan over de Kerken naar rato van den maatstaf van de synodale onkosten, en ter richtige administratie te benoemen drie deputaten met opdracht, om door middel van de provinciale quaestoren de jaarlijks benooidigde quota vast te stellen en te innen.
4. De Classe Dokkum verzoekt, dat de Generale Synode eene regeling make voor het emeritaat van oefenaren, gelijk die naar Art. 13 der Kerkenorde bestaat voor predikanten.
5. De Kerkeraad der Gereformeerde Kerk te Kootwijk e.a. verzoekt, dat de Generale Synode besluite, om het bepaalde in Art. 54 der Acta van de Voorloopige Synode van Amsterdam van 1892, „dat de vereenigde Kerken onze verbindtenis jegens Kootwijk, zoolang daar de tegenwoordige Bedienaar des Woords blijft,” overnemen”, (cf. Art. 18 der Acta van de Generale Synode van Dordt van 1893), aldus te wijzigen: „dat de vereenigde Kerken onze verbindtenis jegens Kootwijk’s Kerk overnemen”.

M.

1. Rapport van de deputaten voor de correspondentie met de Hooge Overheid.

N.

1. Rapport van de deputaten voor de correspondentie met de buitenlandsche Kerken.
2. Rapport van de Classe 's Gravenhage omtrent hare buitenkerken, Batavia en Soerabaja.

O.

1. Rapport der synodale Kerk (Acta Synode van Arnhem Artt. 43 en 206).

P.

1. Rapport over „Het Kerkblad”.
2. De Provinciale Synode van Utrecht stelt voor: de Generale Synode schaffe „Het Kerkblad” af, daar dit gansch overbodig is en onnoodige uitgaven van de Kerken vraagt.
3. De Provinciale Synode van Zuid-Holland stelt voor, „Het Kerkblad” af te schaffen.
4. De Provinciale Synode van Zeeland stelt voor: de Generale Synode besluite, om in plaats van „Het Kerkblad” slechts dan eene officiële kennisgeving te doen verschijnen, wanneer deputaten der Generale Synode iets aan de Kerken hebben mede te deelen.
5. De Provinciale Synode van Noord-Brabant en Limburg stelt voor: de Generale Synode besluite tot opheffing van „Het Kerkblad”.
6. De Provinciale Synode van Groningen stelt voor: de Generale Synode besluite, de uitgave van „Het Kerkblad” te staken.

Q

1. Rapport van de archiefbewarende Kerk, Amsterdam.

R.

1. Rapport van het moderamen der Generale Synode van Arnhem.
2. Rapport van de Classe 's Gravenhage over den „Bededag”.
3. Rapport van de synodale Kerk.
4. Schrijven van het hoofdbestuur der „Vereeniging tot bestrijding van het Nieuw- Malthusianisme”.

ART. 8.

Commissien van
advies.

Na eenige oogenblikken van panze wordt op voordracht van het moderamen door de Synode vastgesteld, dat de te behandelen zaken zullen worden ingedeeld in vijf groepen, en gesteld in handen van vijf commissiën, die elk over de haar op te dragen punten van het agendum de Synode van advies zullen dienen.

De eerste groep omvat wat voorkomt op het agendum onder A 1 en 2, B 18, D 1—15, F 1—4 en 15, G, I en L 4 en wordt gesteld in handen van de Dienaren des Woords J. D. VAN DER MUNNIK, W. B. RENKEMA en F. J. TEN HOOR, en de Ouderlingen J. BRUINSMA, A. C. VAN DRIMMELEN, D. J. VAN DER VEGTE, en J. ZEELTE, met de adviseerende leden Prof. Dr. F. L. RUTGERS en Prof. Dr. H. BAVINCK.

De tweede groep, omvattende wat op het agendum voorkomt onder B 1—17, C 11, 12, 13, F 16, 17, J 1, 2, M, P, Q, en R., wordt gegeven aan de Dienaren des Woord A. LITTOOY, G. ELZENGA, H. HOEKSTRA, en P. J. W. KLAARHAMER, en de Ouderlingen D. RIJPSMA, J. SINGELS, en C. VERHAGE, met de adviseurs Prof. M. NOORDZIJ en Prof. Dr. H. H. KUYPER.

De derde groep, wat op het agendum vermeld is onder C 1—10, E 1—18, F 11—13, N 1 en 2 en O, zal behandeld worden door de Dienaren des Woords Dr. L. H. WAGENAAR, J. BAKKER en W. BREUKELAAR, en de Ouderlingen H. HIENSCH, M. DE JONGE, H. KINKHORST en W. F. NAUTA, met het adviseerend lid Prof. Dr. A. G. HONIG.

De vierde groep bevat F 5—10, 11, 18—34 van het agendum en wordt voor de behandeling gereed gemaakt door de Dienaren des Woords T. NOORDEWIJER, Dr. J. C. DE MOOR en R. J. W. RUDOLPH, met de Ouderlingen M. VAN MUISWINKEL, J. OLTHOFF, H. ORMEL en G. VAN ZWALUWENBURG, benevens de adviseerende leden Prof. P. BIERSTERVELD. en Prof. Dr. H. BOUWMAN.

De vijfde groep, wat op het agendum gevonden wordt onder A. 3 en 4, H. 1—15, K, L 1, 2, 3 en 5, zal worden bewerkt door de Dienaren des Woords J. W. A. NOTTEN, G. GEERDS en J. A. GOEDBLOED, de Ouderlingen H. BRINK, A. OOST, H. POPPEN en M. UBBENS, en de adviseurs Prof. L. LINDEBOOM en Prof. Dr. W. GEESINK,

Aan elk dezer commissiën wordt het recht toegekend, om personen te raadplegen, of te hooren, wier advies of getuigenis zij tot richtige behandeling der zaken noodig acht.

ART. 9.

Voor het opstellen van het korte persverslag der Synodale werkzaamheden worden uitgenoodigd de Dienaren des Woord K. FERNHOUT en L. ADRIAANSE; en voor het verslag in het Kerkblad Ds. A. M. DONNER.

Persverslag. Financieele commissie.

Tot regeling van de financieele zaken der Synode worden aangewezen de Assessor Ds. J. HESSELS en Ouderling A. FUKKINK.

ART. 10.

De Synode stelt den tijd harer vergaderingen van 9 tot 12 uur vóór en van 1 tot 4 uur na den middag. Op Maandag en Zaterdag zal zij niet samenkomen.

Tijd en duur der zittingen.

Zitting van Woensdag 23 Augustus 1905.

ART. 11.

De notulen der vorige zitting worden gearresteerd.

ART. 12.

Bericht van verhuizing van leden eener Kerk.

Aan de orde komt punt F 1 van het agendum, het verzoek van de Provinciale Synode van Overijssel, opnieuw bij de Kerkeraden er op aan te dringen om bij vertrek van leden (hetzij zij dat zijn door doop alléén of ook door belijdenis) bericht van verhuizing te zenden aan den Kerkeraad, onder wiens ressort ze zijn gaan wonen. Namens de commissie van praeadvies adviseert Ds. F. J. TEN HOOR aan de Synode,

- a. hare volle instemming te betuigen met hetgeen door de Provinciale Synode van Overijssel als wenschelijk wordt voorgesteld; en,
 - b. hiervan kennis te geven aan de Kerken door middel van het Kerkblad.
- Zonder discussie vereenigt zich de Synode met dit advies.

ART. 13.

Uitspraak van de Classe Harderwijk in zake Ds. P. bestreurd.

Door denzelfden rapporteur wordt rapport uitgebracht over punt F 2, rakende het besluit der Provinciale Synode van Friesland, waarin zij hare droefheid uitspreekt over eenige besluiten van de Classe Harderwijk. De Synode stemt zonder discussie in met het oordeel der commissie, dat zij zich van advies kan onthouden, wijl

- a. dit besluit eenvoudig eene mededeeling bevat, die voor kennisgeving kan aangenomen worden; en
- b. wat de Classe Harderwijk in de zaak van Ds. C. W. M. PLET, en de Classe Dokkum naar aanleiding daarvan gedaan hebben, gerekend moet worden in verband te staan, met wat behoort tot de beoordeeling van de commissie voor letter F 25 en 26.

ART. 14.

Censure van zich onttrekkende leden, die toch bij de Kerk gerekend willen blijven.

Van dezelfde commissie neemt de Synode de conclusie van haar rapport op punt F 8 (Bijlage I) over, waarbij wordt verklaard, dat de gevallen bedoeld in Art. 93 van de Acta der Synode van 1896 te verschillend zijn, om éénen regel voor alle aan te geven; en dat bij de uitdrukking in genoemd artikel „bij volharding in hunne ongehoorzaamheid de wettelijke censure toepasse” te verstaan zij in dien zin, dat ten laatste voortgeschreden worde tot excommunicatie met het formulier van den Ban.

„Uitdrukkelijke verklaring,” Art. 93 Acta 1896.
„Schrappen”.

Ds F. J. TEN HOOR rapporteert voorts over punt F 4, waarin in de eerste plaats gevraagd wordt eene nadere omschrijving te geven van de uitdrukking „uitdrukkelijke verklaring” in hetzelfde artikel van de Acta van 1896; en een voorstel van de Classe Gorinchem wordt aangeboden, waarin eene andere wijze van behandelen wordt voorgesteld, dan in Art. 93 der genoemde Acta (bijlage II). De conclusie van de commissie op het eerste punt ontmoet geene bedenking bij de Synode, namelijk

- a. dat zulk eene uitdrukkelijke verklaring of *schriftelijk* bij den Ker-

keraad kan worden ingezonden. of *mondeling* aan gecommiteerden van den Kerkeraad gegeven kan worden;

- b. dat echter een Kerkeraad niet te haastig behoort te zijn in het accepteren van zoodanige verklaring, maar trachte, zooveel in zijn vermogen is, het betrokken lid te bewegen, om op zijne verklaring terug te komen.

De tweede conclusie strekt, om het voorstel van de Classe Gorinchem niet aan te nemen. Na breede discussie vereenigt de Synode zich met meerderheid van stemmen met deze conclusie, nadat ze op voorstel van Ds. W. H. GISPEN JR. is aangevuld met deze woorden: met dien verstande, dat men om deze zaak in geen geval de excommunicatie toepasse op lidmaten, op wie overigens de Kerkeraad den inhoud van het Formulier van den Ban niet toepasselijk acht.

ART. 15.

Dezelfde rapporteur deelt het advies der commissie over punt F 15 mede, het bezwaar van de Gereformeerde Kerk te Bolsward (B tegen eene uitspraak der Provinciale Synode van Friesland betreffende de wijze, waarop in hare Classe de approbatie van beroepingen is geregeld. Zonder discussie wordt aangenomen de conclusie van dit rapport (Bijlage III),

Approbatie van
beroepingen door
de Classe.

- a. om uit te spreken, dat de gegrondheid van het bovengemelde bezwaar niet te ontkennen valt; en
- b. om voor te stellen, het bezwaar aldus te ondervangen, dat de Classe twee genabuurde Kerken aanwijze tot approbatie van beroepingen in buitengewone gevallen; onder voorwaarde echter, dat deze Kerken aan de andere tijdig kennis geven van tijd en plaats, waarop dit geschieden zal, met uitnoodiging aan die Kerken, om aan die approbatie mede te werken.

ART. 16.

Namens de commissie van advies voor punt G, het verzoek van de Provinciale Synode van Gelderland, dat de Generale Synode hare aandacht scheeke aan eene juiste verklaring van het Diaconaat, rapporteert Ds. W. B. RENKEMA. De conclusie van dit rapport (Bijlage IV), dat de Generale Synode dit punt terugzende aan de Provinciale Synode van Gelderland, haar in overweging gevende, om, des begeerd, deze vraag nader gepreciseerd op eene Generale Synode weér aan de orde te stellen, wordt zonder bespreking aanvaard.

Diaconaat

ART. 17.

Dezelfde rapporteur stelt verder namens de commissie van advies in zake punt I, rapport van de deputaten voor het ontwerpen van eene betere regeling van de saamvoeging der classen in particuliere synoden (Bijlage V), voor (Bijlage Va), de in dit rapport vervatte conceptregeling behoudens eenige wijzigingen aan te nemen.

Samenvoeging
der classen in par-
ticuliere synoden.

Op voorstel van Ds. A. DE GEUS besluit de vergadering, de behandeling van dit rapport tot den volgenden dag uit te stellen.

ART. 18.

Archief.

Naar het advies van de commissie in zake punt Q van het agendum uitgebracht door Ds. G. ELZENGA (Bijlage VI) besluit de Synode,

- a. der Kerk van Amsterdam dank te betuigen voor haren arbeid in zake het bewaren van het archief; en
- b. haar te verzoeken zich verder met de verzorging er van te willen belasten.

Dankbetuiging
aan het modera-
men der Synode
van Arnhem.

Ook de conclusie derzelfde commissie voor punt R 1 wordt aangenomen (Bijlage VII) en aan het moderamen der vorige Synode dank betuigd voor zijnen arbeid (Art. 217 der Acta van 1902).

Uitschrijven van
eenen bededag.

Over de conclusie dezer commissie over punt R 2 (Bijlage VIII), om aan de Classe 's Gravenhage weder opdracht te verleenen tot het uitschrijven van eenen bededag, neemt de Synode met het oog op de voorgestelde revisie van eenige artikelen der Kerkenorde op voorstel van Dr. L. H. WAGENAAR nog geene beslissing.

Rapport van de
synodale Kerk

Het voorstel des commissie van advies voor punt R 3, rapport van de synodale Kerk (Bijlage IX), wordt aangenomen en besloten,

- a. der synodale Kerk hartelijk dank te zeggen voor al hare bemoeienissen; en
- b. aan de eerstvolgende synodale Kerk op te dragen voor de reparatie of vernieuwing van het synodale meubilair tijdig te zorgen.

ART. 19.

Verzoek van de
vereeniging tot
bestrijding van
het Nieuw-Mal-
thusianisme.

Ds. ELZENGA rapporteert (Bijlage X) voorts over punt R 4 van het agendum, schrijven van het hoofdbestuur der „Vereeniging tot bestrijding van het Nieuw-Malthusianisme”. De commissie van advies stelt voor,

- a. instemming te betuigen met het doel der Vereeniging;
- b. als Synode van de Gereformeerde Kerken openlijk uit te spreken, dat de Nieuw-Malthusiaansche theorie en praktijk in strijd zijn met het Woord des Heeren;
- c. de Gereformeerde Kerken op te wekken in prediking, huisbezoek, catechisatie enz. tegen dit kwaad te strijden, zooveel dat naar de verschillende plaatselijke toestanden noodig is;
- d. geene circulaire aan de Kerkeraden te zenden, maar dit over te laten aan bovengenoemde Vereeniging, indien haar dit na deze verklaring nog wenschelijk voorkomt; en
- e. van het een en ander kennis te geven aan het hoofdbestuur van genoemde Vereeniging.

Dit voorstel wordt aangenomen met wijziging van punt a in dier voege, dat de Synode uitspreekt met waardeering kennis genomen te hebben van het schrijven der genoemde Vereeniging, waaruit blijkt welk haar doel is.

ART. 20.

De grensregeling tusschen de Kerken van Nijkerk en Bunschoten, door de Provinciale Synoden van Gelderland en Utrecht goedgekeurd, punten J 1 en 2, wordt op voorstel der zelfde commissie bekrachtigd.

Grensregeling
tusschen Nijkerk
en Bunschoten.

In zake de punten P 2—6, betreffende het Kerkblad wordt na ampele bespreking het voorstel van de commissie van advies (Bijlage XI), om niet tot opheffing van Het Kerkblad over te gaan, aangenomen.

Kerkblad.

ART. 21.

Ds. L. KUIPER, primus-afgevaardigde van Drente, is ter vergadering gekomen en neemt, na op de gebruikelijke wijze instemming te hebben betuigd met de Formulieren van Eenigheid, zitting in plaats van den secundus-afgevaardigde Ds J. BAKKER.

Ds. L. Kuiper
neemt zitting.

ART. 22.

De Synode neemt zonder discussie de voorstellen aan van de commissie van advies voor punt E 2, rapport van de deputaten om te examineeren naar Art 4 der Zendingsorde, uitgebracht voor Ds. W. BREUKELAAR (Bijlagen XII en XIIIa), en besluit.

Examen naar
Art. 4 der Zen-
dingsorde.

- a. aan de deputaten dank te zeggen voor hunnen arbeid;
- b. opnieuw vijf deputaten voor Art. 4 der Zendingsorde te benoemen;
- c. aan deze deputaten dezelfde instructie te geven, als door de Generale Synode van Arnhem is vastgesteld; en
- d. voorts uit te spreken, dat het examen volgens Art. 4 der Zendingsorde behoort te geschieden, alvorens de bevestiging plaats heeft.

Eveneens vereenigt de vergadering zich met de conclusies der commissie van advies over punt E 5 van het agendum (Bijlage XIII) en vindt goed,

Toelage voor de
Zendings-biblio-
theek, de Zen-
dingsarbeiders en
voor den Raad der
Keuchenius-school

- a. ten behoeve der Zendingsbibliotheek op Midden-Java een bedrag van f 200 per jaar ter beschikking te stellen van de Algemeene Vergadering;
- b. eene bijdrage van f 100 per jaar te verleen en ter tegemoetkoming in de kosten der Algemeene Vergadering naar Art. 15 der Zendingsorde; en
- c. aan den Raad der Keuchenius-school een crediet te openen van f 75 per jaar, om de kosten te helpen dekken.

ART. 23.

Ds. W. BREUKELAAR rapporteert verder namens dezelfde commissie over punt E 7, verzoek van de Provinciale Synode van Zeeland om ontheffing van de verplichting, al het voor de Zending vergaderde te storten in de generale kas. In overeenstemming met de conclusiën van dit rapport (Bijlage XIV) besluit de Synode aan dit verzoek te voldoen onder voorwaarde,

Bijdrage van
Zeeland in de Ge-
nerale Zendings-
kas

- a. dat de Pinkstercollecten, zoolang het niet tot „eigen Zending” gekomen is, worden gestort in de generale kas;
- b. dat ook hetgeen anders gewoonlijk door contributies enz. in de generale kas vloeide, haar blijve toekomen;
- c. dat van hetgeen meer opzettelijk voor eigen Zending bijeen gebracht wordt, 10°/_o worde afgedragen aan de generale kas; en
- d. en dat bijaldien het binnen drie jaren niet tot „eigen Zending” komt, al hetgeen bijeenvergaderd is, aan de generale kas ten goede kome.

Verzoek van Heeg om in termijnen te mogen betalen.

Op voorstel derzelfde commissie (Bijlage XV) wordt in zake punt E 7a van het agendum besloten, niet in te gaan op het verzoek van de Kerk van Heeg, en aan de te benoemen deputaten voor de Zending op te dragen, bij de uitbetaling van het toegezegde bedrag, de door de Kerk van Heeg verschuldigde som te verrekenen.

Pensioen van mevr. de wed. D. Huysing.

Nog wordt besloten op advies derzelfde commissie (Bijlage XVI) goedkeuring te verleen, aan wat de deputaten voor de Zending ten opzichte van mevr. de wed. D. HUYRING hebben gedaan en tot aan de eerstvolgende Synode haar hetzelfde bedrag toe te leggen, dat de deputaten haar hebben toegestaan.

ART. 24.

Rapport in zake Haarlem.

Rapport in zake Enschede.

Rapport in zake Sliedrecht.

Rapport in zake Kornhorn.

Dr. J. C. DE MOOR brengt het rapport uit van de commissie voor de punten F 5, 7, 8, 9, 13 en 23a van het agendum, waarin wordt medegedeeld, dat de pogingen der commissie volgens Art. 61 der Acta van 1902 benoemd, met goed gevolg zijn bekroond; dat de commissie volgens Art. 190 der Acta van 1902 haar mandaat heeft vervuld; dat de commissie volgens Art. 188 der Acta van 1902 hare pogingen geslaagd zag. Inzake punt F 9 wordt voorgesteld,

- a. de mededeelingen van de deputaten voor kennisgeving aan te nemen;
- b. hunne opvatting aangaande hun mandaat goed te keuren;
- c. hunne nota van onkosten te laten voldoen; en
- d. hen met dankbetuiging te déchargeeren.

Bewaarschrift H. Koelmans teruggenomen.

Alle conclusies van dit rapport worden door de Synode aangenomen, terwijl tevens besloten wordt de punten F 23 en 23a van het agendum af te voeren, omdat het daar genoemde bezwaarschrift van br. H. KOELEMAN bereids is ingetrokken.

ART. 25.

Verzoek van Gereformeerden te Gent.

Namens de commissie voor punt A 3, verzoek van geloovigen van Gereformeerde belijdenis te Gent (België) om hulp, ten einde te komen tot rechte kerkinstituering, brengt Ds. G. GEERDS rapport uit (Bijlagen XVIII en XVIIIa); de conclusie luidt aldus:

aan de geloovigen van Gereformeerde belijdenis te Gent te berichten, dat aan hun verzoek niet kan worden voldaan, aangezien de onderhan-

delingen met de Gereformeerde Kerken van Antwerpen en Brussel nog niet zijn afgelopen; terwijl zij 'des vereischt zich kunnen wenden tot de Classe, waaronder deze Kerken ressorteeren.

Deze conclusie wordt aangenomen. Ingevolg de conclusie derzelfde commissie, dat met het verzoek van de Provinciale Synode van Zeeland, punt K 2 van het agendum, bij voorkomende gelegenheden zal worden rekening gehouden (Bijlage XIX).

Vermindering van de kosten der Synode.

De conclusie van de meerderheid der commissie voor punt K 3 (Bijlage XX) van het agendum (voorstel van de classis Warfum in zake het aanbevelen van collecten) wordt na discussie met meerderheid van stemmen aangenomen; mitsdien wordt het voorstel dezer Classe verworpen, niet alleen omdat het eene afkeuring inhoudt, van hetgeen door eene vorige Synode is verricht, maar ook omdat het niet wenschelijk en zelfs niet mogelijk geacht wordt volgende Synoden aan eene dergelijke bepaling te binden.

Collecte

ART. 26.

Dr. J. HANIA brengt alsnu rapport uit (Bijlage XX) over punt E 7c van het agendum, verzoek van den Kerkeraad van Utrecht om de bevoegdheid van de deputaten der Synode bedoeld in Art. 4 sub a, 2e lid der Zendingsoorde nader te omschrijven. Na breede discussie wordt met meerderheid van stemmen door de Synode de conclusie van dit rapport aangenomen,

Medische verklaring, ten genoegen van de deputaten voor de Zending

a. dat het verzoek van Utrecht niet worde ingewilligd; *b.* dat Ds. INGWERSEN zich alsnog late onderzoeken door den door de deputaten aangewezen deskundige; *c.* dat den te benoemen deputaten der Generale Synode voor de Zending ter beoordeeling worde gegeven, of de medische verklaring van dien deskundige voldoende en dies hun ten genoegen is, zoodat zij bij het examen van Ds. INGWERSEN kan overgelegd worden.

ART. 27.

Ds. A. M. DONNER brengt namens de curatoren der Theologische School rapport uit (Bijlage XXII); dit wordt in handen gesteld van de commissie van advies voor punt B.

Rapport over de Theologische School.

Zitting van Donderdag 24 Augustus 1904.

ART. 28.

Uit het appel-nominaal blijkt, dat alle afgevaardigden present zijn. Ook is tegenwoordig Rev. GEORGE S. BISHOP D. D., van de Reformed Church van Noord-Amerika.

Opening

ART. 29.

De notulen der vorige zitting worden gearresteerd.

ART. 30.

Credentiebrief van Drente. De Praeses deelt mede, dat de credentiebrief van de afgevaardigden van Drente is ingekomen. Hij stelt dezen brief in handen van D. D. W. BREUKELAAR en J. D. VAN DER MUNNIK, die rapporteeren, dat hij in orde is.

ART. 31.

Toespraak van Rev. Bishop. De Praeses stelt Dr. GEORGE S. BISHOP aan de Synode voor. Deze spreekt de Synode toe. Hij brengt in herinnering de schoone dagen, door hem in 1896 in de Synode van Middelburg, als afgevaardigde van de Reformed Church van Noord-Amerika, doorgebracht; hij gedenkt aan zijne ontmoeting met Prof. Dr. A. KUYPER SR., dien hij zegt toe te behooren aan al de Gereformeerde Kerken in de geheele wereld en aan de geheele Christenheid; hij spreekt met de meeste waardeering van Prof. Dr. F. L. RUTGERS en van Prof. Dr. H. BAVINCK, eens door Amerika begeerd maar door de Heere hier geplaatst en gelaten; hij getuigt van den krachtigen en gezegenden invloed van het Calvinisme ook op Amerika; hij maakt melding van den missionairen arbeid van de Reformed Church in Indië, Japan en China, met name in Nangasaki, Tokio en Amoy, ook in Arabië, waar „a real Dutchman”, een echte Hollander, Ds. ZWEMER werkzaam is; met geestdrift wijst hij op wat de Nederlandsche en de Amerikaansche Gereformeerde Kerken gemeenschappelijks hebben in confessie en liturgie, en prijst de heerlijkheid der Gereformeerde belijdenis, die alle separatistische beginselen haat en zich uitstrekt naar al wat waarlijk groot is. Hoewel niet officieel afgevaardigd door de Reformed Church, bidt hij toch den Gereformeerden Kerken van Nederland namens zijne Kerk toe genade en vrede van God Almachtig, den Vader, den Zoon en den H. Geest.

Daartoe uitgenoodigd door den Praeses, beantwoordt Prof. Dr. H. BAVINCK Rev. GEORGE S. BISHOP. Hij legt allen nadruk op het breede en grootsche van de calvinistische beginselen, die in staat zijn twee werelden te verbinden, getuige de Westminster-Confessie en onze Nederlandsche Ge-loofsbelijdenis; hij teekent de groote roeping van de Amerikaansche Gereformeerde Kerken, die den strijd hebben te voeren tegen het ongeloof, dat zich in het land over de zee meer nog dan hier in zoo vriendelijke gedaante voordoet, welke strijd alleen te voeren is door vast te houden aan de confessie; hij verblijdt zich ten zeerste over het door D. BISHOP zoo frank en fier uitgesproken voornemen, om die confessie te handhaven; hij drukt eindelijk met allen ernst der Amerikaansche Reformed Church op het harte de zorg niet alleen voor Kerk en Zending, maar vooral voor het onderwijs der jeugd; hij besluit met den zegen des Drie-eenigen Gods aan de Reformed Church toe te bidden.

ART. 32.

Aan de orde wordt gesteld punt I van het agendum, gisteren verdaagd (Art. 17), handelende over eene betere regeling van de samenvoeging der classen in particuliere synoden.

Samenvoeging
der classen in par-
ticuliere synoden.

Een voorstel van Ds. A. LITTOOY, om de beslissing over deze zaak niet thans te nemen, maar uit te stellen tot eene volgende Generale Synode, opdat de Kerken intusschen daarover kunnen oordeelen, wordt met 25 stemmen tegen 15 verworpen.

Naar het voorstel van de commissie van advies worden de conclusies van het rapport aangenomen met dien verstande, dat achter „Middelharnis” ingevoegd worde „en de regeling voor de hulpbehoevende Kerken”; dat in de derde conclusie bij de Particuliere Synode van Friesland (noordelijk gedeelte) nog genoemd worde de Classe Hallum en bij de Particuliere Synode van Friesland (zuidelijk gedeelte) de Classe Workum; dat in de vierde conclusie voor de Classe „den Haag” gelezen worde „Leiden”; dat in de vijfde conclusie, wat volgt op „met dien verstande” vervangen worde door: „dat de a.s. Provinciale Synoden van Friesland en Zuid-Holland het percentage voor de uit haar voortkomende Particuliere Synoden zullen bepalen, terwijl bij eventueele verandering van het percentage voor de onkosten der Generale Synode naar deze bepaling door deze Particuliere Synoden zal worden gehandeld”; en eindelijk, dat de zesde conclusie aldus gelezen worden: „deze regeling gaat in vóór of op 1 Juli 1906, zoodat in Friesland en in Zuid-Holland in de eerste helft van 1906 eene Synode van de geheele provincie dient samen te komen, om de maatregelen te nemen, die noodig zijn ten gevolge van het door de Generale Synode genomen besluit.

ART. 33.

Ds. F. J. TEN HOOR rapporteert over A 1 van het agendum, de vraag van de Provinciale Synode van Groningen, naar aanleiding van een concreet geval, of een kind in onecht geboren uit eene geëxcommuniceerde moeder, maar door leden der gemeente als hun kind aangenomen, mag gedoopt worden.

Doop van een
onecht kind van
eene geëxcommu-
niceerde moeder.

De Synode besluit naar het advies der commissie,

- a. dat deze vraag in het algemeen ontkennend moet beantwoord worden;
- b. dat er echter bijzondere omstandigheden kunnen zijn, waarin een andere regel moet worden toegepast; en
- c. dat in ieder geval de Doop, die bediend is, niet ongedaan gemaakt kan worden; en dat dus een kind, onder omstandigheden als bovengenoemd gedoopt, niet hierom van de gemeenschap der Kerk mag worden uitgesloten.

ART. 34.

Dezelfde rapporteert over A 2, de vraag van de Classe Rotterdam, of

Onmondige kin-
deren van geëx-
communiceerden.

onmondige kinderen van hen, die zich aan de gemeente onttrekken, en die van geëxcommuniceerden nog beschouwd moeten worden als tot de gemeente te behooren.

Naar het advies der commissie spreekt de Synode uit,

a. dat deze vraag zóó algemeen gesteld is, dat zij aanleiding geeft tot allerlei nieuwe vragen, die elk voor zich weder beantwoording zouden eischen; en

b. dat voor zoover op deze vraag in het algemeen een antwoord gegeven kan worden, dit antwoord bevestigend moet luiden.

ART. 35.

Deputaten bij
het peremptoir
examen in Oost-
Friesland e.a.

Dezelfde rapporteert over B 18, eene vraag van de „Algemeene Classe der Oud-Gereformeerde Kerken in Oost-Friesland, Bentheim en Westfalen”.

De Synode, overwegende, dat voor de candidaten tot den Heiligen Dienst in de Gereformeerde Kerken in Oost-Friesland, Bentheim en Westfalen bij eenen eventueelen terugkeer naar Nederland, ten einde de Gereformeerde Kerken alhier te dienen, Art. 166 der Acta van de Synode van Dordrecht van 1893 verschillende bezwaren oplevert, besluit, naar het advies der commissie,

a. aan het verzoek der Oud-Gereformeerde Kerken te voldoen, mits aan het bedoelde examen dezelfde eischen gesteld worden, als voor het peremptoir examen volgens de gemaakte bepalingen bij de Gereformeerde Kerken hier te lande gelden; en

b. daarvoor te benoemen een vijftal deputaten, van wie minstens drie bij het examen tegenwoordig moeten zijn.

ART. 36.

Emeritaat van
oefenaren.

Dezelfde rapporteert over L 4, het verzoek van de Classe Dokkum, dat de Generale Synode eene regeling make voor het emeritaat van oefenaren.

Naar het advies der commissie besluit de Synode geene regeling te maken, wijl onze Kerken geenen vasten en geregelden dienst en dus ook geen emeritaat van oefenaren kennen, die toch slechts tijdelijk als hulp voor vacante Kerken zijn aangenomen. De Synode voegt hier echte aan toe, dat het op den weg der plaatselijke Kerken ligt, zooveel mogelijk in het onderhoud van hen, die als oefenaar in haren dienst werkzaam zijn geweest, te voorzien.

ART. 37.

Ondersteuning
van de Soemba-
Zending.

Ds. W. BREUKELAAR rapporteert over E 7 f, een verzoek van de Kerken der provinciën Groningen, Drente en Overijsel om eenige tegemoetkoming uit de generale Zendingkas in de bestrijding der onkosten, veroorzaakt door de Soemba-ramp (Bijlage XXIII).

De Synode besluit naar het advies der commissie, om aan dit verzoek te voldoen, en machtigt de te benoemen deputaten voor de Zending tot het verleen van steun tot een maximum van f 4000 met dien verstande, dat ook van alles wat bij den Zendingssquaestor der drie genoemde provinciën bijzonder voor de Soemba-ramp inkomt, de gewone 10 % in de generale kas worde gestort.

ART. 38.

Dezelfde rapporteert over het verslag van de Classe den Haag betreffende de Kerk van Soerabaya en over een rapport en een voorstel te dezer zake van de deputaten voor de Zending (Rapport van de deputaten voor de Zending, 22 sub. 1).

Soerabaya

Uit een en ander blijkt, dat de Classe den Haag geregeld deze Kerk visiteerde doch haar geenerlei finantiële hulp heeft verleend.

De Synode besluit, naar het advies der commissie, aan de te benoemen deputaten voor de Zending op te dragen de Kerk van Soerabaya, zoo hun dit voor haren Zendingarbeid noodig blijkt, te steunen met eene subsidie tot een maximum van f 50 per maand.

ART. 39.

Dezelfde rapporteert over het verslag van de Classe den Haag in zake de Kerk van Batavia en een rapport met voorstel van de deputaten voor de Zending (Zendingsschoolrapport, 22, sub 2).

Batavia.

Uit de stukken blijkt, dat de Dienaar des Woords te Batavia het traktement heeft ontvangen, naar wat de Synode te Groningen stipuleerde als voorwaarde voor de te verleen subsidie; en dat de Classe den Haag deze Kerk geregeld visiteerde, doch geen finantiële steun verleent.

De Commissie adviseert,

- a. aan de Kerk van Batavia toe te staan eene subsidie tot een bedrag van f 125 per maand, onder uitdrukkelijke voorwaarde, dat de Zendingsschool gehandhaafd blijve;
- b. aan de te benoemen deputaten voor de Zending op te dragen, deze subsidie, zoo zij dit noodig oordeelen, te verhoogen tot een maximum van f 250 per maand, waartoe de Kerk van Batavia telkenmale vóór den aanvang van het jaar een gemotiveerd verzoek bij deputaten zal hebben in te dienen; en
- c. de Kerk van Batavia uit te noodigen, elk jaar een overzicht van ontvangst en uitgaaf in te zenden bij de deputaten voor de Zending.

Naar dit advies besluit de Synode.

ART. 40.

Dezelfde rapporteert over de door de Synode van Arnhem (Art. 99 der Acta) aan de deputaten voor de Zending opgedragen „afwikkeling van de terugtrekking onzer Zending uit de residentie Pekalongan”. Het vroegere Zendingsterrein onzer Kerken Moearatoewa c. a. is overgegaan

Terugtrekking
uit Pekalongan.

aan de Salatiga-Zending. De afwikkeling heeft haar beslag gekregen tegen het einde van 1904.

Daar er echter van de Kerk van Rotterdam nog geen rapport ontvangen is en evenmin rekening en verantwoording van de door haar te dezer zake bestede gelden, adviseert de commissie, dat aan de te benoemde deputaten voor de Zending worde opgedragen, met de Kerk van Rotterdam in correspondentie te treden en haar na accoordbevinding harer rekening en verantwoording te déchargeeren.

Conform dit advies besluit de Synode.

ART. 41.

Toespraak van
Ds K. Kuiper van
Roseland.

Ds. K. KUIPER van Roseland, afgevaardigd door de Christelijke Gereformeerde Kerk van Noord-Amerika, spreekt de Synode toe (Bijlage XXIV).

Z. Eerw. deponeert ter synodale tafel een exemplaar van het vragenboekje van Borstius in de Indiaansche taal.

Prof. Dr. F. L. RUTGERS beantwoordt, op verzoek van den Praeses, dezen afgevaardigde. Hij wijst op de betrekking tusschen Nederland en Amerika, welke niet zoo zeer ligt in de taal; de eenheid in taal vergaat; als wel in den geest: de Hollandsche en Amerikaansche geest, hoewel in menig opzicht onderscheiden, moeten door den Hollandschen stam samengestregeld worden. De spreker kan de Amerikaansche Kerk niet voorzegggen, dat de strijd, hier gevoerd, daar minder zal zijn; integendeel, naar den Amerikaanschen aard kan hij wel heftiger worden; te meer zal het dan noodig zijn, vast te staan op het fundament der Belijdenis. Hij wenscht, dat de Christelijke Gereformeerde Kerk rijk gezegend worde en ten zegen zij ook voor het Amerikaansche volk.

ART. 42.

Bijwonen van
Zending-confe-
renties.

Dr. J. HANIA rapporteert over de vraag van de deputaten voor de Zending: welke gedragslijn hebben deputaten der Generale Synode voor de Zending in het algemeen te volgen inzake het bijwonen van conferenties? Zending-rapport 22 sub 5 (Bijlage XXV).

Naar het voorstel van de commissie van advies besluit de Synode:

- a. het bijwonen van conferenties worde aan de wijsheid van de Deputaten der Generale Synode voor de Zending overgelaten; doch
- b. die Deputaten behooren met het oog op dat bijwonen de beide volgende regelen in acht te nemen:
 - 1°. men vergewisse zich vooraf, of eene conferentie bijeenkomt op den eenen of anderen grondslag;
 - 2°. komt zij niet op eenen bepaalden grondslag bijeen, dan is er in het algemeen — behoudens uitzonderingen — geen bezwaar tegen bijwoning; komt zij wél op eenen bepaalden grondslag bijeen, dan is evenmin bezwaar tegen bijwoning, mits die grondslag niet in strijd zij met de drie Formulieren van Eenigheid.

ART. 43.

Dezelfde rapporteert over het contract met br. R. J. HORSTMAN. Zendingrapport, 14 sub 2, en 22 sub 7. (Bijlage XXVI).

Contract met br.
R. J. Horstman.

De commissie stelt voor,

1°. den deputaten der Generale Synode voor de Zending dank te betuigen, voor hetgeen zij in zake br. R. J. HORSTMAN hebben gedaan; en

2°. aan de te benoemen deputaten op te dragen, in betrekking tot br. R. J. HORSTMAN en diens school, te handelen naar bevind van zaken, doch met inachtneming van de richting, die in 1902 door de Synode van Arnhem is aangegeven.

Aldus wordt besloten.

ART. 44.

Ds. R. J. W. RUDOLPH brengt rapport uit over het protest van den Kerkeraad der Gereformeerde Kerk te Leiden (A) tegen het besluit der Provinciale Synode van Zuid-Holland in zake JACOBA DE GROOT, geb. KOK. F. 14.

Protest van den
Kerkeraad der
Gereformeerde
Kerk van Lei-
den (A).

Overeenkomstig het advies der commissie (Bijlage XXVII) besluit de Synode,

overwegende, dat roeyment of schrapping niet behoort tot de tuchtmiddelen, die in de Gereformeerde Kerken mogen worden toegepast;

overwegende, dat de Classe Leiden aan de Gereformeerde Kerk te Leiden (A) niet heeft opgelegd maar geadviseerd en opgedragen, om met de Kerk van Rijnsburg over de verdere behandeling en verzorging van JACOBA DE GROOT-KOK te onderhandelen;

het protest van de Gereformeerde Kerk van Leiden (A) af te wijzen, en de besluiten der Classe Leiden en der Provinciale Synode van Zuid-Holland te dezer zake te handhaven en te bevestigen.

ART. 45.

Dr. J. C. DE MOOR rapporteert over F 18 en 19 van het agendum, een bezwaarschrift van Ds. A. VAN BUEREN, te de Bilt en een bezwaarschrift van Ds. H. BUITENHUIS te Vreeswijk tegen een besluit der Classe Utrecht en tegen eene uitspraak der Provinciale Synode van Utrecht in zake de „losmaking” van Ds. A. VAN BUEREN van de Kerk te de Bilt (Bijlage XXVIII).

Bezwaarschif-
ten van Ds. A
van Bueren en Ds.
H. Buitenhuis.

De redactie van het genomen besluit zal nader worden vastgesteld.

ART. 46.

Ds. T. NOORDEWIER brengt rapport uit over de bezwaarschriften van H. DE WIT te Vries (Bijlage XXIX) tegen de behandeling van zijne zaak door zijnen Kerkeraad, door de Classe Assen en door de Provinciale Synode van Drente (F 20 en 20a).

Bezwaarschriften
van H. de Wit.

De Synode vereenigt zich met de conclusie der commissie, dat de

Kerkeraad van Vries, de Classe Assen en de Provinciale Synode van Drente deze tuchtzaak goed hebben behandeld.

ART. 47.

Bezwaarschrift
van B. A. Bol.

Prof. Dr. H. BOUWMAN rapporteert over het bezwaarschrift van B. A. BOL te Genderen tegen eene uitspraak der Particuliere Synode van Noord-Brabant en Limburg, in zake zijne bezwaren tegen onderscheidene handelingen van zijnen Kerkeraad (F. 21).

Naar het advies der Commissie (Bijlage XXX) besluit de Synode, aan den bezwaarde kennis te geven, dat zij zich vereenigt met het besluit van de Particuliere Synode van Noord-Brabant en Limburg en hem derhalve ernstig vermaant, zich daaraan te onderwerpen.

ART. 48.

Bezwaarschrift
van H. Huisman.

Prof. P. BIESTERVELD rapporteert aangaande het bezwaarschrift van H. HUISMAN te Sneek tegen de behandeling van zijne zaak door den Kerkeraad der Kerk te Sneek (B).

Dewijl H. HUISMAN is overgegaan tot het Nederlandsche Hervormde Kerkgenootschap en ook geen verzoek maar alleen eene mededeeling aan de Synode gedaan heeft, wordt besloten, naar het advies der commissie, deze mededeeling voor kennisgeving aan te nemen.

ART. 49.

Bezwaarschrift
van den Kerke-
raad van Aarlan-
derveen.

Dezelfde rapporteert in zake het bezwaarschrift van den Kerkeraad van Aarlanderveen tegen een besluit van de Provinciale Synode van Zuid-Holland aangaande een gravamen uit de Classe Woerden, F 30 (Bijlage XXXI).

De commissie adviseert der Synode,

- a. uit te spreken, dat het zeer wenschelijk is te achten, dat de voorbereiding tot de toelating tot het Heilig Avondmaal geschiede ter plaatse, waar de catechisanten wonen;
- b. daarbij echter te bepalen, dat, wanneer ouders of catechisanten blijven volharden in de begeerte, om het catechetisch onderwijs te doen geven of te ontvangen in de Kerk, waartoe zij tot dusverre behooren, aan zoodanige begeerte geene verdere bezwaren in den weg te leggen; maar dat tevens wel worde toegezien, dat bij de toelating tot het Avondmaal onmiddellijk de attestatie bij de Kerk van de plaats der inwoning worde ingediend.

Naar dit advies wordt besloten.

ART. 50.

Bezwaarschrift
van den Kerke-
raad van Harlin-
en.

Dr. J. C. DE MOOR rapporteert aangaande een bezwaarschrift van den Kerkeraad van Harlingen tegen de prediking van haren Denaar des Woords Ds. H. J. ALLAART, F 31 (Bijlage XXXII).

De Synode besluit, volgens het advies der commissie, aan den Kerke- raad van Harlingen te berichten, dat zij de zaak niet ter hand kan nemen, nu deze niet op de Classicale en Provinciale vergadering behandeld is geworden, en niet gebleken is, dat dit onmogelijk zou kunnen geschieden; doch tevens er bij den Kerke raad met den meesten ernst op aan te dringen, dat deze zoo spoedig mogelijk den wenk der Classe Franeker opvolge.

ART. 51.

Ds. G. GEERDS rapporteert aangaande A 4 van het agendum, het verzoek van de Provinciale Synode van Gelderland, dat de Generale Synode hare medewerking verleene voor den arbeid in de Rijnprovincie, bepaaldelijk voor dien te Duisburg, en daarvoor twee of meer deputaten benoeme (Bijlage XXXIII).

Arbeid in de Rijnprovincie.

Op advies der commissie betuigt de Synode hare instemming met genoemden arbeid en wekt de Gereformeerde Kerken op tot financiëelen steun, zonder daarvoor echter deputaten te benoemen.

ART. 52.

Dezelfde rapporteert aangaande het schrijven van Ds. E. TH PLOOS VAN AMSTEL te Amsterdam (H. 14) en adviseert namens de commissie, het bepaalde in Art. 89 van de Acta der Arnhemsche Synode, van 1902, te bevestigen.

Ds. E. Th. Ploos van Amstel.

Aldus wordt besloten.

ART. 53.

Dezelfde brengt rapport uit over het verzoek van den Kerke raad der Gereformeerde Kerk van Kootwijk c. a., om het bepaalde in Art. 54 der Acta van de Voor loopige Synode van Amsterdam van 1892 voortaan aldus te lezen: „dat de vereenigde Kerken onze verbintenis jegens Kootwijks Kerk overnemen”, met weglating van „zoolang daar de tegenwoordige Bedienaar des Woords blijft” (L 5).

Verzoek van den Kerke raad van Kootwijk c.a.

Naar het advies der commissie wordt besloten aan dit verzoek niet te voldoen.

ART. 54.

Ds. J. A. GOEDBLOED rapporteert omtrent het schrijven van Ds. E. J. DE GROOT te Apeldoorn (H 15), waarin deze eene toelage van de Generale Synode verzoekt.

Ds. E. J. de Groot

De Synode wijst volgens het advies der commissie dit verzoek van de hand, wijl alle rechtsgrond ontbreekt.

ART. 55.

Dezelfde rapporteert over het verzoek van de Provinciale Synode van Zeeland, om de gelden, benoodigd voor Kootwijk en voor den steun

van oud-evangelisten van de „Vereeniging van vrienden der Waarheid, te verkrijgen door eenen omslag over de Kerken naar den maatstaf voor de synodale onkosten, L 3 (Bijlage XXXIV).

Het advies luidt, dit voorstel niet aan te nemen maar te blijven bij den bestaanden toestand.

Aldus wordt besloten.

Verzoek van
Zeeland omtrent
de gelden voor
Kootwijk enz.

Zitting van Vrijdag 25 Augustus 1905.

ART. 56.

De notulen der vorige zitting worden gearresteerd.

ART. 57.

Besluit in zake
Ds. van Bueren.

Dr. J. C. DE MOOR deelt de nader geformuleerde conclusien mede van het rapport der commissie van advies voor punt F 18,19 (Art. 45) welke, na eene opmerking van Ds. P. J. W. KLAARHAMER over de financieele regeling van deze zaak, op dit punt worden aangevuld en vervolgens door de Synode aangenomen. Zij luiden aldus:

1°. dat de Synode verklare, evenals de Provinciale Synode van Utrecht feitelijk reeds gedaan heeft, dat, hoezeer de losmaking van Ds. A. VAN BUEREN een feit is geworden door al hetgeen is voorgevallen, nochtans geconstateerd moet worden, dat het besluit der Classe Utrecht tot losmaking van Ds. VAN BUEREN op onwettige wijze is genomen, wyl *a.* de beslissing in de morgenzitting der Classe Utrecht, waarbij het verzoek tot losmaking van Ds. A. VAN BUEREN werd afgewezen, volkomen wettig was; *b.* voor het nemen van een nieuw besluit in de middagzitting daarom geene reden bestond, en dit dus niet had behooren te geschieden; en *c.* daarenboven het tweede besluit op informeele wijze, tegen de bepalingen van de huishoudelijke reging der Classe is tot stand gekomen. Derhalve brengt de Synode deze zaak formeel terug tot het stadium, waarin zij verkeerde door het besluit der morgenzitting van de classis Utrecht, 2 Maart 1904, toen bij staking van stemmen het voorstel tot losmaking van Ds. A. VAN BUEREN werd verworpen; echter met het voorbehoud, dat tot de classis nadere regeling treffe, de financieele regelingen, die getroffen werden, van kracht blijven;

2°. dat de Synode verklare, dat Ds. A. VAN BUEREN derhalve door het onder 1° geconcludeerde weder in relatie staat tot de Kerk van de Bilt en derhalve en zijne positie en die der zijnen daardoor geregeld zijn. Aangezien echter onmogelijk het sinds 2 Maart 1904 gebeurde ongedaan kan worden gemaakt, verwijze zij deze zaak naar de Classe Utrecht om de relatie van Ds. A. VAN BUEREN tot de Kerk van de Bilt nader te regelen, en benoeme zij drie deputaten om de Classe Utrecht, zoo deze dit begeert, van advies te dienen.

- 3°. dat de Synode verklare het noodzakelijk te achten, dat de Kerk van de Bilt zoo spoedig mogelijk aan hare finantieele verplichtingen tegenover Ds. A. VAN BUEREN voldoe, en der Classe Utrecht opdrage — desgewenscht in overleg met de onder 2° genoemde deputaten — het recht in dezen te handhaven en alle maatregelen te nemen om te zorgen, dat Ds. A. VAN BUEREN het hem toekomende bedrag ontvangt;
- 4°. dat de Synode besluite den wensch van Ds. H. BUITENHUIS ten opzichte der losmaking van Dienaren des Woords in overweging te nemen bij de behandeling van punt D 12 van het agendum en de revisie der Kerkenorde; en
- 5°. dat de Synode van deze conclusiën kennis geve aan Ds. A. VAN BUEREN, Ds. H. BUITENHUIS, de Provinciale Synode van Utrecht, de Classe Utrecht en de Kerk van de Bilt.

ART. 58.

Dezelfde rapporteur rapporteert over punt F 28^d van het agendum, verzoekschriften van E HUIZING, diaken te N.-Pekela en eenige „stemgerechtigde” leden der Kerk aldaar. De conclusie van dit rapport is, Verzoek van E Huizing e.s.

- a. dat de Synode aan de commissie van advies de bevoegdheid geve aan deze verzoeken te voldoen, door het moderamen der door de Provinciale Synode van Groningen benoemde verzoeningscommissie uit te noodigen, der Synode aangaande deze zaak inlichtingen te komen verschaffen; en
- b. dat de Synode haar machtige deze broederen uit naam der Synode te hooren, onverminderd het recht der vergadering om zelve, indien zij dit bij de behandeling mocht noodig oordeelen, deze verzoeningscommissie nadere inlichtingen te vragen.

Overeenkomstig deze conclusie wordt door de vergadering besloten.

ART. 59.

Aan de orde wordt gesteld het rapport over punt F 29 van het agendum, bezwaarschrift van Ds. G. A. DE JONG te Schoonhoven tegen de handelingen zijner Classe en Provinciale Synode inzake zijne aanvraag om emeritaat, uitgebracht door Ds. R. J. W. RUDOLPH. De Synode verenigt zich met de conclusie der commissie, nadat zij op advies van Prof. Dr. F. L. RUTGERS is aangevuld, en besluit, „van dit beklag van Ds. G. A. DE JONG van Schoonhoven mededeeling te doen aan de Classe Gouda, en aan de deputaten der Provinciale Synode Ds. J. VAN HAERINGEN en Ds. W. J. C. VAN LUMMEL, met dringend verzoek om deze zaak niet slepende te houden”. Van dit besluit zal mededeeling gedaan worden aan Ds. G. A. DE JONG (Bijlage XXXV). Bezwaarschrift van Ds. G. A. de Jong.

ART. 60.

Aanwijzing van Solo, Bandjar-Negara en Temanggoeng.

In behandeling komen de punten E 6 en 6a van het agendum en in verband daarmee voorstel 4 (bl. 25 van het Rapport) van de deputaten der Generale Synode van 1902 voor de Zending. De conclusie van het rapport der commissie van advies, dat wordt uitgebracht door Prof. Dr. A. G. HONIG (Bijlagen XXXVI en XXXVIa), wordt na breedvoerige discussie over de aanwijzing der door de commissie het eerst genoemde plaats, aangenomen tegen het advies van twee adviseerende leden en de keurstem van vijf leden.

Besloten wordt derhalve als „plaatsen” naar aanleiding van Art. 2 der Zendingsorde aan te wijzen allereerst *Solo*, vervolgens *Bandjar-Negara* en daarna voorwaardelijk *Temanggoeng*.

ART. 61.

Dank van mevr. de wed. D. Huysing.

De Praeses brengt den dank over van mevr. de wed. D. HUYISING voor het ten haren aanzien genomen besluit der Synode.

ART. 62.

Begroeting van onkosten der Synode.

De Assessor doet voorlezing van de begroeting der kosten dezer Synode.

ART. 63.

Verdeeling van arbeid.

Op voorstel van het moderamen, overeenkomstig het advies van de professoren Dr. F. L. RUTGERS en Dr. H. BOUWMAN en in overleg met den voorzitter der tweede commissie, wordt besloten de punten B 1, 2 en M ter fine van praeadvies te stellen in handen der vierde commissie, en de punten B 4 tot 17 te voegen bij de punten, waarover de eerste commissie zal hebben te adviseeren. Tevens wordt besloten, dat alle commissien van praeadvies a.s. Maandag vergaderen zullen.

ART. 64.

Rekening van ontvangst en uitgaaf in Indië voor de Keuchenius-school.

Ds. W. BREUKELAAR brengt namens de commissie van praeadvies rapport uit (Bijlage XXXVII), over hetgeen vermeld staat in het rapport der deputaten voor de Zending onder de nummers 11 en 20, 7^e, rekening van ontvangst en uitgaaf in Indië ten behoeve van de Keuchenius-school.

Nadat de rapporteur eenige vragen om inlichtingen beantwoord heeft, worden de conclusiën van dit rapport goedgekeurd.

Zij luiden als volgt:

- a. goed te keuren de rekening en verantwoording over de jaren 1902 en 1903 en de deputaten ten deze te déchargeeren;
- b. afkeuring uit te spreken, dat uit de kas der school f 1400 meer is genomen voor den bouw, dan door de deputaten was toegestaan; en dat zonder voorafgaand overleg en zonder van het Gouvernement verkregen toezegging van subsidie het cijfer der uitgaaf voor den bouw het toegestane maximum met f 3626.55 overschreed;

- c. aan de te benoemen deputaten voor de Zending op te dragen, zoodra de correspondentie over de rekening en verantwoording over 1904 en over het bouwfonds tot een hen bevredigend resultaat heeft geleid, de broeders in Indië dank te zeggen en te déchargeeren; en
- d. dank te zeggen aan Dr. J. G. SCHEURER voor zijne bemoeiing tot verkrijging van het terrein.

ART. 65.

Namens de commissie van praeadvies in zake punt O van het agendum, Kerken van min vaste formatie, doet Prof. Dr. A. G. HONIG voorlezing van haar rapport (Bijlagen XXXVIII, XXXVIIIa en XXXVIIIb).

Kerken van min
vaste formatie

Br. H. ORMEL deelt naar aanleiding van het gerapporteerde den gang der onderhandelingen van de Classe Zutphen met de gemeente van Ds. H. MEYER te Zelhem mede, en waarom deze onderhandelingen niet tot een gewenscht einde hebben geleid. De voorstellen der commissie worden alle aangenomen en besloten:

- 1°. aan den Kerkeraad van Utrecht en bijzonder aan haren rapporteur, Ds. P. J. W. KLAARHAMER, dank te zeggen voor den verrichten arbeid, en de verzonden missive in de Acta op te nemen;
- 2°. leedwezen uit te spreken over het feit, dat zoovele Classen niet op de vraag van Utrechts Kerkeraad hebben geantwoord;
- 3°. leedwezen te betuigen, dat de Oud-Gereformeerde Kerk te Scheveningen in 1899 en de Gereformeerde gemeente onder 't Kruis te 's Gravenhage in 1903 geen antwoord hebben ontvangen;
- 4°. aan de betrokken Classen kennis te geven van de adressen der Kerken, welke een sympathiek antwoord hebben ingezonden;
- 5°. aan de Classe Zutphen te verzoeken, zonder dat zij daarmede een oordeel uitsprekt over de klacht der gemeente te Zelhem, aan deze zaak hare aandacht te schenken;
- 6°. met belangstelling af te wachten, wat door die meerdere vergaderingen, waarop Utrechts missive nog behandeld zal worden, zal worden besloten;
- 7°. in overeenstemming met het verzoek van de Gereformeerde gemeente te Lisse namens de Synode een schrijven te richten aan de vergadering van gemeenten, die op 12 Mei 1906 zal worden gehouden;
- 8°. de Gereformeerde gemeente te 's Gravenhage in antwoord op hare vraag te verwijzen naar de besluiten, die over deze materie door onze Generale Synoden genomen zijn;
- 9°. weder eene Kerk aan te wijzen, die dezen arbeid voortzet; en
- 10°. de Classen op te wekken, zóó tijdig de adressen dezer Kerken op te geven, dat het schrijven der aan te wijzen Kerk minstens drie maanden vóór het samenkomen der eerstvolgende Synode aan bedoelde Kerken kan verzonden worden.

ART. 66.

Toespraak van
Prof. J. Jaeger.

De Praeses geeft thans gelegenheid aan Prof. JOHS. JAEGER predikant te Emden, ook namens zijnen mede afgevaardigde, Ds. P. D. DE GROOT, predikant te Emlicheim, de zustergroete der Oud-Gereformeerde Kerken in Pruisen over te brengen. Op de hartelijke toespraak van Prof. J. JAEGER (Bijlage XXXIX) antwoordt Prof. Dr. W. GEESINK namens de Synode, met te wijzen op de nauwe banden, die de Gereformeerde Kerken in Nederland verbinden aan de Oud-Gereformeerde Kerken in Pruisen. Daartoe is het genoegzaam, zegt de hoogleeraar, in herinnering te brengen, welk eene beteekenis de naam Emden in de geschiedenis der Kerken in ons Vaderland heeft, terwijl de namen Bentheim en Emlicheim ons terstond herinneren aan Ds. J. BAVINCK en aan wijlen Ds. H. BEUKER. Wij weten, dat gij een warm hart hebt voor ons, en wij verzekeren u dat wij niet minder voor u en uwe Kerken gevoelen. Wijzende op de zware taak, die op de schouders van Prof. J. JAEGER is gelegd, alleen de Theologie in haren geheelen omvang te doceeren, bidt Prof. Dr. W. GEESINK hem de kracht des Heeren toe, en verklaart ten slotte, dat het verzoek der Oud-Gereformeerde Kerken in Pruisen, dat onzerzijds tot hare eerstvolgende Classe-vergadering afgevaardigden mogen gezonden worden, voor de Synode een punt van ernstige overweging zal uitmaken.

De Praeses betuigt den dank der Synode aan Prof. Dr. W. GEESINK voor het door hem gesproken woord en stelt voor, het verzoek der Oud-Gereformeerde Kerken in Pruisen ter fine van preadvies te stellen in handen van de commissie voor punt N van het agendum, rapport van deputaten voor de correspondentie met buitenlandsche Kerken.

Aldus wordt besloten.

ART. 67.

Rapport over de
revisie der Ker-
kenorde

In behandeling komt punt D van het agendum, revisie van eenige artikelen der Kerkenorde. Ds. W. B. RENKEMA doet voorlezing van het rapport der commissie (Bijlagen HL en XLa), waarin deze adviseert, dat de Generale Synode zich allereerst uitspreke, of de revisie van eenige artikelen der Kerkenorde behoort te geschieden overeenkomstig de lijnen in het rapport der deputaten aangegeven en door de commissie van advies in haar rapport gememoreerd.

Dr. L. H. WAGENAAR brengt het bezwaar in, dat de deputaten voor deze zaak verder gegaan zijn in hun rapport dan het mandaat door de Generale Synode van Arnhem gegeven hun toestond. Hij doet daarom het voorstel, dat de Generale Synode,

overwegende, dat aan de „deputaten der Generale Synode van Arnhem tot revisie van eenige artikelen der Kerkenorde” slechts was opgedragen, om te adviseeren omtrent de wijziging der artikelen, waartegen Dr.

H. FRANSSEN bezwaar had ingediend, en van andere, waartegen naar het oordeel van de deputaten *dergelijke* bezwaren zijn in te brengen;

overwegende, dat dit *bezwaar* alleen is het *verouderd zijn*, en constateerende, dat de deputaten zich daarbenevens hebben ten doel gesteld, om dikwerf niet verstande bepalingen door redactieverandering te verduidelijken en ook onderscheidene geheel nieuwe veranderingen hebben voorgesteld; *besluite* om, hoezeer de toewijding van de deputaten waardeerende, toch ditmaal zich te bepalen tot wijziging van het door *veroudering* gebiedend noodzakelijke.

Ds. G. ELZENGA steunt dit voorstel, waartegenover Prof. Dr. F. L. RUGGERS de opvatting van hun mandaat, door de deputaten in hun rapport voorgestaan, verdedigt.

Met 3 stemmen tegen wordt besloten de revisie te doen geschieden overeenkomstig de lijnen, in het rapport der deputaten aangegeven.

ART. 68.

Aan Ouderling A. C. VAN DRIMMELLEN, primus afgevaardigde van Noord-Brabant, wordt op voorstel van den praeses verlof verleend, de vergadering te verlaten.

Verlof aan Ouderling van Drimmelen.

Zitting van Dinsdag 29 Augustus 1905.

ART. 69.

Uit het gehouden appel nominaal blijkt, dat alle primi-afgevaardigden tegenwoordig zijn behalve de primus-afgevaardigde Ouderling J. VAN DER BIL, die echter in den loop der zitting plaats neemt.

Opening

Door op te staan betuigt de primus-afgevaardigde Ouderling D. MULDER instemming met de belijdenisschriften.

ART. 70.

De notulen van de zitting van 25sten Augustus worden gearresteerd.

Notulen.

ART. 71.

De Praeses deelt mede, a. dat een schrijven is ingekomen, van Ds. J. H. LAATSMAN van Gent, dat hij waarschijnlijk verhinderd zal zijn, als afgevaardigde van de Belgische Zendingkerk de Synode te bezoeken; b. een schrijven van den Kerkeraad der Gereformeerde Kerk van Werkendam (A), behelzende adhaesiebetuiging aan het bezwaarschrift van den Kerkeraad der Gereformeerde Kerk van Almkerk (B 17); c. eene missive van den Kerkeraad der Gereformeerde Kerk van Groningen (A), inhoudende het verzoek, dat de Synode de leerverschillen ter hand neme en eene commissie van considiratie en advies benoeme, om eene vervroegde

Mededeeling van ingekomen stukken.

Synode tot beslissen in staat te stellen; en d. een schrijven van eenige leden van de Kerk van Haarlem (B), behelzende eene verklaring vóór het behoud der Theologische School.

ART. 72.

Revisie van de
Kerkenorde.

Ds. W. B. RENKEMA rapporteert over het „concept van gewijzigde Kerkenorde.”

Dit concept wordt aangenomen met de navolgende wijzigingen:

in Art. 4 al. 2 wordt voor „twee Dienaren” gelezen „één Dienaar”;
al. 4 voor „verkondigd” „afgekondigd”; in al. 5 wordt wat tusschen haakjes staat, aldus gelezen: „en van de andere Dienaren, die mede tegenwoordig zijn”;

in Art. 5 wordt voor „twee Dienaren” gelezen „één Dienaar”;

in Art. 7 wordt „zekere” vervangen door „bepaalde”;

in Art. 22 wordt „goed gekend” veranderd in „goed gekeurd”;

in Art. 33 wordt „alleen” geschrapt;

in Art. 37 wordt voor „ten minste” gelezen „in den regel”, en „gebeurte” veranderd in „beurte”;

in Art. 41 valt uit, wat betrekking heeft op de „korte predicatie”, en in den slotzin wordt „ten laatste” veranderd in „eindelijk”;

in Art. 47 wordt tusschen de woorden „drie” en „Classen” ingevoegd „of vier”;

in Art. 50 wordt „te benoemen” veranderd in „aan te wijzen”;

in Art. 53 wordt voor „opgeschorst” gelezen „geschorst”;

in Art. 55 worden gedelgd de woorden „het lezen van”, en voor „boeken” gelezen „geschriften”;

in Art. 63 wordt tusschen de woorden „zal” en „alle” het woord „minstens” ingevoegd;

in Art. 65 wordt geschrapt het gedeelte van „en waar” tot het einde;

aan Art. 67 wordt toegevoegd: „de onderhouding der tweede Feestdagen wordt in de vrijheid der Kerken gelaten”;

in Art. 69 wordt de laatste volzin geschrapt;

in Art. 75 wordt in den laatsten volzin tusschen de woorden „wordt” en „en” ingelascht: „wanneer daarover in den Kerkeraad verschil is”;

in Art. 79 wordt „opgeschorst” veranderd in „geschorst”, en aan het einde toegevoegd „met advies van de in Art. 11 genoemde deputaten der Particuliere Synode”;

in Art. 82 wordt „huns wandels” veranderd in „aangaande hun belijdenis en wandel”.

Nog besluit de Synode op advies der commissie,

a. dat van deze gewijzigde Kerkenorde kennis zal gegeven worden aan de Regeering door de deputaten voor de correspondentie met de Hooge Overheid; en

b. dat aan de deputaten tot revisie der Kerkenorde verzocht zal

worden, eene uitgave van deze gerevideerde Kerkenorde te bezorgen, voorzien van eene inleidend woord.

ART. 73.

Tijdens de behandeling van de Kerkenorde zijn in de vergadering gekomen Rev. J. STURROCK, afgevaardigde van de United Original Secession Church of Scotland, Rev. JOHN MOORE FERGUSON en Mr. J. J. EVANS van Liverpool met Rev. Dr. A. DE VLEGER afgevaardigden van de Presbyterian, Church of England, en Rev. RICHARD REES afgevaardigde van de Calvinistic Methodist Church of Wales. Deze broeders worden door den Praeses begroet.

Buitenlandsch
afgevaardigden.

ART. 74.

De Praeses deelt aan de vergadering mede, dat Ds. M. VAN MINNEN, Dienaar des Woords bij de Kerk van Utrecht, onverwacht gevaarlijk krank is geworden; spreekt woorden van hartelijke deelneming met den wensch, dat het Gode behagen moge, zijnen knecht weêr op te richten en aan de Kerk van Utrecht te laten blijven. Hij verzocht aan de broeders van Utrecht hiervan mededeeling te doen aan Ds. M. VAN MINNEN en aan den Kerkeraad.

Krankheid van
Ds. van Minnen.

ART. 75.

Ds. T. NOORDEWIER brengt rapport uit over pnnt M van het agendum, rapport van de deputaten voor de correspondentie met de Hooge Overheid (Bijlage XLI).

Correspondentie
met de Hooge
Overheid

Naar het uitgebracht advies besluit de Synode,

- a. den deputaten dank te zeggen voor hunnen arbeid;
- b. hun rapport goed te keuren; en
- c. het rapport op te nemen als bijlage in de Acta.

ART. 76.

Dr. J. HANIA rapporteert over N 1 van het agendum, het rapport van de deputaten voor de correspondentie met de buitenlandsche Kerken (Bijlagen XLII en XLIIa).

Correspondentie
met de buiten-
landsche Kerken.

De Synode besluit,

- a. den deputaten voor de correspondentie met de buitenlandsche Kerken dank te zeggen, voor hetgeen door hen is verricht;
- b. uit te spreken, dat het wel gewenscht kan zijn, nu en dan in buitenlandsche tijdschriften stukken te plaatsen over onze Gereformeerde Kerken, en dies aan de te benoemen deputaten op te dragen, hieraan uitvoering te geven met wijsheid en voorzichtigheid; tevens er voor zorgende, dat de kosten, die daaraan verbonden mochten zijn, de Kerken niet bezwaren;
- c. dat afvaardiging naar Zuid Afrika in 1907 wel gewenscht is; en
- d. aan de te benoemen deputaten over te laten, of gevolg kan worden

gegeven aan de uitnodiging uit Oost-Friesland en Bentheim, om de Algemeene Classicale Vergadering der Gereformeerde Kerken in die landen, te houden 11 October a. s. bij te wonen, doch indien eenigszins mogelijk aan die uitnodiging te voldoen.

ART. 77.

Toespraken van de Welsche, Engelsche en Schotsche afgevaardigden.

De afgevaardigden der Welsche, Engelsche en Schotsche Kerken spreken de Synode toe (Bijlagen XLIII, XLIIIa, XLIIIb) en worden beantwoord door Prof. Dr. H. BAVINCK. In zijne toespraak wijst Prof. Dr. H. BAVINCK op het onderscheiden karakter en de daaraan beantwoordende onderscheiden roeping der Gereformeerde Kerken in de verschillende landen, en spreekt den vurigen wensch uit, dat dezelfde Heilige Geest, die nu zoo krachtig werkt in Wales, heerlijk moge doorwerken in Groot-Brittanje en Nederland, ja over de geheele wereld tot eere van onzen God.

De afgevaardigde van de Original Seceders deponeert ter synodale tafel een exemplaar van „John Knox. Appreciations bij United Original Seceders”, en de afgevaardigden van de Presbyterian Church of Engeland een exemplaar van hun „official handbook.”

ART. 78.

Afgevaardigde van de Reformed Church in Amerika.

De Praeses deelt mede, dat ingekomen is de credentiebrief van Rev. JAMES ZWEMER, afgevaardigd door de Reformed Church in Amerika, met begeleidend schrijven van Rev. J. ZWEMER, dat hij in persoon niet kan tegenwoordig zijn maar dat hij binnen eenige dagen de broederlijke groeten van zijne Kerk schriftelijk zal overbrengen.

ART. 79.

Nieuwe regeling van den omslag der synodale kosten.

Ds. G. GEERDS brengt rapport uit over K 1 van het agendum, rapport van de deputaten voor eene nieuwe regeling van den omslag der synodale kosten (Bijlagen XLIV en XLIVa).

De bespreking van deze zaak wordt aangehouden.

ART. 80.

Rapport over het bezwaarschrift van Prof. Lindeboom.

De Praeses deelt nog mede, dat het rapport over het bezwaarschrift van Prof. L. LINDEBOOM tegen eene uitspraak van de Provinciale Synode van Friesland voor de leden der Synode ter visie ligt.

Zitting van 30 Augustus 1905.

ART. 81.

Notulen.

De notulen van de laatste zitting worden vastgesteld.

ART. 82.

Op voorstel van den Praeses besluit de Synode, dat aan elken Kerkeraad een exemplaar van de herziene Kerkenorde zal worden toegezonden, en dat de commissie voor de uitgave eveneens een exemplaar zal toezenden aan iederen Kerkeraad in zulk eenen vorm, dat het onmiddellijk bij de burgerlijke Overheid ter plaatse kan ingediend worden. Op eene desbetreffende vraag verklaart de Praeses, dat de herziene Kerkenorde terstond geldende kracht heeft.

Twee exemplaren van de herziene Kerkenorde aan elken Kerkeraad.

Herziene Kerkenorde geldend.

ART. 83.

De beraadslaging over de vaststelling van het percentage in de kosten der Generale Synode wordt voortgezet. Ouderling D. J. VAN DER VEGTIE deelt namens de deputaten van de Synode van Arnhem voor deze zaak mede, dat zij hun eigen voorstel intrekken en zich vereenigen met het voorstel van de commissie van praeadvies.

Omslag van de synodale kosten

Ds. W. BREUKELAAR dient daarna het ingetrokken voorstel der deputaten weder in, daarbij gesteund door de afgevaardigden van Zuid-Holland. Dit voorstel wordt aangenomen, nadat daarin de wijziging is aangebracht, door Ds. J. D. VAN DER MUNNIK in overleg met de afgevaardigden van Zuid-Holland voorgesteld, dat Friesland betale 14% en Zuid-Holland 25%. Het percentage voor de kosten der Generale Synode wordt nu aldus vastgesteld: Utrecht 6%, Noord-Holland 13%, Zuid-Holland 25%, Zeeland 6%, Noord-Brabant en Limburg 3%, Groningen 13%, Friesland 14%, Drente 5%, Overijssel 8% en Gelderland 7%.

ART. 84.

Br. A. OOST rapporteert namens de commissie van praeadvies over punt H 1 van het agendum, (rapport van deputaten voor de generale kas naar Art. XIII (Bijlage XLV). De conclusiën van dit rapport (Bijlage XLVa) worden aangenomen en dus besloten,

Rapport van de deputaten voor Art. 13

- a. aan de deputaten dank te zeggen voor hunnen arbeid en hun rapport in zijn geheel op te nemen als bijlage in de Acta;
- b. de rekening en verantwoording van de generale deputaten voor Art. 13 goed te keuren en hen te déchargeeren.

ART. 85.

Het rapport der commissie over L 2 van het agendum, (rapport van de deputaten voor hulp aan catechiseermeesters en oefenaars, door de actie van 1886 in moeielijkheid geraakt (Bijlage XLVI), wordt voorgelezen door Br. H. BRINK.

Hulp aan catechiseermeesters en oefenaars.

Zonder discussie worden de conclusiën door de vergadering aanvaard, welke luiden:

- a. deputaten dank te zeggen voor hun gehouden beheer; en

- b.* genoemde deputaten te continueeren tot de eerstvolgende Generale Synode.

ART. 86.

Zendingsblad.

Aan de orde wordt gesteld punt 16 van het rapport van de deputaten voor de Zending (Het Zendingsblad). Ds. H. DIJKSTRA brengt daarover rapport uit (Bijlage XLVII). De conclusiën worden aangenomen:

- a.* den arbeid der deputaten van de Generale Synode in zake het Zendingsblad goed te keuren;
b. hun op te dragen het blad ook in de komende jaren in dezen vorm te doen verschijnen; en
c. hen te machtigen een contract met eenen uitgever te sluiten, zoo mogelijk, met den laagsten inschrijver.

ART. 87.

Dienaar in reserve op het Zendingsveld.

Voor dezelfde commissie brengt Ds. W. BREKELAAR rapport uit over punt E van het agendum, verzoek van de vergadering van afgevaardigden der „zendende Kerken” in betrekking tot eenen „Dienaar in reserve” op het Zendingsveld. Overeenkomstig de conclusiën van dit rapport (Bijlage XLVIII) besluit de Synode, aan de te benoemen deputaten voor de Zending op te dragen,

- a.* zich te wenden tot de zendende Kerken, die op Midden-Java arbeiden, en ééne dezer Kerken uit te noodigen, eenen tweeden Dienaar te beroepen, om hulp te verleen op een vacant geworden Zendings-terrein, en overigens op haar eigen terrein te arbeiden; en de andere zendende Kerken te verzoeken hare medewerking te verleen;
b. bij aldien de zendende Kerken bereid zijn tot het sub *a* genoemde, onder medewerking met de Kerk, die eenen tweeden Dienaar wil beroepen, en de andere zendende Kerken, eene regeling voor de samenwerking ten deze te ontwerpen; en
c. zoo de ontworpen regeling hunne goedkeuring wegdraagt, aan de Kerk, die eenen tweeden Dienaar beroept en uitzendt, steun te verleen uit de generale kas tot een maximum van f 1500.

ART. 88.

„Geestelijke verzorgers.”

Door Ds. W. B. RENKEMA geschiedt voorlezing van het rapport der commissie over D 11 en 13 van het agendum. Met het advies der commissie vereenigt zich de Synode na eenige bespreking. Zij oordeelt, dat de Kerk van Zeist onder Art. 14 tot regeling tracht te brengen, wat in Art. 6 reeds geregeld is, en dat de uitdrukking „beroeping der gemeenten” in dit verband niet past. Met betrekking tot de verdere voorstellen spreekt zij als haar gevoelen uit, dat geestelijke arbeid, die buiten de Kerk omgaat, niet door de Kerk geregeld kan worden. Voor zoover Dienaren des Woords, die zulk eenen geestelijken arbeid verrichten, in het kerkelijk ambt blijven, is hunne positie in Art. 6 geregeld.

ART. 89.

Dezelfde rapporteur deelt het rapport mede over de punten D 12 en 14, voorstellen in betrekking tot losmaking van predikanten. Na discussie en vragen om nadere inlichtingen wordt de slotsom van het rapport door de Synode eenparig aanvaard. Deze slotsom luidt aldus:

Losmaking van
Dienaren des
Woords.

Het is hare overtuiging, dat het vraagstuk van de losmaking van predikanten zeer moeilijk in de bijzonderheden tot oplossing te brengen is, zooals Calvyn ook reeds gezegd heeft.

Er mag van Art. 11 der Kerkenorde geen misbruik worden gemaakt. Ontslag uit den dienst naar Art. 11 is niet geoorloofd in gevallen, waarin de artikelen der kerkelijke censuur zouden moeten worden toegepast; en na de verkiegen verzoening in zulk een geval moet de predikant in zijnen ambtelijken dienst worden hersteld.

Losmaking naar Art. 11 mag ook niet geschieden, als de schuld van de gespannen verhouding tusschen leeraar en gemeente ligt bij de laatstgenoemde en zij zonder wettige redenen de losmaking begeert.

Toch neemt dit niet weg, dat er wel degelijk misstanden kunnen voorkomen, zoodat predikant en gemeente niet meer kunnen samen gaan, en losmaking door de Classe met behulp van de deputaten der Particuliere Synode noodzakelijk is; van welk geval ook reeds gehandeld is in Art. 11 van de particuliere vragen der Nationale Synode van Dordrecht in 1578.

Losmaking, of beter nog „ontslag uit den dienst”, wil dan zeggen: den betrokken leeraar in eene positie te brengen, dat hij in geenen vasten dienst is. Ten behoeve van dergelijke losmaking naar Art. 11 eenen algemeenen regel voor de financieele verplichting der gemeente, wier Dienaar losgemaakt is, te geven, acht de commissie niet wel mogelijk.

Hoe groot de som van het wachtgeld van den ontslagen Dienaar zal zijn, en hoe lang het hem door de Kerk, welke hij diende, zal worden gegeven, dient aan den Kerkeraad en de Classe te worden overgelaten.

Bij de regeling van de wachtgeldten moet echter ook gerekend worden met de positie van de vrouw en de minderjarige kinderen van den predikant, die van zijne Kerk is losgemaakt, indien hij in den tijd, waarin het wachtgeld hem is toegezegd, mocht komen te overlijden.

Aanspraak op pensioen kan de weduwe van eenen losgemaakten Dienaar niet maken, aangezien deze door zijne losmaking of ontslag zijne aanspraken op emeritaatsgelden verloren heeft.

Van elke losmaking zal op discrete wijze aan de Classen der Gereformeerde Kerken in Nederland kennis worden gegeven, met volledige opgave van redenen.

ART. 90.

Ds. W. B. RENKEMA rapporteert verder over punt D 15 van het agendum, voorstel-Utrecht dat het peremptoir examen onder medewerking van minstens drie deputaten naar Art. 49 moet worden afgenomen. De Synode besluit overeenkomstig het advies der commissie, op dit punt niet in te gaan, *a.* wijl deze zaak reeds in de gewijzigde Kerkenorde is geregeld; en *b.* wijl elke Particuliere Synode het aantal deputaten, dat bij een peremptoir-examen tegenwoordig zal zijn, zelve vaststellen kan.

Aantal van de-
putaten naar Art.
49 bij het peremp-
toir examen.

ART. 91.

Eveneens vereenigt zich de Synode met het advies der commissie over punt D 2° van het agendum, voorstel van de Provinciale Synode van Groningen, om een formulier van onderteekening voor ouderlingen en diaken vast te stellen. Dit advies luidt: „aangezien de regeling dezer zaak aan de Classen is overgelaten, en door onderscheidene Classen reeds is vastgesteld,

Formulier van
onderteekening
voor ouderlingen
en diakenen.

is er geene reden voor de Generale Synode. om een dergelijk formulier op te stellen.

ART. 92.

Collecten voor
de Theologische
Faculteit van de
Vrije Universiteit.

Ds. W. B. RENKEMA doet voorlezing van het rapport over de punten B 4, 10-17 (Bijlage XLIX), welke punten alle betrekking hebben op het besluit der Generale Synode van Arnhem, waarbij eene tweede collectie voor de Theologische Faculteit de Vrije Universiteit aan de Kerken is aanbevolen geworden. De conclusiën van dit rapport geven aanleiding tot breedvoerige besprekingen van deze zaak en onderscheidene voorstellen. De commissie van praeadvies vult de tweede conclusie aan met de woorden: „aangezien volgens hare overtuiging daarmede volstrekt niet eenige achteruitzetting der Theologische School bedoeld was”. Nadat op voorstel van Ds. T. NOORDEWIJER de discussiën gesloten zijn, wordt tot stemming overgegaan. De eerste conclusie wordt aangenomen met ééne stem tegen; de tweede met alle stemmen op twee na; de derde met algemeene stemmen.

De Synode besluit:

- 1°. dewijl het principiële bezwaar van deze protesten reeds behandeld is, en wel bij letter K 3 (Art. 25), de bezwaarden naar de beslissing op dit punt te verwijzen;
- 2°. het niet gewenscht te achten, met het oog op de omstandigheden, in eene beoordeeling te treden van hetgeen de Synode van Arnhem gedaan heeft, of daarin verandering te brengen, aangezien volgens hare overtuiging daarmede volstrekt niet eenige achteruitzetting der Theologische School bedoeld was; en
- 3°. gevolg te geven aan het verzoek van de Provinciale Synode van Zeeland: „de Generale Synode noodige de Vrije Universiteit uit, voortaan aan elk der voor de opleiding aan hare Theologische Faculteit collecteerende Kerken jaarlijks een verslag, waarin rekening en verantwoording der ontvangen collecten wordt gedaan, toe te zenden; waarop ook in sommige bezwaarschriften wordt aangedrongen.

ART. 93.

Betreuring van
de kerkelijke be-
roering.

Dezelfde rapporteur deelt ook het advies mede der commissie voor punt B 5 en 6 van het agendum. Eenparig vereenigt de vergadering zich met het advies, om met Zuid-Holland te betreuren, en met Gelderland af te keuren, dat er dusdanige toestanden in ons kerkelijk leven zijn; en om overigens deze voorstellen en wenschen voor kennisgeving aan te nemen.

ART. 94.

Missiven uit on-
derscheidene Ker-
ken in zake de
kerkelijke beroe-
ring en de hand-

Nog rapporteert Ds. W. B. RENKEMA (Bijlage L) over de punten B 7 en 8 en ten deele C 11, voorstellen en verklaringen van leden uit onderscheidene Kerken. Ook met de conclusiën van dit rapport vereenigt zich de Synode met algemeene stemmen. Zij besluit derhalve,

- a. de verklaringen in al deze geschriften voor kennisgeving aan te nemen;
- b. wat het eerste voorstel betreft, om als haar oordeel uit te spreken, dat een besluit, hetwelk niet uitgevoerd wordt, niet behoeft herroepen te worden;
- c. wat het tweede voorstel aangaat, te verklaren, dat er geene reden is om dit uit te spreken, wijl er geene voorstellen bij de Synode ahangig zijn, om de eigen inrichting op te heffen; of om het beding van de vereeniging van 1892 niet te handhaven; en
- d. wat het derde voorstel aangaat, te verwijzen naar het blijkens Art. 92 beslotene.

having van de
Theologische
School.

ART. 95.

Naar het advies van dezelfde commissie in zake B 9 van het agendum, schrijven van leden der Kerk te Haarlem (A en B), waarin dezen zich verklaren vóór behoud der Theologische School, worden deze brieven voor kennisgeving aangenomen.

Schrijven van
leden te Haarlem

ART. 96.

De Synode antwoordt naar het advies der commissie van praeadvies op de vraag der particuliere Synode van Utrecht, D 16 van het agendum, of eene particuliere Synode gehouden is, zoo menigmaal een onderzoek naar Art. 8 der Kerkenorde en Art. 179 der Acta van 1893 gevraagd wordt, dit in te stellen; ook in die gevallen, waarin de broeder, die begeert onderzocht te worden, door haar of door eene andere particuliere Synode eenmaal of meerdere malen na onderzoek is afgewezen, dat elke particuliere Synode geheel vrij is en blijft in de beoordeeling van de toelating van iemand, die naar Art. 8 wenscht onderzocht te worden, en er dus geene reden is hieromtrent nadere bepalingen te maken.

Vraag over de
toepassing van
Art. 8.

ART. 97.

Namens de commissie van praeadvies voor punt F 16, bezwaarschrift van prof L. LINDEBOOM tegen de ongegrondverklaring door de Provinciale Synode van Friesland van zijn protest tegen de leer van Dr. A. KUYPER Jr., Bedienaar des Woords te Makkum en Redacteur van de Friesche Kerkbode, dat Paulus wedergeboren en godslasteraar was (Bijlage LI), leest Ds. G. ELZENGA haar rapport en conclusiën voor Bijlage LI a); en daarna het daarvan afwijkend advies van het lid der commissie Ouderling D. RIJPSMA (Bijlage LI b). De Praeses stelt voor het bezwaarschrift van Prof. L. LINDEBOOM te laten drukken en de behandeling der voorgelezen conclusiën uit te stellen, tot dat over de andere punten van verschil in de leer beslist zij.

Bezwaarschrift
van Prof. Linde
boom uitgesteld

Aldus wordt besloten.

ART. 98.

Afscheidsgroet
van de afgevaardigden uit Bentheim.

Namens de afgevaardigden van de Oud-Gereformeerde kerken in Pruisen brengt de Praeses den afscheidsgroet aan de vergadering over.

ART. 99

Afscheid van Ds. Kuiper van Roseland.

Ds. KUIPER uit Roseland deelt den Synode mede, dat hij zijne reis moet voortzetten, en bidt in een hartelijk woord van afscheid haar de leiding des Heiligen Geestes toe, opdat zij in de vele moeilijke vraagstukken tot eene bevredigende uitkomst moge komen naar den Woorde Gods. De Praeses beantwoordt deze toespraak met den wensch, dat de Heere hem moge geleiden op de reis en met het verzoek aan de Kerken in Amerika den dank der Synode voor de afvaardiging en de betuiging van broederlijke liefde en hartelijke sympathie over te brengen.

Zitting van 31 Augustus 1905.

ART. 100.

Opening.

Bij het appel nominaal blijkt, dat alle primi-afgevaardigden present zijn behalve Ouderling J. SINGELS, voor wien de secundus-afgevaardigde D. BREMMER Jz. zitting neemt: deze betuigt instemming met de Belijdenisschriften. Mede is tegenwoordig Ds. J. H. LAATSMAN van Gent, afgevaardigde van de Belgische Zendingskerk.

ART. 101.

Notulen.

De notulen van de vorige zitting worden vastgesteld.

ART. 102.

Heilwensch aan de Koningin.

Op voorstel van den Praeses wordt het volgende telegram verzonden aan H. M. de Koningin:

De Gereformeerde Kerken, in Generale Synode vergaderd te Utrecht, brengen op dezen gedenkdag Uwer Majesteit hare eerbiedige en hartelijke gelukwenschen; moge de God aller genade Uwe Majesteit blijven sterken en bekwamen, opdat Uwer Majesteits regeering ten rijken zegen moge zijn voor ons volk.

Namens de Synode,

B. VAN SCHELVEN,

Praeses.

ART. 103.

Bezwaarschrift van Prof. Lindeboom tegen het curatoren der Theologische School.

Ds. H. HOEKSTRA rapporteert over het bezwaarschrift van Prof. L. LINDEBOOM tegen het besluit van de curatoren der Theologische School (Bijlage LII).

1°. Tegen de wijze, waarop de curatoren hebben besloten, om voortaan de „Handelingen” der curatoren te doen verschijnen zonder voorwoord, heeft Prof. L. LINDEBOOM het bezwaar, dat het besluit genomen is zonder voorafgaand overleg der curatoren met de professoren (Bijlage LIIa).

De Synode neemt de volgende overwegingen der commissie over:

- a. dat het recht van de curatoren om te besluiten, dat voortaan de „Handelingen” zonder voorwoord zullen verschijnen, door niemand betwist wordt, noch met reden betwist kan worden;
- b. dat het hooren van Prof. L. LINDEBOOM over de tegen het voorwoord der laatste „Handelingen” ingekomen klacht, vóór de curatoren het besluit namen, terecht door de curatoren niet noodzakelijk of wensche-lijk kan geacht zijn;
- c. dat de curatoren wel over eene of andere zaak kunnen handelen en daarin besluiten zonder eerst het advies van de hoogleeraren daar-
over te hooren; en
- d. dat beoordeeling door de Synode, in hoeverre de curatoren in dit geval ten opzichte van het sub *b* en *c* aangevoerde den besten weg hebben gekozen, niet noodig is te achten;

Zij besluit dies, naar het advies der commissie, zonder hoofdelijke stemming, dat zij geene reden vindt om de handelingen van de cura-toren in deze zaak af te keuren, en verklaart mitsdien het bezwaar van Prof. L. LINDEBOOM niet gegrond.

2°. Prof. L. LINDEBOOM heeft bezwaar tegen eene uitspraak van het curatorium, vermeld in Art. 31 van de „Handelingen” der 65ste curatoren-vergadering en behelzende een afkeuring over des hoog-leeraars optreden in de pers met raadgevingen inzake de verkiezing en benoeming van ouderlingen en diakenen en afvaardiging tot meer-dere vergaderingen en eene vermaning tot onthouding (Bijlage LIIa).

Naar het advies der Commissie neemt de Synode het volgend besluit: de Synode, overwegende

- 1°. dat de bedoelde raadgevingen van Prof. L. LINDEBOOM er toe strek-ken, dat men bij de verkiezing van kerkeraadsliden en leden der meerdere vergaderingen er onder anderen bijzonder op zal letten, of zij aangaande het vraagstuk van de opleiding der Dienaren des Woords eene bepaalde denkwijze vertegenwoordigen;
- 2°. dat het niet geraden is, aan de vereischten, die Gods Woord stelt voor degenen, die den Heere in het ambt zullen dienen, eene voor-waarde toe te voegen, die aan het terrein van de geschillen over de opleiding ontleend is; welke voorwaarde onwillekeurig het karak-ter krijgt van een criterium, waarop vóór alle dingen te letten is;
- 3°. dat, zooverre deze raadgevingen opgevolgd worden, in de overwe-gingen bij de keuze van kerkeraadsliden en leden van meerdere ver-gaderingen een motief wordt ingebracht, dat noch in de H. Schrift

- noch in de Liturgie steun vindt, en alzoo strekt tot vervalsching van de kerkelijke verkiezingen ;
- 4°. dat, al is het dat motieven, die niet mede eene keus mogen bepalen, soms onuitgesproken kunnen werken, dit geen recht geeft zoodanige motieven openlijk te propageeren ;
- 5°. dat de schadelijkheid van deze raadgevingen voor den vrede en den welstand der Kerken reeds al te zeer gebleken is ; en
- 6°. dat in aanmerking genomen de bekendheid en duidelijkheid der zaken, waarover het ging, van het curatorium niet geëischt kan worden, dat het vóór zijn besluit met Prof. L. LINDEBOOM er over zou handelen of het advies van de hoogleeraren inwinnen ;
- besluit, de handeling van curatoren goed te keuren en mitsdien het protest van Prof. L. LINDEBOOM daartegen ongegrond te verklaren.

Dit besluit wordt genomen met algemeene stemmen op twee na, terwijl één der adviseerende leden zich van advies onthield.

ART. 104.

Protest tegen de verkiezing van Kerkeraadsliden te Nieuwe Pekela.

Dr. J. C. DE MOOR rapporteert over F 28c en 28e van het agendum, protest van W. L. MEIJER, J. LUTH, en D. v. WIJK, leden en van E. HUIZING, diaken, der Gereformeerde Kerk te Nieuwe-Pekela tegen het besluit der Provinciale Synode van Groningen in zake de verkiezing van diakenen te Nieuwe-Pekela, en protest van 6° leden der Gereformeerde Kerk van Nieuwe-Pekela tegen een besluit van de Provinciale Synode van Groningen in zake de verkiezing van ouderlingen en diakenen in voornoemde gemeente (Bijlage LIII).

Aangezien der commissie niet gebleken is, dat wettige bezwaren aangaande de leer, het leven of de ambtsgaven der betrokken broederen zijn te berde gebracht, adviseert zij der Synode, de handelingen der Classe Stadskanaal en der Provinciale Synode van Groningen te dezen opzichte goed te keuren, en van deze beslissing kennis te geven aan den Kerkeraad te Nieuwe-Pekela, de Classe Stadskanaal, de Provinciale Synode van Groningen en de protesteerende broeders.

Aldus wordt besloten.

ART. 105.

Protest in zake het gedrag van eenen Ouderling te Nieuwe Pekela.

Dezelfde rapporteert over F 28, 28a, 28b, protesten tegen de uitspraken van de Provinciale Synode van Groningen en van de Classe Stadskanaal in zake het gedrag van A. NIEBOER, ouderling te Nieuwe-Pekela (Bijlage LIV).

De commissie overwegende, 1° dat tegen de handelingen der Classe Stadskanaal en der Provinciale Synode van Groningen geen formeel bezwaar kan worden ingebracht; 2° dat de tegenwoordige verhouding tussen een deel van den Kerkeraad te Nieuwe-Pekela in het algemeen en den ouderling A. NIEBOER in het bijzonder eenerzijds, en een groot deel der gemeente anderzijds geheel en al in strijd is met den eisch van

Gods Woord en met de Gereformeerde Kerkenorde, den naam des Heeren groote smaadheid aandoet, de gemeente in opspraak brengt, haar bovendien aan ernstige gevaren bloot stelt en grootelijks zondig is voor den Heere; 3° dat haar gebleken is, dat de pogingen der door de Provinciale Synode van Groningen benoemde verzoeningscommissie tot geen resultaat hebben geleid, maar dat het nog niet geheel onmogelijk is, dat door het aanwenden van andere middelen eene verzoening ter plaatse bewerkt worde, stelt aan uwe vergadering voor: 1° de handelingen der Classe Stadskanaal en der Provinciale Synode van Groningen ten dezen goed te keuren; 2° eene commissie van drie broederen te benoemen met last en volmacht eene poging te doen, om alsnog eene verzoening te weeg te brengen en de ergerlijke misstanden zoo spoedig mogelijk te doen wegruimen; 3° van dit besluit en deze overwegingen kennis te geven aan den Kerkeraad te Nienwe-Pekela, de Classe Stadskanaal, de Provinciale Synode van Groningen en de protesteerende broederen.

De Synode besluit alzoo en benoemt tot commissie van verzoening Prof. Dr. H. BOUWMAN, DR. J. HANIA en Ds. W. BREUKELAAR.

ART. 106.

Ds. J. H. LAATSMAN van Gent (België) spreekt de Synode toe (Bijlage LV) en wordt beantwoord door Prof. Dr. H. BOUWMAN, die er nadruk op legt, dat het wenschelijk is, dat jongelingen uit de zuidelijke Nederlanden in de noordelijke Nederlanden worden gevormd tot den Dienst des Woords.

Toespraak van
Ds. J. H. Laats-
man.

De uitnodiging, om de Gereformeerde Kerken te doen vertegenwoordigen op de eerstkomende Synode der Belgische Zendingkerk, zal worden gesteld in handen van de te benoemen deputaten voor de correspondentie met de buitenlandsche Kerken.

ART. 107.

De Synode keurt goed, dat de beide Dienaren, afgevaardigden van de Kerken van Gelderland, het nog resteerend deel der zitting afwezig zijn om buitengewone werkzaamheden.

Afwezigheid der
Dienaren van Gel-
derland.

ART. 108.

Dr. J. C. DE MOOR rapporteert over F 6 en 10 van het agendum, het rapport van de deputaten voor de zaak te Beekbergen en het verzoek van Ds. J. TEVES TZN. te Warnsveld, om revisie van eene uitspraak der Generale Synode te Arnhem in zijne zaak. (Bijlage L VI).

Verzoek van Ds
Teves om revisie
van zijne zaak

De commissie stelt voor:

- 1°. aan de deputaten der vorige Synode dank te betuigen voor den door hen verrichten arbeid en hun décharge te verleen; en
- 2°. op het verzoek van Ds. J. TEVES TZN. niet in te gaan, wijl door

hem geen novum is ter tafel gebracht, op grond waarvan revisie zou kunnen worden toegestaan, en door hem ook schuldbelijdenis is gedaan; en 3°. van het tweede lid van dit besluit kennis te geven aan Ds. J. TEVES TZN. Naar dit advies der commissie besluit de Synode.

ART. 109.

Bezwaarschrift
van A. van der
Nagel Jr.

Prof. P. BIESTERVELD rapporteert over F 27 en 27bis van het agendum, het bezwaarschrift van A. VAN DER NAGEL Jr. (Bijlage LVII).

De commissie van advies, overwegende,

- a. dat de Provinciale Synode terecht meende, dat in de opheffing der censure het eereherstel was begrepen, omdat daarin werd uitgesproken, dat de censuur ten onrechte was opgelegd, zonder dat daarmêe echter een oordeel over de handelingen van den Kerkeraad van Rotterdam (B) in 1893 en 1895 werd uitgesproken;
 - b. dat hetgeen door de minderheid der Provinciale Synode van Zuid-Holland werd voorgesteld, volkomen juist moet worden geacht, daar br. A. VAN DER NAGEL Jr. blijkbaar eene uitspraak der meerdere vergaderingen wenscht over het bezwaar van zijnen vader tegen den Kerkeraad van Rotterdam (B), daar zijn vader intusschen met onze kerkelijke gemeenschap heeft gebroken en zelf zich met zijne zaak niet tot de meerdere vergaderingen heeft gewend;
- adviseert der Synode, om
- a. in overeenstemming met de uitspraak van de Provinciale Synode van Zuid-Holland het eerste verzoek van br. A. VAN DER NAGEL Jr. af te wijzen;
 - b. br. A. VAN DER NAGEL Jr. met zijn bezwaar tegen den Kerkeraad van Rotterdam (B) te verwijzen naar dien Kerkeraad zelf; en
 - c. van deze beslissing kennis te geven aan br. A. VAN DER NAGEL Jr., aan de Classe Rotterdam aan de Provinciale Synode van Zuid-Holland en aan den Kerkeraad van Rotterdam (B).

Naar dit advies besluit de Synode.

ART. 110.

Verband tusschen
de Kerken en de
Theologische Fa-
culteit van de
Vrije Universi-
teit.

Ds. R. J. W. RUDOLPH rapporteert over B 3, rapport van de deputaten voor de oefening van het verband tusschen de Gereformeerde Kerken en de Theologische Faculteit van de Vrije Universiteit te Amsterdam (Bijlage LVIII).

Naar het advies der commissie besluit de Synode,

- 1°. de handelingen van de deputaten voor de oefening van het verband tusschen de Gereformeerde Kerken en de Theologische Faculteit van de Vrije Universiteit te Amsterdam goed te keuren, en deze deputaten met dankzegging voor hunnen arbeid te déchargeeren; en
- 2°. in plaats van drie, vijf deputaten te benoemen voor de oefening

van het verband tusschen de Gereformeerde Kerken en de Theologische Faculteit van de Vrije Universiteit.

De Praeses doet hierbij voorlezing van eenen brief van Ds. J. VAN ANDEL, waarin deze verzoekt buiten aanmerking te blijven voor eene benoeming als deputaat voor eenige zaak. Met dankzegging worden door den Praeses herinnerd de diensten door Ds. J. VAN ANDEL den Kerken bewezen en wordt deelneming betuigd in zijnen veizwakten lichaamstoestand. De Synode besluit, dit in een schrijven aan hem te melden.

Brief van Ds. van Andel.

ART. 111.

Door D. D. W. BREUKELAAR, W. H. GISPEN JR., J. D. v. D. MUNNIK, R. J. W. RUDOLPH wordt het volgende voorstel ingediend, dat in handen gesteld wordt van de vierde commissie:

Voorstel in zake het verband tusschen de Kerken en Theologische Faculteit van de Vrije Universiteit

De ondergeteekenden, overwegende, dat het verband tusschen de Gereformeerde Kerken en de Theologische Faculteit der Vrije Universiteit nog niet afdoende geregeld is, stellen aan de Synode voor, vijf deputaten te benoemen met de opdracht, eene herziening van de tegenwoordige regeling van het verband tusschen de Gereformeerde Kerken en de Theologische Faculteit van de Vrije Universiteit te ontwerpen, en dit concept vóór den 1sten Februari 1908 ter kennis van alle Kerken te brengen en in te dienen bij de eerstvolgende Generale Synode.

ART. 112.

Ouderling W. F. NAUFA rapporteert omtrent het verslag van den Kerkeraad van Amsterdam aangaande het Petronella-hospitaal, E 7e (Bijlage LIX).

Petronella-hospitaal.

De Synode besluit naar het advies der commissie, hare waardeering uit te spreken voor haren arbeid aan de vereeniging „Dr. Scheurer's hospitaal”, en aan alle anderen, die blijkens het rapport hunne toewijding hebben betoond; en den te benoemen deputaten voor de Zending op te dragen, de Kerk van Amsterdam voor den medischen dienst telke jare, tot de eerstvolgende Synode, op een door haar bij de deputaten ingediend met redenen omkleed verzoek, te steunen met eene subsidie tot een maximum van f3000.

ART. 113.

Prof. DR. A. G. HONIG rapporteert aangaande de Keuchenius school, rapport van de Zendingsdeputaten, hoofdst. 11 (Bijlage LX).

Keuchenius-school.

Namens de commissie van advies stelt hij voor,

- a. goed te keuren de handelingen der deputaten voor de Zending in zake de Keuchenius-school;
- b. dank te zeggen aan de Algemeene vergadering der arbeiders en den Raad van toezicht voor hunnen gewaardeerden arbeid in het belang der school;

- c. af te keuren, dat de verplaatsing, hoezeer op zich zelf gewenscht, is geschied tegen het besluit van de deputaten voor de Zending;
- d. den te benoemen deputaten voor de Zending op te dragen de zaak der Keuchenius-school te leiden in de richting, welke werd aangewezen en ingeslagen door de besluiten van de Generale Synode van Arnhem.
- Aldus wordt besloten.

ART. 114.

Rekening en verantwoording der deputaten voor de Zending.

Ouderling K. KINKHORST rapporteert omtrent het 9de artikel van het 20ste hoofdstuk van het Zendingsrapport, de rekening en verantwoording der deputaten voor de Zending (Bijlage LXI).

De commissie heeft het kasboek met de quitanties nauwkeurig nagezien en in orde bevonden, en stelt voor de rekening en verantwoording der deputaten voor de zending goed te keuren, en hen met dankzegging daarvoor te déchargeeren.

ART. 115.

Verzoek van de Kerk van Brielle.

Ouderling M. UBBENS brengt rapport uit over K 4 van het agendum, een verzoek van de Kerk van Brielle, dat de Generale Synode besluite tot het doen uitvoeren van de noodige reparatiën aan het kerkgebouw dezer gemeente, dat het eigendom is van de Gereformeerde Kerken in Nederland.

De commissie adviseert, aan de Classe Brielle op te dragen, om, na onderzoek in hoeverre bedoelde reparaties noodzakelijk zijn en hoeveel door de Kerk van Brielle zelve zou kunnen worden bijgedragen in deze onkosten, deze zaak namens de Generale Synode te bewerkstelligen.

De Synode besluit, eenen deputaat te benoemen, die met de Classe Brielle *a.* den eigendom van het kerkgebouw regelt; en *b.* een plan ontwerpt en uitvoert in den geest van bovenstaand advies.

ART. 116.

Rapport van deputaten voor de algemeene kas voor hulpbehoevende Kerken.

Ds. G. GEERDS rapporteert over L 1 van het agendum, het rapport van de deputaten voor de algemeene kas voor hulpbehoevende Kerken (Bijlage LXII).

Naar aanleiding van den staat van ontvangst en uitgaaf, die door de commissie nagezien en in orde bevonden is, maakt zij de opmerking, dat de gewoonte van sommige provinciën, om eene vaste som te storten in de kas, in strijd is met het door de Generale Synode van Groningen in 1899 bepaalde, dat door alle Kerken van de eerste collecte voor hulpbehoevende Kerken een derde deel in de algemeene kas zal worden gestort.

Zij adviseert ten slotte de Synode, en deze besluit naar dit advies.

- 1°. de deputaten te déchargeeren en dank te zeggen voor hunnen arbeid;
- 2°. hun vrijheid te geven, bij de verdeling der beschikbare gelden, in

- bijzonderen zin rekening te houden met de Kerk te Helmond, zoodat deze eenen zekeren voorsprong boven andere aanvragen zoude hebben;
- 3°. deputaten te machtigen, om met het oog op bovengenoemde opdracht, met nadruk, namens de Generale Synode aan de belangen dezer kas den Kerken aan te bevelen;
 - 4°. deputaten op te dragen in overleg te treden met de Kerk van Kootwijk, met de Kerken der Classe Apeldoorn en met die der provincie Gelderland, ten einde te geraken tot wijziging in de bepaling van de te storten bijdragen in dien zin, dat de generale kas daardoor moge worden ontlast; en
 - 5°. het mandaat van de deputaten dezer kas te continueeren;

ART. 117.

DR. J. HANIA rapporteert over E 7 d van het agendum, het verzoek van de Kerk van Heeg, dat de Generale Synode uitspreke, of leden van eene Gereformeerde Kerk in Indië, die zich metterwoon gevestigd hebben op het Zendingsterrein van eene Gereformeerde Kerk in Nederland, al dan niet hunne attestatiën behooren in te dienen bij de Kerk, op wier terrein zij zijn gaan wonen.

Attestatiën van leden eener Gereformeerde Kerk in Indië, wonende op het Zendingsterrein eener Nederlandsche Gereformeerde Kerk.

Het uitvoerig rapport (Bijlage LXIII) besluit met de drie volgende voorstellen, welke door de Synode worden aangenomen.

- 1°. Op de vraag, „of leden van eene Kerk in Indië hunne attestatie behooren in te dienen bij de Kerk, op wier terrein zij zich metterwoon vestigen, moet bevestigend worden geantwoord, zoodat deze leden worden ingeschreven als „buitenleden” van de Kerk, op wier terrein zij zich vestigen.
- 2°. Dit houdt echter niet in, dat lidmaten, die uit eenige Kerk vertrekken en op het terrein van eene andere Kerk komen wonen, de Kerk, die zij verlieten, niet meer financieel kunnen blijven steunen: integendeel zulke lidmaten mogen te allen tijde financieelen steun blijven geven aan de Kerk, waaruit zij vertrekken; soms *behooren* zij dat, om den nood der Kerk, ook wel te doen.
- 3°. Met het oog op de „overplaatsing” in Indië mag, bij vertrek uit de eene Kerk naar het terrein van eene andere Kerk, het aanvragen van attestatie nagelaten worden, indien men dit wenscht, mits daarvoor deze reden kan worden bijgebracht, dat men de Kerk, waaruit men vertrekt, slechts voor *korten tijd* metterwoon zal verlaten.

ART. 118.

DR. J. HANIA rapporteert over het 8ste van de voorstellen der deputaten voor de Zending: de Synode beslisse over het concept in zake de institueering van Kerken op Java, (Zendingsrapport 21 sub 2, 22 sub 8 en bijlage I)

Institueering van Kerken op Java.

Dit geeft aanleiding tot eene bespreking, die in deze zitting niet ten einde wordt gebracht.

Zitting van Vrijdag 1 September 1905.

ART. 119.

Notulen. De notulen der vorige zitting worden gelezen en goedgekeurd.

ART. 120.

Telegram van de Koningin. De Praeses doet mededeeling van een telegram ingekomen van H. M. de Koningin, en van dezen inhoud:

Ds. B. VAN SCHELVEN, Praeses der Gereformeerde Synode te Utrecht.

Hare Majesteit draagt mij op Hoogstderzelver oprechten dank te betuigen voor gelukwensen en zegenbeden der Gereformeerde Kerken

(w. g.) SCHIMMELPENNINCK.

Adjutant van dienst.

ART. 121.

Een exemplaar der Acta aan alle buitenlandsche afgevaardigden. Wordt besloten aan alle afgevaardigden van buitenlandsche Kerken een exemplaar van de Acta dezer Synode toe te zenden.

ART. 122.

Bericht van Ds. Teves. Een bericht van Ds. J. TEVES, dat hij bereid is over te komen voor de behandeling van zijne zaak, wordt voor kennisgeving aangenomen, wijl in deze zaak reeds eene beslissing genomen is.

ART. 123.

Schrijven van Rev. James Zwemer. De Praeses doet voorlezing van een schrijven van Rev. JAMES F. ZWEMER, door „The Reformed (Dutch) Church in America” afgevaardigd, waarin deze bericht verhinderd te zijn over te komen en zich daarom schriftelijk van zijne opdracht te willen kwijten. Besloten wordt dezen brief als bijlage in de Acta op te nemen (Bijlage LXIV).

ART. 124.

Rapport over de „leergeschillen”. Prof. Dr. H. H. KUYPER brengt het rapport uit van de commissie, in welker handen gesteld waren een aantal bezwaarschriften van gemeenteleden van Delft, Voorburg, 's Gravenzande, Gouda (A), Hillegom, Assen en den Kerkeraad van Hoorn, benevens een tijdens de Synode ingekomen schrijven van den Kerkeraad der Gereformeerde Kerk te Groningen (A) (Bijlage LXV). Met bijzondere belangstelling hoort de Synode dit rapport aan, dat met algemeene stemmen door de commissie is aangenomen en door al hare leden is onderteekend, en besluit het te laten drukken en daarna te behandelen.

ART. 125.

Regeling der werkzaamheden. Op voorstel van den Praeses besluit de Synode a. s. Dinsdag niet te vergaderen. De commissiën zullen op dien dag bijeenkomen om, zoo mogelijk, al hare in te dienen rapporten gereed te maken voor de zittingen der Synode, die Woensdag weder zullen beginnen.

ART. 126.

Insgelijks wordt aangenomen het voorstel van den Praeses om aan het moderamen op te dragen, de voordracht te doen voor de benoeming der deputaten, door deze Synode voor onderscheidene zaken aan te wijzen.

Het moderamen zal voordragen voor de benoemingen.

ART. 127.

De beraadslaging over de conclusie van de commissie van praeadvies inzake punt 22 sub 8 (vgl. punt 23 sub 2 en bijlage I) van het rapport van de deputaten voor de Zending wordt hervat (Art. 118 en Bijlage LXVI); vooral over 4° ad C van bijlage I van dit rapport.

Institueering van Kerken op Java.

Na breede bespreking van dit punt wordt het voorstel van Ds. W. H. GISPEN JR., om de beslissing over deze zaak uit te stellen tot eene volgende Synode, verworpen tegen de adviseerende stem van 6 leden en de keurstem van 13 leden. Vervolgens brengt de Praeses de conclusie van het rapport der commissie van praeadvies in stemming; deze wordt aangenomen tegen de adviseerende stem van 5 en de keurstem van 7 leden. Zij luidt aldus: de Synode stelle het genoemde concept vast als leiddraad voor de institueering van Kerken op Java.

ART. 128.

Ds. W. BREUKELAAR brengt rapport uit over het protest van den heer J. J. VAN ALPHEN, F 11, 12 en 13 van het agendum Zonder stemming vereenigt zich de Synode met de conclusien van dit rapport (Bijlage LXVIX):

De heer J. J. van Alphen.

- a. voldoening uit te spreken over het feit, dat de heer J. J. VAN ALPHEN zijn protest terug neemt en al de door hem na de Synode van Middelburg tegen de Gereformeerde Kerken uitgesproken beschuldigingen herroept onder betuiging van leedwezen;
- b. te verklaren, dat, hoewel met blijdschap nota wordt genomen van des heeren J. J. VAN ALPHEN's belijdenis en van zijne begeerte om in de gemeenschap der Gereformeerde Kerken weder te keeren, de Synode thans nog blijven moet bij de besluiten, door de Synode van Middelburg in zijne zaak genomen; en dat een eventueel verzoek uitgaande van de heer J. J. VAN ALPHEN tot opening van den weg, om in de Gereformeerde Kerken naar den dienst des Woords te mogen staan, alleen in overweging kan genomen worden, nadat hij weder tot de kerkelijke gemeenschap met de Gereformeerde Kerken zal zijn teruggekeerd; en
- c. aan de te benoemen deputaten voor de Zending op te dragen om, bijaldien de heer J. J. VAN ALPHEN weêr tot de kerkelijke gemeenschap met de Gereformeerde Kerken teruggekeerd is, hem, desnoodig, te steunen tot voorziening in zijne behoeften, met eene bij-

drage uit de generale kas tot een maximum van f400 per jaar tot de e.k. Generale Synode.

Aan den heer J. J. VAN ALPHEN zal van dit besluit worden kennis gegeven.

ART. 129.

Prof. Lindeboom neemt een bezwaarschrift terug

De Praeses leest de volgende verklaring van Prof. L. LINDEBOOM voor: Van den voorzitter der commissie vernomen hebbende, dat, naar haar oordeel, de Synode op het bezwaarschrift F 17 moeilijk kan ingaan, ben ik bereid om die reden dit bezwaarschrift van het agendum af te nemen. Wordt besloten dit punt van het agendum af te voeren.

ART. 130.

Bezwaarschrift van Ds. PLET.

Prof. Dr. H. BOUWMAN rapporteert namens de commissie van praeadvies over de punten F 25 en 26 van het agendum, bezwaarschrift van Ds. C. M. W. PLET te Zwolle tegen een besluit der Provinciale Synode van Gelderland (Bijlage LXVIII). Zonder discussie stemt de Synode in met het oordeel der commissie en spreekt zij uit,

- a. dat de Kerkeraad van Wezep en de Classe Harderwijk gehouden zijn, zoo spoedig mogelijk aan hare financieele verplichtingen jegens Ds. C. M. W. PLET te voldoen;
- b. dat zij niet kan ingaan op het verzoek van Ds. C. M. W. PLET om hem financieel te steunen; en
- c. dat afschrift van beide uitspraken zal gezonden worden aan de Classe is Harderwijk, aan den Kerkeraad van Wezep en aan Ds. C. M. W. PLET.

ART. 131.

Regeling naar Art. 13 der Kerkenorde.

Aan de orde wordt gesteld de behandeling van het rapport van de deputaten voor advies in zake eene nieuwe regeling van de verzorging van emeriti-predikanten, predikantsweduwen en -weezen naar art. 13 der Kerkenorde (Bijlage LXIX) en de voorstellen der Provinciale Synoden, die hierop betrekking hebben H 2—12 van het agendum. Ds. J. A. GOEDBLOED leest het rapport der commissie van advies en de voorstellen, die zij aan de Synode aanbiedt (Bijlage LXIXa). Na eenige bespreking worden al deze voorstellen aangenomen. Deze Synode besluit derhalve,

1. het rapport van de deputaten der Synode, nadat de navolgende wijzigingen en aanvullingen zijn aangebracht, in zijn geheel over te nemen:

weggelaten wordt bij de ontwikkeling der beginselen op pag. 2 van het rapport punt 2, wat vermeld staat onder letter *d* en *f*; en *e* wordt aldus gelezen:

„de bijzondere omstandigheden, waarin de emeritus-verklaarde of „zijn gezin verkeeren, waardoor verhooging noodzakelijk zou zijn”.

in punt 6 vervalt de volzin: „en dan leert reeds de ondervinding

„van de laatste jaren, dat waar zulks inderdaad geschied is, de geheele „uitkeering van een billijk pensioen ook voor menige dorpskerk niet onmogelijk is”;

en voorts ook in punt 6 wordt weggelaten van de woorden: „waarbij dan „natuurlijk voor algemeene kerkelijke belangen enz.” tot aan het slot;

in punt 7 valt het laatste gedeelte weg: „ja zelfs al zou „dat werkelijk het geval zijn,” enz. tot aan het slot;

voorts in de „Voorstellen aan de Generale Synode om haar te doen uitspreken, welke regelingen zij in zake de uitvoering van Art. 13 der Kerkenorde wenschelijk acht, zonder dat zij zelve die kan voorstellen en opleggen, in I met betrekking tot de Kerkeraden

wordt punt *b* aldus gewijzigd, dat gelezen wordt in regel 4 de woorden: „het laatstelijk genoten tractement”; *vermeerderd met 20°/o voor het van pastorie, vergoeding van huishuur enz.*”.

in regel 12 wordt achter „tractement” gevoegd: *vermeerderd met „20°/o voor het genot van pastorie, vergoeding van huishuur enz.”.*

voorts wordt weggelaten: „bij welke berekening enz.”. „tot in aanmerking komt”, en in punt *c* worde „drie vijfden” veranderd in „twee derden”

ten slotte worden punt *b*, *c* en *d* aan het slot aldus gewijzigd: „*dat „alles met dien verstande, dat bij korten dienstdtijd en bij gebteken behoefte door den Kerkeraad niet minder worde uitgekeerd dan het be- „drag, dat reeds door de Generale Synode van Middelburg werd „bepaald.”.*”

2. aan de deputaten voor deze regeling benoemd in 1902 hartelijk dank te betuigen voor den arbeid in dezen door hen verricht.

ART. 132.

Het rapport over de leergeschillen, in de morgenzitting voorgelezen (Art. 124) is nu gedrukt in handen van de leden der Synode Een voorstel van den Praeses om aanstonds tot behandeling over te gaan wordt verworpen. Ingevolg een voorstel van Prof. M. NOORDTZIJ en Prof. Dr. F. L. RUTGERS, om eene avondzitting te houden. Besloten wordt het rapport in de zitting van Woensdag a. s. aan de orde te stellen.

Bespreking van het rapport „leergeschillen” uitgesteld.

ART. 133.

Op voordracht van de afgevaardigden der Provinciale Synoden worden tot deputaten, om met de curatoren en de docenten der Theologische School te voorzien in eene eventueele vacature in het college van hoogleraren aan de Theologische School, ontstaande in de eerste twee jaren na deze Synode, benoemd:

Deputaten van medewerking bij eventueele vacaturen aan de Theologische School.

voor de Kerken van *Utrecht*: Ds. K. FERNHOUT te Utrecht primus, en Ds. G. J. BARGER te Driebergen secundus;

voor de Kerken van *Noord-Holland*: Ds. W. BREUKELAAR te Zaandam primus, en Ds. H. LOUMAN BEYER te Landsmeer secundus;

voor de Kerken van *Zuid-Holland* (noordelijk gedeelte): Ds. R. J. W. RUDOLPH te Leiden primus, en Dr. J. C. DE MOOR te 's Gravenhage secundus;

voor de Kerken van *Zuid-Holland* (zuidelijk gedeelte): Ds. C. B. BAVINCK te Rotterdam primus, en Ds. A. VAN VEELO te Rotterdam secundus;

voor de Kerken van *Zeeland*: Ds. R. J. VAN DER VEEN te Goes primus, en Dr. L. H. WAGENAAR te Middelburg secundus;

voor de Kerken van *Noord-Brabant* en *Limburg*: Ds. J. M. MULDER te 's Hertogenbosch primus en Ds. L. G. GORIS te Zevenbergen secundus;

voor de Kerken van *Groningen*: Ds. G. GEERDS te Appingedam primus, en Ds. M. MEYERING te Wildervank secundus;

voor de Kerken van *Friesland* (noordelijk gedeelte): Ds. J. DEKKER te Kollum primus, en Ds. H. MEYER te Kollum secundus;

voor de Kerken van *Friesland* (zuidelijk gedeelte): Ds. J. DIJKSTRA van Joure primus, en Ds. H. DETHMERS te Sneek secundus;

voor de Kerken van *Drente*: Ds. L. KUIPER te Hoogeveen primus, en Ds. J. BAKKER te Emmen secundus;

voor de Kerken van *Overijssel*: Ds. G. ELZENGA te Kampen primus, en Ds. J. J. WESTERBLEEK VAN EERTEN te Kampen secundus;

voor de Kerken van Gelderland: Ds. J. W. A. NOTTEN te Velp primus, en Ds. H. HOEKSTRA te Arnhem secundus.

Bepaald wordt, dat de genoemde deputaten van Zuid-Holland en Friesland (noordelijk gedeelte) voor deze zaak zullen optreden, zolang de splitsing in twee particuliere Synoden nog niet heeft plaats gehad.

ART. 134.

De naam „particuliere synode.”

De Synode besluit, op voorstel van den Praeses, dat overal waar in de regelingen gesproken wordt van *Provinciale Synoden*, voortaan met het oog op de verdeeling van de provinciën Zuid-Holland en Friesland in twee synoden gesproken zal worden van *Particuliere Synode*.

ART. 135.

Revisie van de uitspraak over Ds. Donkers.

Prof. Dr. H. BOUWMAN brengt rapport uit over punt F 32 van het agendum, behelzende een verzoek van de Classe *Warfum* om het 4 Mei 1864 gevelde vonnis over Ds. J. A. DONKERS te herzien (Bijlage LXX). Met op 2 na algemeene stemmen vereenigt zich de Synode met de conclusie van dit rapport om niet aan het verzoek van de Classe *Warfum* te voldoen en te blijven bij hetgeen in 1896 besloten is.

ART. 136.

Rapport van de deputaten voor eene vacature aan

Ds. R. J. W. RUDOLPH deelt het praeadvies mede van de commissie voor punt B 2, rapport van de deputaten voor het geval van het ontstaan eener vacature onder de hoogleeraren aan de Theologische School, waaruit

blijkt, dat volgens de notulen van de curatoren-vergadering deze deputaten bij drie onderscheidene benoemingen hunne medewerking hebben verleend. Overeenkomstig de conclusie door deze commissie voorgesteld worden de handelingen dezer deputaten goedgekeurd en worden ze met dank voor de vervulling van hun mandaat gedéchargeerd.

de Theologische School.

De Praeses merkt op, dat deze deputaten kwalijk een zelfstandig rapport kunnen indienen, daar zij slechts dienen tot eene tijdelijke uitbreiding van het curatorium voor eene bepaalde zaak. Hij stelt daarom voor, dat voortaan dit punt niet meer op het agendum voor de Generale Synode zal worden geplaatst.

Voortaan geen punt meer op het agendum.

Aldus besluit de Synode.

ART. 137.

Dezelfde rapporteur doet voorlezing van het praeadvies der zelfde commissie over het voorstel van Ds. W. BREUKELAAR, Ds. W. H. GISPEN JR., Ds. J. D. VAN DER MUNNIK en Ds. R. J. W. RUDOLPH (Art. 115 en Bijlage LXXI). In overeenstemming met dit advies wordt zonder discussie besloten, dit voorstel aan te nemen en vijf deputaten te benoemen met last en volmacht eene nieuwe overeenkomst, rakende het verband tusschen de Gereformeerde Kerken en de Theologische Faculteit van de Vrije Universiteit, te ontwerpen, en dit concept vóór 1 Februari 1908 aan de Kerken te zenden.

Wijziging van de overeenkomst tusschen de Kerken en de Vrije Universiteit.

ART. 138.

Op voorstel van den Praeses besluit de Synode ter aanvulling van het beslotene in zake het punt A 4 van het agendum, het verzoek der Particuliere Synode van Gelderland om medewerking voor den arbeid in de Rijnprovincie onder de aldaar verblijfhoudende Nederlandsche Gereformeerden (Art. 51), aan het moderamen op te dragen, den deputaat van de Kerken in Gelderland voor deze aangelegenheid namens haar mandaat te geven, om voor deze belangen op te kunnen treden bij de Overheidspersonen in Duitschland als door haar gevolmachtigd. Dit zal geschieden met het oog hierop, dat in deze Rijnprovincie Nederlanders uit alle provinciën van Nederland bijeen zijn. Deze deputaat zal echter verantwoordelijk blijven aan de Particuliere Synode van Gelderland, terwijl uit dit mandaat geene financiëele gevolgen voor de gezamenlijke Kerken zullen voortvloeien.

Mandaat aan den deputaat der Kerken van Gelderland voor den arbeid in de Rijnprovincie.

Prof. M. NOORDTJIJ geeft in overweging, dat aan deputaten voor de correspondentie met de Hooge Overheid worde opgedragen, den Minister van Justitie van dit te verlenen mandaat kennis te geven met verzoek dat de Minister van Buitenlandsche Zaken daarmede de Deutsche autoriteiten in kennis stelle. Overeenkomstig dit advies wordt besloten.

Zitting van Woensdag 6 September 1905.

ART. 139.

Opening.

Uit het gehouden appèl nominaal blijkt, dat dezelfde afgevaardigden van de vorige zitting present zijn behalve Ouderling J. OLTHOFF, voor wien Ouderling J. SLUIS van Andijk plaats neemt, die op de gebruikelijke wijze instemming betuigt met de Belijdenisschriften.

ART. 140.

Notulen.

De notulen van de vorige zitting worden vastgesteld.

ART. 141.

Missiven van Ds. Wessels en leden van de Kerk van Marum.

De Praeses deelt mede, dat ingekomen zijn missiven van Ds. C. J. WESSELS van Dwingeloo en van eenige leden van de Kerk van Marum, en stelt deze in handen der eerste commissie ter fine van consideratie en advies.

Verkeerde voorstellingen in de pers.

Naar aanleiding van een ingekomen schrijven van Ds. S. J. VOGELAAR van Groningen, waarin de aandacht wordt gevestigd op beschouwingen in de pers, die de strekking hebben het besluit in zake de verdeling van Zuid-Holland en Friesland, elk in twee ressorten met eene eigen Particuliere Synode, toe te schrijven aan bepaalde bedoelingen, constateert de Praeses, dat blijkens het rapport der commissie van advies en de besprekingen in de synodale vergadering geene andere motieven zijn te berde gebracht dan die van het recht op meer gelijkmatige vertegenwoordiging der Kerken; zoodat alle andere genoemde of te noemen overwegingen uitsluitend blijven voor rekening van hen, die ze uitspreken.

ART. 142

Visitatie van de Zendingsposten.

Ds. H. DIJKSTRA rapporteert over E 3 van het agendum, voorstellen van de Afzonderlijke Vergadering van Dienaren des Woords op het Zendingsterrein (Art. 15 der Zendingssorde), om te komen tot eene geregelde visitatie van de verschillende Zendingsposten (Bijlage LXXII).

Naar het advies der commissie besluit de Synode.

- a. in beginsel uit te spreken, dat die visitatie gewenscht is;
- b. aan de te benoemen deputaten der Generale Synode voor de Zending op te dragen, na ingewonnen advies van de zendende Kerken en van de Afzonderlijke Vergadering van Dienaren des Woords op Java, eene regeling te ontwerpen en bij de volgende Generale Synode in te zenden; en
- c. intusschen der Afzonderlijke Vergadering op te dragen jaarlijks een overzicht van den stand der Zending, voor zoover dit per correspondentie mogelijk is, bij de deputaten der Generale Synode voor de Zending in te zenden.

ART. 143.

Dezelfde rapporteert over E 4 van het agendum, de voorstellen van de Afzonderlijke Vergadering van Dienaren des Woords op het Zendings-terrein, om te komen tot uitvoering van het bepaalde in Art. 16 der Zendingsorde (Bijlage LXXIII).

Naar het advies der commissie spreekt de Synode uit,

- a. dat zij op heden niet in staat is, over al deze punten een genoegzaam voorbereid oordeel te vellen ;
- b. dat zij echter in het algemeen, voorzooveel zij daarover oordeelen kan, instemming betuigt met de gedane voorstellen ;
- c. dat zij aan de Afzonderlijke Vergadering overlaat, deze voorstellen uit te werken en, van vertaling vergezeld, in te zenden bij de deputaten voor de Zending, die ze met hun advies aan de volgende Generale Synode voorleggen ; en
- d. dat zij deputaten voornoemd opdraagt, den catechismus van den heer JANSZ, wanneer zij oordeelen, dat de revisie voldoende is en de kosten niet te zwaar zijn, te laten drukken.

Bijbelvertalingen, leerboeken voor catechetisch onderwijs, liturgische formulieren en gezangen, in den dienst der Zending.

ART. 144.

Br. H. HIENSCH brengt advies uit over E 8, rapport (Bijlage LXXIV) van de deputaten voor de Zending onder de Joden en over E 9-18, concept-regeling voor den Zendingsarbeid onder de Joden (Bijlagen LXXV en LXXVa).

Zending onder de Joden.

De commissie adviseert :

- 1°. aan de deputaten dank te zeggen voor al hunnen arbeid in zake de Zending onder de Joden verricht, met décharge van het gehouden beheer, en wederom deputaten daarvoor aan te wijzen ;
- 2°. het voorstel van de deputaten, om der Joden-Zending in Het Zendingsblad eenige beschikbare ruimte te geven, niet aan te nemen, omdat die begeerde ruimte niet beschikbaar is, wijl zelfs voor de Zending onder de heidenen de tegenwoordige omvang van Het Zendingsblad te klein is. en eene vergrooing daarvan op hoe bescheiden schaal ook, eene verhooging van de kosten onvermijdelijk ten gevolge zou hebben, waardoor het voordeel van genoemd blad ten bate der Zending belangrijk zoude verminderen ;
- 3°. aan de deputaten voor deze Zending het gevraagde aantal gedrukte exemplaren van het ingediende rapport ter hand te stellen ;
- 4°. in zake de Zending onder de Joden te blijven bij het bepaalde in Art. 167 van de Synode van Arnhem van 1902 ; en
- 5°. aan de te benoemen deputaten op te dragen, om de oprichting te bevorderen van plaatselijke Zendingscomité's, (uitgaande van den Raad der plaatselijke Gereformeerde Kerk) de tot bearbeiding van, Joden binnen hun ressort, en deze te steunen.

Naar dit advies besluit de Synode.

ART. 145.

Generale Zending-
dingskas.

Ds. W. BREUKELAAR brengt rapport uit over hoofdst. 20 van het Zendingrapport, het financieel verslag (Bijlage LXXVI).

De voorstellen van de commissie van advies worden door de Synode aangenomen :

- a. de rekening en verantwoording van de deputaten der Generale Synode voor de Zending goed te keuren en te déchargeeren ;
- b. den quaestoren dank te betuigen voor al hunne besogne ;
- c. den heeren J. C. VAN SCHAICK, D. VAN EYK en H. VON MEYENFELDT dank te zeggen voor hunnen arbeid ;
- d. aan de te benoemen deputaten voor de Zending op te dragen,
 - 1°. voor ditmaal naar Art. 27 der Zendingsoorde namens de Generale Synode quaestoren te benoemen ;
 - 2°. namens de Generale Synode eene krachtige opwekking te richten tot alle zending Kerken, om naar vasten regel en getrouw, de 10°/_o van al hunne inkomsten te storten in de generale kas, — en tot de Kerken die nog geene eigen Zending hebben, om alles wat bij haar voor de Zending inkomt, aan de generale kas af te dragen ;
 - 3°. zoo spoedig mogelijk eene algemeene collecte in alle Kerken uit te schrijven, en na verloop van ten minste één jaar des noodig nogmaals eene algemeene collecte te houden ;
 - 4°. in geval van uiterste noodzakelijkheid ter voorkoming van stagnatie in den gang der zaken, zoo mogelijk, voorschot op te nemen voor rekening der gezamenlijke Kerken tot een maximum van f10.000 ; en
 - 5°. zoo mogelijk, op de balans de reële waarde der gebouwen in Indië te boeken ;
- e. aan de te benoemen deputaten voor de Zending ter uitvoering van het bepaalde in Art. 18 al. 2 der Zendingsoorde dezelfde instructie te verstrekken, die de Generale Synode van Arnhem haren deputaten voor de zending gaf.

ART. 146.

Naam, waarop
de Zendingsoe-
deren op Midden-
Java moeten ge-
steld worden.

Dezelfde rapporteert over het rapport en advies over de vraag: op welken naam moeten de Zendingsoederen op Midden-Java gesteld worden? Zendingrapport, hfdst. 21, 3 en bijlage II.

De Synode besluit: *a.* aan de Deputaten dank te zeggen voor hun rapport en advies aan de Kerk van Heeg; en *b.* de Kerken te adviseeren, zooveel mogelijk in overeenstemming met dit advies te handelen.

ART. 147.

Wijziging van
Art. 12 A 2 van
de „Algemeene

Ds. W. BREUKELAAR merkt op, dat door de genomen beslissing in zake het Petronella-hospitaal (Art. 112) eene wijziging noodzakelijk is in

de Algemeene bepalingen voor den medischen dienst naar Art 12 der Zendingsorde en stelt namens de commissie van advies voor A 2 aldus te lezen: bovendien draagt de Generale Synode aan hare deputaten voor de Zending op, de Kerk van Amsterdam voor haren medischen dienst, op haar gemotiveerd verzoek des noodig te steunen met eene jaarlijksche subsidie tot een maximum van f3000 tot aan de e. k. Generale Synode. Aldus wordt besloten.

bepalingen voor
den medischen
dienst.

ART. 148.

Prof. Dr. A. G. HONIG rapporteert namens dezelfde commissie over E 1 van het agendum, het rapport van de deputaten der Generale Synode voor de Zending (Bijlagen LXXVII en LXXVIIa). De rapporteur deelt vooraf mede, dat die leden van de commissie, die in de laatste drie jaar als deputaten hebben gediend, aan de behandeling van deze aangelegenheid geen deel hebben genomen.

Rapport van de
deputaten voor de
Zending.

Hij stelt voor:

- a. aan de gewezen deputaten der Generale Synode voor de Zending warmen dank te brengen voor hunnen veelvuldigen arbeid;
- b. het uitgebracht rapport goed te keuren en het zegel te hechten aan den arbeid der deputaten, voor zoover die goedkeuring nog niet mocht zijn verleend; en
- c. voornoemde deputaten te déchargeeren;

Met een woord van bijzondere waardeering bij monde van den Praeses neemt de Synode deze voorstellen aan.

ART. 149.

De Praeses stelt aan de orde het rapport over de leergeschillen (Artt. 114 en 132).

Leergeschillen.
Amendementen
op het rapport.

De rapporteur Prof. Dr. H. H. KUYPER brengt namens de commissie van advies de volgende wijzigingen aan. In het begin van de eerste alinea, leze men voor „uitspraak” „beslissende uitspraak” in de derde alinea van de verklaringen, voor „jonggeboren” „jong gestorven”; en voor „deze wedergeboorte” „de wedergeboorte van deze en andere”.

Onderling D RIJSTRA verklaart, dat hij het rapport mede ondertee kend heeft, alleen omdat hij daarin eenen grondslag tot pacificatie wenscht te zien.

Prof. L. LINDEBOOM wijst er op, dat hij alléén over de vier verklaringen in het rapport wenscht te handelen, wijl de Synode alleen daarover haar oordeel heeft uit te spreken, en stelt aan de Synode de volgende vragen en wenschen:

Ondergeteekende, zeer waardeerend de begeerte en het streven der commissie in zake „de leergeschillen” om te bevorderen de eenheid van gevoelen en spreken in de Kerken, en van harte bereid om zoover mogelijk den boederen tegemoet te komen, zal zich bepalen tot enkele volstrekt noodzakelijke vragen en wenschen, welker beantwoording voor hem beslissend

zal zijn voor zijne uit te brengen advies. Hij hoopt zeer, dat de commissie en de Synode zooveel mogelijk willen medewerken om het ook hem mogelijk te maken, met eene goede en onbezwaarde consciëntie en een blij en dankbaar hart de verklaring aan de Kerken voor zijne rekening te nemen en daarnaar zich te gedragen.

I. Vertrouwende, dat, gelijk bij alle rapporten en adviezen van commissiën, de Synode van dit rapport en advies alleen de conclusiën overneemt, verzoekt hij, dat bij deze zaak uitdrukkelijk in de Acta worde opgeteekend, dat de Synode deze »korte verklaring omtrent de vier bovengenoemde punten» afleggend, niet geacht mag worden, zich over de historische en andere beschouwingen en overwegingen der commissie te hebben uitgesproken.

II. Wat de »korte verklaring» zelve aangaat:

in *punt 1* is hem niet duidelijk de zin en strekking van de woorden in den vóórlaatsten regel »zoo nauw mogelijk». Hij verzoekt eene toelichting, die zin en strekking zóó helder make, dat daarover geen verschil van opvatting mogelijk zij: daarvan zal het afhangen, of hij een amendement zal noodig achten.

in *punt 2* verzocht hij *a* weglating van »het gebruik van het woord eeuwige rechtvaardigmaking» aan ieders vrijheid overlatende»; *b*. wijziging van de uitdrukking »in de *vierschaar der consciëntie* voor God gerechvaardigd te worden» door »*persoonlijk*» voor God gerechvaardigd te worden» in overeenstemming met het voorafgaande: »dat wij persoonlijk deze weldaad alleen door een oprecht geloof deelachtig worden»; en zulks om alle misverstand te voorkomen;

in *punt 4* aan het slot, verzoekt hij deze wijziging, dat in plaats van „met zekerheid valt uit te maken» wordt gelezen: „bevestigend kan worden beantwoord»; en daaraan toe te wegen deze woorden: «dewijl God zijne belofte vervult naar zijne vrijmacht op zijnen tijd, hetzij dóór óf onder óf na den Doop.

Omdat het antwoord op deze vragen van groot belang is voor de beslissing, die de Synode zal nemen, veroorlooft ondergeteekende zich bescheidenlijk in overweging te geven, dat deze punten gesteld worden in handen uwer commissie ter fine van overweging en advies.

Ds. T. NOORDEWIER stelt voor, dat in de derde verklaring de uitdrukking „met name in de heidenwereld» moge vervallen.

Ds. K. FERNHOUT maakt eenige opmerkingen over den zinsbouw in de derde verklaring en stelt verbeteringen voor.

Dr. J. C. DE MOOR stelt voor, om in de tweede verklaring in plaats van „eeuwige rechtvaardigmaking» te lezen „rechtvaardigmaking van eeuwigheid».

Deze amendementen maken eene vernieuwde behandeling in de commissie noodig, waartoe besloten wordt.

ART. 150.

Verzoek van Ds. Teves om emeritaat.

Dr. J. C. DE MOOR rapporteert over een ingekomen schrijven van Ds. J. TEVES, waarin deze aan de Synode, na de genomen beslissing (Art. 108) verzoekt, om hem emeritus te verklaren.

Naar het oordeel van de commissie van advies kan er na „losmaking» van „emeriteering» geene sprake zijn; doch zij durft geen bepaald voorstel doen tot voortzetting van het wachtgeld, overwegende dat het besluit van Arnhem (Art. 159 van de Acta) deze continueering h. i. niet in uitzicht stelt.

Een voorstel om een wachtgeld aan Ds. J. TEVES opnieuw te verleenen wordt verworpen.

In zake de emeriteering vereenigt zich de Synode met het advies der commissie.

ART. 151.

Dr. L. H. WAGENAAR doet voorlezing van het advies der commissie over C 1-10 van het agendum, het rapport van de deputaten voor advies in zake het ingediende gravamen tegen artikel 36 van de Nederlandsche Geloofsbelijdenis en de voorstellen van de Provinciale Synoden te dezen aanzien (Bijlagen LXXVIII en LXXVIIIa).

Rapport over
het gravamen tegen
Art. 36. der
Belijdenis.

Dit geeft aanleiding tot eene uitvoerige en ernstige bespreking.

Met algemeene stemmen wordt de eerste conclusie aangenomen:

„de Generale Synode besluit den deputaten dank te bieden voor hun tijdig „bij de Kerken ingekomen advies.

Bij de stemming over de tweede conclusie ontvangen de adviseerende leden, die het gravamen indertijd hebben ingediend, verlof, hunne adviseerende stem niet uit te brengen. Deze conclusie luidt:

„de Generale Synode verklaart — overeenkomstig het advies — het „gravamen der bezwaarde broederen tegen de zinsnede in Art 36 der „Confessie „om te weren en uit te roeien alle afgoderij en valschen gods- „dienst en het rijk van den Antichrist te gronde te werpen” voor *gegrond*”.

De Synode neemt deze conclusie aan tegen de adviseerende stem van één en de keurstem van twee leden.

ART. 152.

Op voorstel van den Praeses wordt besloten de beraadslaging te schorsen en hedenavond de zitting voort te zetten.

Besluit tot eene
avondzitting.

ART. 153.

De Praeses deelt in de avondzitting mede, dat een schrijven is ingekomen van den heer A. VAN DER NAGEL JR. te Rotterdam, waarin aan de Synode verzocht wordt op hare in zijne zaak reeds gevallen beslissing terug te komen. Dit schrijven wordt ter fine van praeadvies gesteld in handen van de commissie voor punt F 27 van het agendum.

Verzoek van
A. van der Nagel
Jr. om revisie.

ART. 154.

De discussie over het rapport der commissie van advies over punt C 1, rapport van de deputaten voor advies in zake het ingediende gravamen tegen Art. 36 van de Geloofsbelijdenis der Nederlandsche Gereformeerde Kerken, wordt voortgezet; bepaaldelijk over de vraag, op welke wijze de gevallen beslissing over het gravamen zal worden kenbaar gemaakt.

Voortzetting
van de behande-
ling van het ad-
vies over Art
36 der Confessie.

De derde conclusie van de meerderheid der commissie van praeadvies: „doch oordeelt, dat er geene wijze te vinden is, om aan dit gravamen te gemoet te komen, zonder revisie van Art. 36, waarvoor zij den tijd nog niet gekomen acht”, wordt verworpen met 29 tegen 11 stemmen.

Daarna wordt tegen de adviseerende stem van twee leden met 24 tegen

16 stemmen besloten de woorden, „om te weren en uit te roeien alle afgoderij en valschen godsdienst en het rijk van den Antichrist te gronde te werpen” in Art. 36 der Confessie *te schrappen*.

De Synode spreekt de wenschelijkheid uit, dat, in de nieuwe uitgaven van de Nederlandsche Geloofsbelijdenis de woorden, die nu uitgelicht zijn, aan den voet van de bladzijde worden gedrukt met vermelding van de reden, waarom zij uit het artikel zijn uitgenomen. In de exemplaren, welke dienen tot officiële onderteekening voor ambtsdragers, moeten deze woorden worden doorgehaald. Aan de Hooge Overheid zal van deze wijziging in de Confessie worden kennis gegeven.

ART. 155.

Verklaring van Prof. Dr. Honig in zake het besluit over Art. 33 der Confessie.

Prof. Dr. A. G. HONIG ontvangt verlot de navolgende verklaring in de Acta te doen opnemen: ondergeteekende acht zich ten zeerste bezwaard over deze beslissing der Synode, aangezien met schrapping dezer woorden een gewichtig beginsel uit onze Belijdenis is weggenomen, dat wel tot dusver niet schriftuurlijk was geformuleerd, maar toch in onze Confessie dient gehandhaafd te blijven, zoolang althans deze zich uitspreekt over de roeping van de overheid ten opzichte van de eerste tafel van de Wet des Heeren.

ART. 156.

Rapport in zake de leergeschillen.

Namens de commissie van advies deelt Prof. Dr. H. H. KUYPER haar oordeel mede over de opmerkingen in de morgenzitting gemaakt, en de amendementen voorgesteld op het rapport over de leergeschillen (Art. 146). De commissie adviseert op bl. 2, 4e regel van boven het woord „zoodanige” te laten vervallen; de uitdrukking „eeuwige rechtvaardigmaking” en de woorden: „met name in de heidenwereld”, te behouden, omdat in de bezwaarschriften over deze zaak deze uitdrukkingen genoemd worden of daarop gedoeld wordt. Over de opmerkingen van Prof. L. LINDEBOOM deelt de rapporteur het volgend advies mede:

De commissie, in welke handen is gesteld het bezwaarschrift van Prof. L. LINDEBOOM, behelzende enkele vragen en bedenkingen tegen het rapport in zake de leergeschillen ten einde de Synode te dienen van praeadvies, heeft de eer u te rapporteeren

ad a. dat zij aan de Synode niet anders heeft voorgesteld dan de conclusien van haar rapport te bekrachtigen; weshalve zij met Prof. L. LINDEBOOM instemt, dat de motieven van het rapport voor rekening der commissie blijven;

ad b. dat de commissie met de woorden, „zoo nauw mogelijk” in de eerste verklaring betreffende het *supralapsarisme* niet anders bedoeld heeft dan dat niemand verplicht kan worden bij de bespreking van dit leerstuk zich van de letterlijke woorden van de Belijdenis te bedienen, aangezien het profetisch karakter van de leerrede en het catechetisch onderwijs altoos medebrengt, bij dit evenals bij elk leerstuk der Kerk, dat de Dienaar des Woords die in zijne eigen woorden en taal vertolkt; maar al handhaaft de commissie deze vrijheid, toch acht ze het noodig, dat de Synode verklare, dat ieder, wat den inhoud betreft, zich zoo nauw mogelijk aan de voorstelling der Belijdenisschriften te houden heeft;

ad c. dat de commissie er geen overwegend bezwaar tegen heeft, in de tweede verklaring aangaande de *„eeuwige rechtvaardigmaking”* de woorden »dat de Synode het gebruik van

het woord »eeuwige rechtvaardigmaking» aan ieders consciëntie overlaat» te amoveeren, omdat in den aanvang reeds gezegd wordt, dat het gebruik van dit woord niet afgekeurd mag worden, omdat het niet in de Belijdenisschriften staat; uwe commissie meent echter, dat tot voorkoming van elk misverstand, alsof de schrapping der bedoelde woorden zou beteekenen, dat het gebruik van bovengenoemde uitdrukking voortaan door de Synode zou zijn verboden of afgekeurd, de Synode uitdrukkelijk uitspreke, dat de hier door de commissie gegeven verklaring ook door haar gedeeld wordt;

ad *d.* dat de commissie de tweede door Prof. L. LINDEBOOM in dit zelfde artikel voorgestelde wijziging, om de uitdrukking „in de vierschaar der consciëntie voor God gerechtvaardigd te worden» te vervangen door »persoonlijk voor God gerechtvaardigd te worden» niet overneemt; niet omdat zij de voorafgaande woorden »dat wij persoonlijk deze weldaad alleen door een oprecht geloof deelachtig kunnen worden» verzwakken wil, maar omdat de bedoeling van de gewraakte zinsnede daar is, dat in de prediking des Woords moet aangedrongen worden op een oprecht geloof, waardoor we in de vierschaar der consciëntie voor God gerechtvaardigd worden; hier wordt dus niet gezien op het geloof als vermogen, waardoor wij in Christus worde ingelijfd en zijne gerechtigheid voor God deelachtig worden, maar op de geloofsdaad, waardoor wij in de vierschaar der consciëntie voor God gerechtvaardigd worden.

ad *e.* dat de wijziging door Prof. L. LINDEBOOM voorgeslagen ten opzichte van de vierde verklaring over de *onderstelde wedergeboorte* door de commissie in dien zin wordt aangenomen, dat zij voorstelt de gewraakte woorden aan het slot van deze verklaring aldus te lezen: intusschen meent de Synode, dat de stelling, dat elk uitverkoren kind daarom reeds vóór den doop metterdaad wedergeboren zou zijn noch op grond van de Schrift noch op grond van de Belijdenis te bewijzen is, dewijl God zijne belofte vervult naar zijne vrijmacht op zijnen tijd, hetzij vóór, of onder, of na den Doop, zoodat het eisch is zich hierover met groote omzichtigheid uit te laten en niet wijs te willen zijn boven hetgeen God ons heeft geopenbaard.

Uwe commissie voegt hieraan toe, dat zij met opzet de vraag, of het juist is te zeggen, dat de wedergeboorte bij de kinderen des verbonds in den regel vóór den doop moet geacht worden plaats te hebben gehad, ter zijde heeft gelaten, omdat naar haar oordeel deze vraag thans niet aan de orde is.

ART. 157.

Prof. L. LINDEBOOM betuigt aan de commissie zijnen dank, voor zoover zij aan zijne bezwaren is tegemoet gekomen. Hij heeft echter nog bezwaar op eenige punten. Op voorstel van den rapporteur wordt goed gevonden, dat de woorden „zoo nauw mogelijk» in den slotzin van de eerste conclusie zullen uitgelicht worden, waardoor deze aldus eindigt: „en in de prediking des Woords en het catechetisch onderwijs zich te houden aan de voorstelling, die onze Belijdenisschriften geven». Dit geschiedt echter met uitdrukkelijk voorbehoud, dat in de Acta worde aangeteekend, dat de *libertas prophetandi* gehandhaafd blijft.

Op grond, dat in het begin van de tweede conclusie over het tweede punt „de eeuwig rechtvaardigmaking» reeds is uitgesproken, dat deze uitdrukking niet mag worden afgekeurd, omdat ze niet in onze Belijdenisschriften voorkomt, wordt aan het verzoek van Prof. L. LINDEBOOM voldaan en de woorden „het gebruik van het woord „eeuwige rechtvaardigmaking» aan ieders vrijheid overlatende» uit deze conclusie verwijderd.

Ook in het slot der verklaring wordt nog eene wijziging aangebracht, zoodat dit nu aldus luidt: „intusschen meent de Synode, dat de stelling, dat elk uitverkoren kind daarom reeds wedergeboren zou zijn, noch op

Discussie over
het rapport in
zake de leerge-
schillen.

grond van de Schrift, noch op grond van de Belijdenis te bewijzen is, dewijl God zijne belofte vervult naar zijne vrijmacht op zijnen tijd, hetzij vóór of onder of na den Doop, zoodat het eisch is zich hierover met groote omzichtigheid uit te laten en niet wijs te willen zijn, boven hetgeen God ons heeft geopenbaard.

Prof. L. LINDEBOOM kan zich thans met hetgeen de commissie voorstelt, vereenigen.

ART. 158.

Besluit in zake
de leergeschillen

Hierna neemt de Synode *eenparig* de voorgestelde conclusiën aan en legt zij de volgende verklaring af:

Wat het eerste punt, het *infra-* of *supralapsarisme* aangaat, spreekt de Synode uit, dat onze Belijdenisschriften zeker ten opzichte van het leerstuk der uitverkiezing de infralapsarische voorstelling volgen, maar dat zoowel blijkens de bewoordingen van Hfdst. I Art. 7 der Leerregels van Dordt als blijkens de beraadslagingen op de Dortsche Synode hiermede geenszins is bedoeld de supralapsarische voorstelling uit te sluiten of te veroordeelen; dat het diensvolgens wel niet geoorloofd is de supralapsarische zienswijze als *de* leer der Gereformeerde Kerken in Nederland voor te stellen, maar evenmin om iemand, die voor zich zelf het supralapsarische gevoelen voorstaat, daarom te bemoeilijken, aangezien de Synode van Dordt over dit geschilpunt geene uitspraak heeft gedaan; waarbij de Synode de waarschuwing voegt, om dergelijke diepgaande leerstukken, die het verstand der eenvoudigen zeer verre te boven gaan, zoo weinig mogelijk op den kansel te brengen en in de prediking des Woords en het catechetisch onderwijs zich te houden aan de voorstelling, die onze Belijdenisschriften geven.

Wat het tweede punt de *eeuwige rechtvaardigmaking* betreft, verklaart de Synode, dat deze uitdrukking zelve niet in onze Belijdenisschriften voorkomt, maar dat ze daarom evenmin mag worden afgekeurd als de uitdrukking Verbond der Werken en dergelijke, die uit het theologisch spraakgebruik zijn overgenomen; dat het onjuist is te zeggen, dat onze Belijdenisschriften alleen eene rechtvaardigmaking uit en door het geloof kennen, aangezien èn Gods Woord in Rom. 4:25 èn onze Belijdenis in Art. 20 uitdrukkelijk spreken van eene objectieve rechtvaardigmaking door de opstanding van Christus bezegeld, die in tijdsorde aan de subjectieve rechtvaardigmaking vooraf gaat; en wat voorts de zaak zelve aangaat, dat al onze Kerken van harte gelooven en belijden, dat Christus in den Raad des vredes van eeuwigheid zich als borg voor zijn volk gesteld heeft en hunne schuld op zich heeft genomen, evenals Hij daarna door zijn lijden en sterven op Golgotha het rantsoen metterdaad voor ons betaald en ons met God verzoend heeft, toen wij nog vijanden waren; maar dat even beslist worde gehandhaafd op grond van Gods Woord en in overeenstemming met de Belijdenis, dat wij persoonlijk deze weldaad

alleen door een oprecht geloof deelachtig worden; waarom de Synode met ernst waarschuwt tegen elke voorstelling, die hetzij aan de eeuwige borgstelling van Christus voor zijne uitverkorenen, hetzij aan den eisch van een oprecht geloof, om in de vierschaar der consciëntie voor God gerechtvaardigd te worden, afbreuk zou doen.

Wat het derde punt de *onmiddellijke wedergeboorte* aangaat, spreekt de Synode uit, dat deze uitdrukking in goeden zin gebruikt kan worden, in zooverre onze Kerken steeds tegenover de Luthersche en Roomsche Kerk hebben beleden, dat de wedergeboorte niet geschiedt door het Woord of de Sacramenten als zoodanig maar door de almachtige en wederbarende werking des Heiligen Geestes; dat deze wederbarende werking des Heiligen Geestes echter niet in dien zin mag losgemaakt worden van de prediking des Woords, alsof beide van elkaar gescheiden zouden zijn; want al leert onze Belijdenis, dat wij aangaande de zaligheid onzer jong gestorven kinderen niet te twijfelen hebben, alhoewel ze de prediking des Evangelies niet hebben gehoord, en voorts aangaande de wijze, waarop deze wedergeboorte bij deze en andere kinderen geschiedt, nergens in onze Belijdenisschriften uitspraak wordt gedaan; dat toch aan de andere zijde vast staat, dat het Evangelie eene kracht Gods is tot zaligheid voor een iegelijk die gelooft, en dat bij de volwassenen de wederbarende werking des Heiligen Geestes de prediking des Evangelies vergezelt. Al betwist de Synode niet, dat God machtig is ook buiten de prediking des Woords om, met name in de heidenwereld, degenen die Hij wil, tot wedergeboorte te brengen, toch oordeelt de Synode, dat wij op grond van Gods Woord over de vraag of dit ook werkelijk geschiedt, geene uitspraak kunnen doen, en daarom ons te houden hebben aan den regel, dien het geopenbaarde Woord ons geeft, en de verborgene dingen hebben over te laten aan den Heere onzen God.

En wat eindelijk het vierde punt de *onderstelde wedergeboorte* aangaat, verklaart de Synode, dat volgens de Belijdenis onzer Kerken het zaad des verbonds krachtens de belofte Gods te houden is voor wedergeboren en in Christus geheiligd, totdat bij het opwassen uit hun wandel of leer het tegendeel blijkt; dat het echter minder juist is te zeggen, dat de doop aan de kinderen der geloovigen bediend wordt op grond van hunne onderstelde wedergeboorte, omdat de grond van den doop is het bevel en de belofte Gods; dat voorts het oordeel der liefde, waarmede de Kerk het zaad des verbonds voor wedergeboren houdt, geenszins zeggen wil, dat daarom elk kind waarlijk wedergeboren zou zijn, omdat Gods Woord ons leert, dat niet allen Israëel zijn, die uit Israëel zijn, en van Izak gezegd wordt: in hem zal u het zaad worden genoemd (Rom. 9: 6 en 7), zoodat in de prediking steeds op ernstig zelfonderzoek moet worden aangedrongen. aangezien alleen wie geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden. Voorts houdt de Synode met onze Belijdenis staande, dat „de sacramenten niet ijdel noch ledig zijn om ons te bedriegen, maar zichtbare teekenen en zegelen van eene inwendige en onzienlijke zaak, door

middel derwelke God in ons werkt door de kracht des Heiligen Geestes" (Art. 33), en dat inzonderheid de doop „het bad der wedergeboorte" en „de afwassing der zonden" wordt genaamd, omdat God „ons door dit Goddelijk pand en teeken wil verzekeren, dat wij zoo waarachtiglijk van onze zonden geestelijk gewasschen zijn, als wij uitwendig met water gewasschen worden"; waarom onze Kerk in het gebed na den Doop „God dankt en looft, dat Hij ons en onzen kinderen door het bloed van zijnen geliefden Zoon Jezus Christus al onze zonden vergeven en ons door zijnen Heiligen Geest tot lidmaten van zijnen eeniggeboren Zoon en alzoo tot zijne kinderen aangenomen heeft en ons dat met den heiligen Doop bezegelt en bekrachtigt"; zoodat onze Belijdenisschriften wel duidelijk leeren, dat het Sacrament des Doops beteekent en verzegelt de afwassing der zonden door het bloed en den Geest van Jezus Christus, d. w. z. de rechtvaardigmaking en de vernieuwing door den Heiligen Geest als weldaden, die God aan ons zaad geschonken heeft.

Intusschen meent de Synode, dat de stelling, dat elk uitverkoren kind daarom reeds vóór den Doop metterdaad wedergeboren zou zijn, noch op grond van de Schrift noch op grond van de Belijdenis te bewijzen is, dewijl God zijne belofte vervult naar zijne vrijmacht op zijnen tijd, hetzij vóór of onder of na den Doop, zoodat het eisch is zich hierover met omzichtigheid uit te laten en niet wijs te willen zijn boven hetgeen God ons heeft geopenbaard.

ART. 159.

Dankbetuiging
aan de commissie
van praeadvies
over de leerge-
schillen.

De Praeses betuigt aan de commissie van praeadvies over dit moeilijke punt hartelijk dank voor haren gewichtigen en door God zoo rijk gezevende arbeid. De rapporteur Prof. Dr. H. H. KUYPER spreekt uit, dat in de eerste plaats de dank aan God moet gebracht worden; maar hij wil voorts gaarne zeggen, dat de verklaring thans door de Synode afgelegd eigenlijk reeds voorbereid is door wijlen Prof. D. K. WIELENGA, Prof. M. NOORDTJIJ en Prof. Dr. H. BAVINCK in hunnen arbeid in het jaar 1896; en dat vooral den laatste als auctor mentalis dank moet worden gebracht voor den zegen, die van deze beslissing, zoo het Gode behaagt, voor de Gereformeerde Kerken zal uitgaan.

Op verzoek van Ds. T. NOORDEWIER wordt het derde vers van psalm 133 door de vergadering gezongen.

ART. 160.

Bezwaarschrift
van Prof. L. Lindeboom
tegen de Provinciale Synode
van Friesland.

De behandeling van het bezwaarschrift van Prof. L. LINDEBOOM tegen de uitspraak van de Provinciale Synode van Friesland in zijne aanklacht tegen Dr. A. KUYPER Jr., Bedienaar des Woords te Makkum (Artt. 80 en 97) wordt voortgezet. De rapporteur, Ds. G. ELZENGA, leest nogmaals de conclusiën van het rapport der commissie voor. Prof. L. LINDEBOOM bestrijdt die. Ds. D. J. VAN DER MUNNIK verdedigt

het besluit der Particuliere Synode van Friesland in deze zaak, waarna de rapporteur het oordeel der commissie toelicht en staande houdt. Met op ééne na algemeene stemmen spreekt de Synode, overeenkomstig de conclusiën van het rapport, uit,

- 1°. dat de gewraakte uitdrukking aangaande Paulus niet in de Belijdenisschriften gevonden wordt, doch, op zichzelf beschouwd, ook niet in uitdrukkelijken strijd is met de daaruit door Prof. L. LINDEBOOM aangevoerde uitspraken, zoodat deze zaak op grond der Belijdenis niet tot beslissing kan worden gebracht;
- 2°. dat de Synode derhalve geene instemming kan betuigen met het bezwaarschrift van Prof. L. LINDEBOOM tegen de uitspraak der Provinciale Synode van Friesland;
- 3°. dat de Synode de betrokken broeders dringend opwekt om elkander in dit verschil in liefde te dragen; en
- 4°. dat ieder zich in zulke teedere en onzekere zaken met alle voorzichtigheid en bescheidenheid uitlate.

Zitting van Donderdag 7 September 1905.

ART. 161.

Bij het gehouden appèl nominaal blijkt, dat Ouderling D. MULDER, afgevaardigde van Zeeland, met kennisgeving afwezig en zijn secundus niet tegenwoordig is.

Ouderling Mulder
afwezig.

ART. 162.

De notulen van de morgen- en de namiddagzitting van den vorigen dag worden goedgekeurd.

Notulen.

ART. 163.

Ds. R. J. W. RUDOLPH rapporteert over punt B 1 van het agendum, rapport van de curatoren der Theologische School en Bijlage LXXIX. De commissie van praeadvies stelt voor, de handelingen van de curatoren in het algemeen goed te keuren. Slechts een tweetal punten wenscht zij aan eene nadere beoordeeling der Synode te onderwerpen. Over het eerste punt, betreffende de beoordeeling door de curatoren van de schorsing van een tweetal studenten wordt eene uitvoerige discussie gehouden.

Rapport over
het verslag van
de Theologische
School.

De door de commissie op dit punt voorgestelde conclusie wordt gewijzigd en aangevuld en daarna met algemeene stemmen aangenomen.

De Synode besluit derhalve, aan deze handeling der curatoren hare goedkeuring te onthouden, en aan de curatoren op te dragen, het college van hoogleeraren te adviseeren, de schorsing van de beide studenten in te trekken en de studenten te vermanen hunne verontschuldiging aan de

Schorsing van
twee studenten.

Overdracht van het Gymnasium. hoogleraren, over hetgeen zij verkeerd gedaan hebben, aan te bieden. Het tweede punt betreft het voorstel van de curatoren ter uitvoering van het door de Synode van Arnhem gegeven mandaat in zake de overdracht van het gymnasium te Kampen aan eene vereeniging.

Zonder discussie wordt, naar het advies der commissie besloten, de curatoren te machtigen, het gymnasium zoo spoedig mogelijk aan eene vereeniging over te dragen, op de voorwaarden, die reeds door de Synode van Arnhem zijn gesteld; maar tevens aan de curatoren op te dragen, zoo mogelijk, voordeelijker voorwaarden van overdracht te bedingen dan in het overgelegde concept-contract worden genoemd.

ART. 164.

Ds Kropveld tegenwoordig.

Aan Ds. E. KROPVELD, die ter vergadering is als rapporteur voor de deputaten voor de Zending onder de Joden, deelt de Praeses mede, dat de gang van zaken de Synode genoopt heeft het rapport dezer deputaten reeds te behandelen en op hunne voorstellen eene beslissing te nemen; hij betuigt hem en zijnen mededeputaat den dank der Synode voor hunnen arbeid.

ART. 165.

Bezwaarschrift van br. Eykman.

In zake punt F 22, protest van J. C. EYKMAN te Kampen tegen een besluit van de Provinciale Synode van Overijssel, wordt op voorstel van de commissie van advies besloten, aan br. J. C. EYKMAN bericht te zenden, dat de Synode zijne zaak beëindigd acht door de reeds gevallen beslissingen.

ART. 166.

Bezwaarschrift uit Amsterdam, niet ingekomen.

De Praeses deelt mede, dat het bezwaarschrift van leden der Kerk van Amsterdam in zake de Theologische School en de leergeschillen niet is ingekomen. Dit wordt dus van het agendum afgevoerd.

ART. 167.

Bezwaar van de Synode van Friesland tegen handelingen van de deputaten voor Art. 13.

Ds. J. A. GOEDBLOED brengt het rapport uit van de commissie van praeadvies over punt H 13a, bezwaar van de Provinciale Synode van Friesland tegen de uitkeering van het geheele bedrag der verzorging uit de Generale Kas aan eene weduwe en 9 kinderen in strijd met Art. 90 der Synode van Arnhem. Waar gebleken is, dat wèl in den eersten tijd de bedoelde uitkeering geheel uit de Generale Kas heeft plaats gevonden, om de Kerk te Antwerpen en bedoelde weduwe niet in ongelegenheid te brengen, maar dat thans de uitkeering plaats vindt overeenkomstig en in den vorm zooals de Generale Synode van Arnhem bepaald heeft, stelt de commissie voor, dat de Generale Synode uitspreke, dat er voor het bezwaar geen grond meer bestaat. Aldus wordt besloten.

Bezwaar van de Synode van Friesland tegen een

Dezelfde rapporteur deelt het advies mede over H 13b, het bezwaar van dezelfde Synode tegen het besluit van de Synode te Arnhem (Art. 151 van

de Acta), om de benodigde gelden voor de verzorging van emeriti predikanten enz. aan te vragen aan alle Provincieën volgens den vastgestelden rooster voor de generale onkosten.

besluit van de Synode van Arnhem.

Met het oog op de reeds genomen beslissing ten opzichte van de uitvoering van Art. 13 der Kerkenorde door deze Synode stelt de commissie voor, uit te spreken, dat er thans ook voor dit bezwaar geen grond meer bestaat en naar den wensch van Friesland zal moeten gehandeld worden.

Dit voorstel wordt aangenomen.

ART. 168.

Ds. J. A. GOEDBLOED rapporteert voorts over het schrijven van Ds. C. J. WESSELS te Dwingeloo (Art. 141 en Bijlage LXXX). De commissie is van oordeel, dat er geen recht en geene reden is om in te grijpen op het besluit van de Classe Beilen, waarbij de emeritaats-aanvraag van Ds. C. J. WESSELS is afgewezen. Ook het verzoek, om generale deputaten te benoemen en eene permanente scheidsrechterlijke commissie in te stellen, dient naar het advies der commissie niet ingewilligd te worden. De Synode vereenigt zich met dit advies.

Bezwaar van Ds. Wessels.

ART. 169.

Ds. T. NOORDEWIER rapporteert namens de commissie, in welke handen het ingekomen schrijven van den heer A. VAN DER NAGEL JR. is gesteld (Art. 150). Aangezien in dit schrijven niets nieuws te berde gebracht wordt, en de commissie zijne zaak naar behooren onderzocht heeft, stelt zij voor dit schrijven voor kennisgeving aan te nemen. Aldus besluit de Synode.

Verzoek van A. van der Nagel om revisie.

ART. 170.

Ds. J. D. VAN DER MUNNIK, voorzitter van de commissie, aan welke het schrijven van F. J. P. en T. BIJMA, leden der kerk van Marum (Art. 141) in handen is gesteld, deelt mede dat daarin bezwaar wordt gemaakt tegen het besluit der Synode op punt A 1, bepaaldelijk tegen de aangenomen derde conclusie (Art. 33); en dat tevens het verzoek gedaan wordt terug te komen op het genomen besluit en alsnog te onderzoeken, of hun eisch, dat de naam van het bedoelde kind uit het doopboek der Kerk geroyeerd worde, ook in strijd is met Gods Woord. De commissie adviseert, het verzoek van adressanten niet in te willigen maar te blijven bij hetgeen te dezer zake besloten is. Echter acht zij wel gewenscht, deze klagende broederen voor nadere informatie naar bedoeling en strekking van het besluit der Synode te verwijzen naar den voorzitter van de commissie van advies, Ds. J. D. VAN DER MUNNIK te Leeuwarden.

Verzoek van F. J. en T. Bijma om revisie.

Aldus wordt besloten.

ART. 171.

De Synode besluit, dat Art. 17 van de Zendingsorde aldus zal gewijzigd worden, dat de eerste alinea luidt: de Generale Synode be-

Wijziging van van Art. 17 der Zendingsorde.

noemt twaalf deputaten voor den dienst der Zending, éénen uit het ressort van elke Particuliere Synoden”.

Tijd van optreden der deputaten uit Friesland (zuidelijk) en Zuid-Holland (noordelijk).

Voor den goeden gang van zaken wordt op verzoek van Ds. H. DIJKSTRA goedgevonden, dat de deputaten naar dit artikel der Zendingorde voor het ressort der in te stellen Particuliere Synode van Friesland (zuidelijk gedeelte) en van Zuid-Holland (noordelijk gedeelte) reeds terstond voor deze zaak zullen optreden.

ART. 172.

Deputaten van advies in zake Harlingen.

De Praeses stelt voor, het genomen besluit in zake het schrijven van den Kerkeraad der Gereformeerde Kerk te Harlingen (Art. 50) in dier voege aan te vullen, dat de Synode drie deputaten benoeme, om op verlangen van ééne der betrokken partijen (den Dienaar des Woords te Harlingen, den Kerkeraad aldaar, de Classe en eventueel de particuliere Synode) van advies te dienen. Met 5 stemmen tegen wordt aldus besloten.

ART. 173.

Verzoek aan de Kerken, bij welke de Scribae dienen.

Op voorstel van den Praeses besluit de Synode, aan de Kerken, welke de beide Scribae dienen, te verzoeken, haren Dienaren des Woords gedurende een viertal weken vrijstelling te verleen van de vervulling van hun ambtelijk werk, opdat de Acta dezer Synode spoedig kunnen verschijnen. Aan elke dezer beide Kerken verleent de Synode eene som van vijftig gulden als tegemoetkoming in de kosten, welke het voldoen aan het verzoek der Synode met zich brengen zal.

ART. 174.

Opdracht aan het moderamen.

Het moderamen wordt gemachtigd om

- a. de notulen van de laatste zittingen vast te stellen;
- b. de uitgave van de Acta dezer Synode te bezorgen;
- c. achter de Acta eene lijst van de Gereformeerde Kerken in Nederland op te nemen;
- d. achter de Acta de herziene Kerkenorde af te drukken; en
- e. op te treden voor alle zaken, waarvoor vergeten mocht zijn deputaten aan te wijzen.

ART. 175.

Tijd van toezending der rapporten.

De Synode besluit, dat voortaan alle bij de Generale Synode in te dienen rapporten minstens veertien dagen vóór den aanvang der Synode moeten worden toegezonden aan alle hare leden (met hunne secundi) en hare praeadviseerende leden.

ART. 176.

Benoemingen van deputaten.

Op voordracht van het moderamen worden door de Synode aangewezen als deputaten:

voor de correspondentie met de Hooge Overheid: Ds. A. BRUMMELKAMP, JHR. MR. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN (belast met de samenroeping), beide te 's Gravenhage en Prof. M. NOORDTJIZ te Kampen;

voor de correspondentie met de buitenlandsche Kerken: Prof. L. LINDEBOOM te Kampen, Ds. Js. VAN DEN LINDEN te 's Gravenhage, Ds. B. VAN SCHELVEN te Amsterdam (belast met de samenroeping) en br. A. W. SCHIPPERS te Vlaardingen;

voor de Zending onder de Joden: Ds. E. KROPVELD te Rijswijk (belast met de samenroeping), Ds. A. VAN VEELOO en Ds. E. DOUMA, beide te Rotterdam;

voor het examineeren naar Art. 4 der Zendingsorde: Ds. H. DIJKSTRA te Smilde (belast met de samenroeping), Prof. P. BIESTERVELD te Amsterdam, Prof. Dr. W. GEESINK, Prof. Dr. H. H. KUYPER, beide te Watergraafsmeer, en Prof. M. NOORDTJIZ te Kampen;

voor Art. 17 der Zendingsorde: Ds. W. H. GISPEN JR. te Baarn, Ds. W. BREUKELAAR te Zaandam, Ds. J. VAN HAERINGEN te Katendrecht, Dr. L. H. WAGENAAR te Middelburg, Ds. J. M. MULDER te 's Hertogenbosch, Ds. H. SCHOLTEN te Zuidhorn, Ds. J. D. VAN DER MUNNIK te Leeuwarden, Ds. H. DIJKSTRA te Smilde (belast met de samenroeping), Dr. J. HANIA PZN. te Steenwijk en Ds. H. HOEKSTRA te Arnhem; voor de te vormen Particuliere Synode van Zuid-Holland (noordelijk gedeelte) Ds. W. B. RENKEMA te Rijnsburg en voor die van Friesland (zuidelijk gedeelte) Ds. A. VAN ANDEL te Heerenveen;

voor de generale kas tot steun der verzorging van emeriti predikanten, predikantsweduwen en -weezen: Ds. J. A. GOEDBLOED te Nieuwendijk (belast met de samenroeping), Ds. W. B. RENKEMA te Rijnsburg, Ds. J. H. DONNER te Nieuwdorp, Ouderling H. BRINK te Beilen en Ouderling G. BRUGSMA te Leeuwarden;

voor hulp aan catechiseermeesters en oefenaars, door de actie van 1886 in moeielijkheid geraakt; Prof. Dr. F. L. RUTGERS te Amsterdam, Ds. A. VAN VEELOO te Rotterdam en br. G. H. A. GROSHUDE te Amsterdam;

voor het uitschrijven van eenen bededag of bedestond: de Classe 's Gravenhage;

voor de samenroeping der volgende Generale Synode: de Kerk van Amsterdam;

voor de bewaring van het archief: de Kerk van Amsterdam;

voor de correspondentie met de Kerken van min vaste formatie: de Kerk van Utrecht;

voor de oefening van het verband van de Gereformeerde Kerken met de Theologische Faculteit der Vrije Universiteit: Ds. P. J. W. KLAARHAMER te Utrecht (belast met de samenroeping), Dr. L. H. WAGENAAR te Middelburg, Ds. P. A. E. SILLEVIS SMIT te Rotterdam, Ds. J. A. GOEDBLOED te Nieuwendijk en Ds. J. D. VAN DEN MUNNIK te Leeuwarden;

voor het ontwerpen van eene gewijzigde overeenkomst tusschen de Gereformeerde Kerken en de Theologische Faculteit van de Vrije Univer-

siteit: Ds. W. BREUKELAAR te Zaandam, Ds. W. H. GISPEN JR. te Baarn, Ds. H. HOEKSTRA te Arnhem (met de samenroeping belast), Ds. R. J. W. RUDOLPH te Leiden en Ds. L. KUIPER te Hoogeveen;

voor advies in zake Ds. A. VAN BUEREN: Ds. J. W. A. NOTTEN te Velp (met de samenroeping belast), Prof. Dr. H. H. KUYPER te Watergraafsmeer en Ds. R. J. W. RUDOLPH te Leiden;

voor de bijwoning van het examen in de kerkelijke vergadering van Bentheim: Dr. C. C. SCHOT CZN. te Hardenberg (met de samenroeping belast), Ds. F. TEN HOOR JR. te Uithuizermeeden, Ds. W. A. VAN ES te Leeuwarden, Ds. C. L. F. VAN SCHELVEN te Wageningen en Ds. L. KUIPER te Hoogeveen;

voor het dienen van advies in de zaak van Harlingen: Ds. J. D. VAN DER MUNNIK te Leeuwarden (met de samenroeping belast), Ds. T. NOORDEWIER te Meppel en Ds. A. DE GEUS te Lemmer.

Nog wordt bepaald, dat in geval van het ontstaan eener vacature onder deze deputaten de Classe of Particuliere Synode tot welker ressort de Kerk van diens woonplaats behoort, namens de Generale Synode eenen opvolger zal aanwijzen.

ART. 177.

Opdracht ter
behandeling der
loopende zaken
van de Zending.

Aan Ds. H. DIJKSTRA, Dr. J. HANIA, Ds. W. BREUKELAAR en Ds. H. HOEKSTRA wordt machtiging verleend de loopende zaken dezer Zending onder de Heidenen en Mohammedanen te behandelen, totdat de benoemde deputaten hebben vergaderd.

ART. 178.

Slotwoord van
den Praeses.

De Praeses constateert, dat thans alle te behandelen zaken, ten einde zijn gebracht.

Nadat gezongen is Psalm 68 : 8, neemt hij het woord en spreekt in de eerste plaats zijnen dank uit voor de hulp door den Assessor en de Scribae hem verleend, en voor den steun van de leden der Synode onderzonden, waardoor de moeilijke taak, waartoe hij geroepen werd, hem zoo vergemakkelijkt is. Hij voegt er namens de Synode aan toe een woord van hartelijken dank aan allen, die deze Synode hebben gediend; met name aan de praeadviseerende leden, de hoogleeraren aan de Theologische School en de Theologische Faculteit van de Vrije Universiteit, en aan alle andere adviseerende leden; aan de leden der onderscheidene commissiën, omdat niet het minst aan hunnen ijver de spoedige afloop dezer Synode te danken is. Ook aan de broederen, belast met de zorg voor het persverslag en het verslag in het Kerkblad komt dank toe voor hunnen arbeid. De Kerk van Utrecht dankt de Praeses voor haar gulle ontvangst; evenals de trouwe bezoekers der vergaderingen voor hunne tegenwoordigheid; waardoor het gevaar, dat steeds dreigt, om te vergeten, dat wij als afgevaardigden der Kerken vergaderd zijn en niet als individuën, voorkomen wordt en het innerlijk organisch verband met de Kerken bewaard blijft.

Waanneer wij, zoo gaat de Praeses voort, eenen terugblik op onze vergaderingen werpen, mogen wij de overtuiging uitspreken, dat deze Synode wel eene zekere beteekenis in de geschiedenis onzer Kerken hebben zal. Op volgende Synoden hopen we niet meer op het agendum te zien de revisie der Kerkenordering of de zaak der verzorging van emeriti-predikanten, predikantsweduwen en -weezen; althans voor zoover de beginselen betreft, die daarbij ten grondslag moeten liggen.

De grootste beteekenis zal de Synode echter hebben door hare beslissing in zake het gravamen tegen artikel 36 der Confessie. Er was gevaar, dat door het blijven bestaan van een uitgesproken, of ook niet uitgesproken, gravamen toestanden zouden ontstaan, ons uit de teekenende tegenstelling van quia en quatenus uit vroeger dagen maar al te droevig bekend. Eene confessie behoort niet te zijn een kostelijk gedenkstuk slechts van wat in vroeger dagen was; zoo iets dat in een museum van oudheden wordt bewaard, maar de levende uitdrukking van wat de gemeente belijdt. Nu kan onder ons weder ten volle gelden het *quia*; wij handhaven onze belijdenis, omdat zij is overeenkomstig Gods Woord.

De Praeses spreekt verder de hope uit, dat deze Synode beteekenis verkrijgen zal daar hare beslissing in de zaak der leergeschillen. Wij zullen allen over deze beslissing even verheugd zijn, meent hij. Er was in de prediking op den Maandagavond, aan de Synode voorafgaand, ook een toon van juichen, welke de gedachte bij hem deed opkomen; of er wel reden voor was. Maar nu mogen wij onzen broeder HOEKSTRA ook daarvoor danken. Ja, wanneer wij weder keeren tot den Heere, komen wij in het centrum, waar veel, dat scheidt, weg valt; en waar wij elkander in Christus vinden. De Heere heeft ons weder door den Heiligen Geest geleid. Voorts spreekt hij nog den wensch uit, dat allen toch waken mogen tegen alles wat den vrede verstoren kan. Hij zou wel willen, dat hij thans tot alle sprekers en ook tot allen, die schrijven in kerkelijke bladen, het woord kon richten. Hij zou hun dan toeroepen, dat zij toch toezien op hetgeen zij van deze Synode mededeelen; dat zij toch geene willekeurige interpretatiën geven van hare besluiten. In onzen tijd kan moeilijk de raad van Buffon worden opgevolgd, om eer men het geschrevene in het licht geeft, het achtereenvolgens door een tiental laden te doen doorgaan; maar men doe in geen geval, gelijk thans wel geschiedt, dat, eer de inkt droog is, het geschrevene reeds naar de pers wordt gezonden. Men heeft zoo lichtelijk, dan als men ziet dat men gedwaald heeft, later schuld te gevoelen en te belijden, eerst voor God in de binnenkamer en daarna voor de broederen; men geeft dan wel eene rectificatie, doch de uitwerking van hetgeen men eerst geschreven heeft, is niet meer te stuiten.

Hij eindigt met de bede, dat de Heere alle onze Kerken leide en regeere door zijnen Heiligen Geest!

ART. 179.

De Assessor, Ds. J. HESSELS, vraagt nu het woord, om aan den Praeses

Woord van den
Assessor.

den dank der Synode te brengen voor zijne uitnemende leiding. In hoofdzaak zegt hij het volgende: het is eene vaste gewoonte op onze Generale Synoden geworden, dat de Assessor, vóór de Synode uiteen ga, een woord van dank tot den Praeses richtte. Bij deze gewoonte sluit ik mij aan; en wel uit behoefte en drang des harten.

Ik betuig u, hooggeachte Praeses, persoonlijk dank voor uwe welwillendheid en gezellig verkeer; en ik doe dit mede uit naam van de beide Scribae. Ik betuig u namens de geheele Synode dank voor de uitnemende wijze, waarop gij haar geleid hebt met vaste hand, met tact en met welwillendheid. Verre van gemakkelijk was uwe taak. Onder uwe leiding is de Synode tot een einde en tot een goed einde gekomen. De Heere heeft u, waarde Praeses, bekwaamd tot uw werk. Van Hem hebt gij de gave ontvangen, om niet te streng en niet te zacht te zijn. Zijnen naam alleen zij de eere. Met zorg ben ik naar deze synode opgegaan; met een verlicht hart ga ik heen. Spare de Heere u tot in lengte van dagen en bekwame Hij u verder tot uwen gewichtigen arbeid!

ART. 180.

Toespraak van
Prof. Dr. Rutgers
namens de advi-
seerende leden.

Namens alle praeadviseerende leden brengt Prof. Dr. F. L. RUTGERS dank aan de Kerken voor de eer der ontvangen uitnoodiging, om haar te dienen van praeadvies. Voorts dankt hij de Synode voor het geduld, waarmede zij geluisterd heeft naar de gegeven adviezen. De praeadviseerende leden hebben het op hoogen prijs gesteld, weder in de gelegenheid te zijn geweest, om te leven in de werkelijkheid van het kerkelijk leven. Voor hen is er gevaar om slechts te leven in de wereld der abstractie, van het afgetrokkene. School en wetenschap moeten met het leven der Kerken verband houden. De wijsheid, die van Boven is, moge ons blijven regeeren; dan zal er zegen zijn voor kerk en school en wetenschap.

ART. 181.

Sluiting.

Hierna gaat de Praeses voor in hartelijke dankzegging en vurig gebed tot God en sluit daarna deze laatste zitting der Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het moderamen der Generale Synode,

B. VAN SCHELVEN, *praeses.*

J. HESSELS, *assessor.*

A. DE GEUS,

W. H. GISPEN JR., } *scribae.*

BIJLAGEN.

BIJLAGE I. (Art. 13.)

Praeadvies over F 3.

Uwe commissie, geroepen om te adviseeren over F 3, het verzoek van de Provinciale Synode van Utrecht, dat de Generale Synode zich nader verklare, of in Art. 93 der Acta van 1896 onder de uitdrukking »bij volharding in hunne ongehoorzaamheid de wettelijke kerkelijke censure toepasse" te verstaan zij, dat men in de toepassing ten slotte doorga tot afsnijding met het formulier van den Ban; — en dat de Generale Synode uitspreke, wat in genoemd Art. 93 moet verstaan worden onder »bij volharding in ongehoorzaamheid"; spreek in de eerste plaats uit, dat, naar de bedoeling van Art. 93 der Acta van 1896, onder de »ongehoorzaamheid" en het »elders" kerken te verstaan zij het ter kerk gaan bij Kerken, die buiten ons kerkverband staan; —

veroorlooft zich in de tweede plaats de opmerking, dat de gevallen in Art. 93 van Middelburg bedoeld, te verschillend zijn, dan dat men daarvoor eenen algemeenen regel voor alle gevallen zou kunnen geven;

en oordeelt ten derde, dat de Kerkeraden in voorkomende gevallen met de grootste voorzichtigheid, lankmoedigheid en zachtmoedigheid te handelen hebben; en dat, indien cenig lidmaat zich aan ongehoorzaamheid aan den Koning der Kerk schuldig maakt, deze deswege vermaand en gecensureerd moet worden; en zoo hij zijne schuld verzwaaert door te volharden in zijne ongehoorzaamheid, moet geëxcommuniceerd worden met het formulier van den Ban.

F. J. TEN HOOR, *Rapporteur.*

BIJLAGE II. (Art. 14.)

Advies over F 4.

Punt F 4 bevat eene kennisgeving van de Provinciale Synode van Zuid-Holland, dat zij inwilligt het verzoek van de Classe Rotterdam, om namens haar aan de Generale Synode het verzoek te richten, eene nadere omschrijving te geven van de woorden »uitdrukkelijke verklaring" (Art. 93 der Acta van 1896).

Uwe commissie is van oordeel,

- a. dat zulk eene uitdrukkelijke verklaring of *schriftelijk* bij den Kerkeraad kan worden ingezonden, of *mondeling* aan gecommiteerden van den Kerkeraad gegeven kan worden;
- b. dat echter een Kerkeraad niet te haastig behoort te zijn in het accepteren van zoodanige verklaring, maar trachte, zooveel in zijn vermogen is, het betrokken lidmaat te bewegen om op zijne verklaring terug te komen.

Onder hetzelfde punt F 4 komt ook voor eene mededeeling van de Provinciale Synode van Zuid-Holland, dat zij een voorstel van de Classe Gorinchem doorzendt naar de Generale Synode, welk voorstel bedoelt wijziging van het aan Art. 77 der Kerkenordering toegevoegde besluit van de Synode van 1896 Art. 93 in dier voege, dat leden, die zich niet met uitdrukkelijke verklaring afscheiden noch dit zelfs willen, maar die toch, ondanks alle vermaning, zich aan de samenkomsten der gemeente onttrekken en elders gaan kerken, na vruchteloze vermaning en bij volharding in hunne ongehoorzaamheid, niet meer gerekend zullen worden tot de gemeente te behooren.

Dit voorstel, dat neerkomt op *schrapping* van lidmaten, die elders gaan kerken en zich niet laten gezeggen, acht uwe commissie geheel onaannemelijk, wijl *schrappen* voor geen Gereformeerd tuchtmiddel kan gelden. Immers, alléén door zichzelf af te scheiden of door excommunicatie, kan een lidmaat buiten de kerkelijke gemeenschap komen te staan. Dit beginsel dient zuiver gehouden te worden; terwijl tevens de commissie er al den nadruk op legt, dat de Kerkeraden ten opzichte van lidmaten, die elders gaan kerken, met de noodige omzichtigheid en voorzichtigheid te handelen hebben

F. J. TEN HOOR, *Rapporteur*.

BIJLAGE III.
(Art. 15.)

Rapport over het bezwaarschrift van den Kerkeraad van Bolsward (B) tegen eene uitspraak der Provinciale Synode van Friesland.

In handen uwer commissie werd, onder F 15, gesteld een bezwaarschrift van den Kerkeraad der Gereformeerde Kerk te Bolsward (B) tegen eene uitspraak der Provinciale Synode van Friesland d. d. 26 Mei 1904 betreffende de wijze, waarop in haar Classe de approbatie van beroepingen is geregeld.

Uit de toelichting van het bezwaarschrift is uwer commissie gebleken, dat tot 4 Nov. 1903 in de Classe Bolsward als regel gold, dat eventueele beroepingen door de Classe zelve werden geapprobeerd; dat echter op genoemden datum van dien regel is afgeweken, doordien de Classe besloot, om de twee naastbijzijnde Kerken aan te wijzen voor de approbatie van eenig beroep, voor het geval dat de Classe niet spoedig genoeg vergaderen kon om zelve te approbeeren, tenzij eene der Kerken in een bepaald geval op goeden grond verlangde, dat de Classe zelve zou approbeeren.

De Kerkeraad van Bolsward (B) vroeg tevergeefs intrekking van dit besluit en beriep zich op de Provinciale Synode bovengenoemd. Maar ook deze vergadering gaf aan den Kerkeraad geene voldoening; weshalve hij zich op de Generale Synode beroept.

Uwe commissie, vooreerst er op wijzende, dat de approbatie van beroepingen eene zaak is van hoogst gewichtige beteekenis, waarvoor de geheele Classe verantwoordelijk is, en dus deze approbatie zooveel mogelijk dient te geschieden in de gewone vergadering der Classe zelve; en ten tweede rekening houdende met het feit, dat er gevallen zich kunnen voordoen, waarin het noodzakelijk is, dat de approbatie vóór de vergadering verleend worde; ten derde het gewenscht achtend, dat in zulke buitengewone gevallen voorzien worde; heeft de eer (*volgen de conclusie's in het artikel der Acta*).

F. J. TEN HOOR, *Rapporteur*.

BIJLAGE IV.
(Art. 16.)

Rapport der commissie van advies in zake G.

Dit punt luidt aldus :

de Provinciale Synode van Gelderland vraagt, of de Generale Synode hare aandacht wil schenken aan het geven van eene juiste verklaring in zake het *Diaconaat*, zooals het voorkomt in Art. 30 der Confessie en in Art. 38 van de Kerkenorde.

Uwe commissie is van oordeel, dat de Generale Synode dienaangaande geen besluit kan nemen. De vraag, zooals zij op het agendum voorkomt, is te algemeen gesteld.

De Provinciale Synode van Gelderland schijnt te wenschen eene verhandeling over het Diaconaat; doch uwe commissie is van meening, dat de Generale Synode niet in de gelegenheid is, om aan dezen wensch gevolg te geven.

Was er een speciaal punt bedoeld, dan had dit duidelijk in de vraag uitgedrukt moeten zijn. Uwe commissie adviseert derhalve (volgt de conclusie in het artikel der Acta).

RENKEMA, *Rapporteur*.

BIJLAGE V.
(Artt. 17 en 32.)

Ontwerp eener betere regeling van de samenvoeging der Classen in Particuliere Synoden.

Door de Generale Synode van Arnhem is op Vrijdag 5 September 1902 het volgende voorstel aangenomen :

»De Synode benoeme drie deputaten, om op de volgende Synode een ontwerp in te dienen eener betere regeling van de samenvoeging der Classen in Particuliere Synoden».

Later zijn tot deputaten voor deze aangelegenheid aangewezen: Prof. Dr. H. BAVINCK, Prof. Dr. F. L. RUTGERS en Dr. J. HANIA (Acta, Artt. 204 en 205).

Genoemde deputaten hebben nu de eer aan deze Synode, ter voldoening aan hunne opdracht, het volgende te rapporteeren :

- 1°. dat zij bij het gereedmaken van een ontwerp eener betere regeling van de samenvoeging der Classen in Particuliere Synoden gemeend hebben rekening te moeten houden met deze twee overwegingen;
 - a. dat het hun gegeven mandaat *beperkt* was door de omstandigheid, dat er reeds eene samenvoeging van Classen in Particuliere Synoden bestaat; zoodat deputaten niet hebben kunnen te werk gaan, alsof er nog in 't geheel geene indeeling van de Kerken in Classen en van bijeenvoeging van die Classen in Particuliere Synoden ware, maar dat zij hun ontwerp in gereedheid moesten brengen met inachtneming van het bestaande. De synodale opdracht spreekt dan ook niet van het ontwerpen eener regeling *voor het eerst*, maar van het ontwerpen eener *beter*e regeling van de samenvoeging der Classen in Particuliere Synoden;
 - b. dat het bij het te maken ontwerp te doen moest zijn, niet om het kerkelijk leven in de war te sturen, zoodat door eene *schijnbaar betere* regeling toch metterdaad *grootere ongeregeldheid* ontstond; maar dat op den voorgrond moest staan, dat men door eene betere regeling van de samenvoeging der Classen in Particuliere Synoden het kerkelijke leven ook tot nog meer ontwikkeling moest trachten te brengen.

En met het oog hierop waren deputaten van oordeel, dat het niet geraten ware, om van eene provincie met *veel* Classen een paar af te nemen en die te voegen bij eene provincie, wier Kerken, om het geringe aantal, in weinig Classen zijn bijeengevoegd.

Door aldus te handelen zou men het kerkelijke leven in zulke provincie's eerder schaden dan bevoordeelen; in plaats van het meer te doen bloeien eerder verdooving ervan teweeg brengen. Want hoe men over „provincialisme” ook denken moge, en hoezeer ook het kerkelijk provincialisme naar de opvatting van de „politieken” uit den aanvang der 17e eeuw te veroordeelen is, het kan wel niet ontkend worden, dat er ook een zeker gezond kerkelijk provincialisme is, zoodat Kerken van eenzelfde provincie niet alleen beter met elkander saamleven, omdat hare leden in dezelfde provincie wonen of

thuis hooren, en dies voor de eigen provincie ook dikwijls wat meer hart hebben dan voor eene andere; maar ook en vooral, omdat de Kerken van eenzelfde provincie in den regel de toestanden in *hun* provincie het best kennen en, rekening houdende met die toestanden, als ook met gewoonten en volksaard in die provincie, ook wel het kerkelijke leven in de eigen provincie het best zullen kunnen regelen en leiden.

20. Van deze twee overwegingen nu uitgaande, waren deputaten van oordeel, dat wel *niet* 't meest gewenscht zou zijn, om het geheel der Classen in ons land door een bepaald cijfer bv. 10 of 12 te deelen, en dan maar telkens een tiende of twaalfde gedeelte tot eene Particuliere Synode bijeen te voegen; men kreeg dan wel eene *andere*, doch huns inziens, geene *betere* regeling; het bestaande kerkelijke leven zou dan veel te veel worden gebroken.

Veel beter zou het huns inziens zijn,

- a. om de Provinciale Synoden in Drente, Overijsel, Utrecht en Noord-Brabant met Limburg, welke door vier en drie Classen worden gevormd ¹⁾ zoo te laten blijven;
- b. om in de samenvoeging van Classen tot Particuliere Synoden in Groningen, Gelderland, Noord-Holland en Zeeland, welke respectievelijk zes en vijf Classen hebben ook geene verandering te brengen ²⁾; maar
- c. om de Classen in Friesland en Zuid-Holland op andere wijze samen te voegen; en wel op deze manier, dat in Friesland de Classen Dokkum (hetzij deze al of niet in twee Classen gesplitst worde), Leeuwarden, Kollum en Franeker éene Particuliere Synode worden; en de Classen Drachten, Heerenveen, Bolsward en Sneek ook éene Particuliere Synode; en dat in Zuid-Holland éene Particuliere Synode kome, saamgevoegd uit de Classen den Haag, Leiden, Woerden en Gouda; en éene, die door de Classen Rotterdam, Gorinchem, Dordrecht en Brielle wordt gevormd.

Men krijgt dan in *Friesland* éene Particuliere Synode, waartoe 72 Kerken en éene, waartoe 65 Kerken behooren;

in *Zuid-Holland* éene Particuliere Synode uit 59 en éene uit 74 Kerken samenkomende.

Dit is eene verdeeling, die wel past in het kader van het aantal Kerken, die in de Particuliere Synoden in de andere provincie's worden vertegenwoordigd, gemerkt toch in de Provinciale Synode van Groningen 81 Kerken samenkomen, in die van Drente 33, van Overijsel 63, van Utrecht 40, van Noord-Holland 67, van Zeeland 56, en in die van Noord-Brabant met Limburg 28 Kerken. Terwijl intusschen door deze regeling niet wordt uitgesloten, dat de twee Particuliere Synoden van Friesland of van Zuid-Holland, voor belangen, die alle Kerken van Zuid-Holland of van Friesland bepaaldelijk en uitsluitend aangaan — neem b.v. den Zedingsarbeid in Friesland of het weeshuis te Middelharnis in Zuid-Holland — met elkander samenwerken op de wijze, die hun, na gemeen overleg, het meest dienstig voorkomt.

Wanneer deze Synode dus tot eene andere samenvoeging van Classen in Particuliere Synoden meent te moeten besluiten, dan is de bovengenoemde regeling naar het oordeel uwer deputaten de beste.

De conclusie van hun concept-ontwerp is daarom deze:

10. de samenvoeging van de Classen tot Particuliere Synoden in de provinciën Groningen, Drente, Overijsel, Gelderland, Utrecht, Noord-Holland, Zeeland en Noord-Brabant met Limburg blijve onveranderd;
20. de Classen in de provincie Friesland en evenzoo die in Zuid-Holland worden in twee Particuliere Synoden bijeengevoegd;
30. de naam der Particuliere Synoden zij: in Friesland:
 - Particuliere Synode van Friesland (noordelijk gedeelte), bestaande uit de Classen Dokkum, Leeuwarden, Kollum en Franeker; en
 - Particuliere Synode van Friesland (zuidelijk gedeelte), bestaande uit de Classen Drachten, Heerenveen, Bolsward en Sneek;
 - en in Zuid-Holland evenzoo:

¹⁾ Drente heeft vier Classen; Overijsel, Utrecht en Noord-Brabant met Limburg elk drie.

²⁾ Groningen heeft zes Classen; Gelderland, Noord-Holland en Zeeland elk vijf.

Particuliere Synode van Zuid-Holland (noordelijk gedeelte), bestaande uit de Classen den Haag, Leiden, Woerden en Gouda;

en Particuliere Synode van Zuid-Holland (zuidelijk gedeelte), bestaande uit de Classen Rotterdam, Gorinchem, Dordrecht en Brielle;

4°. in Friesland roepe de Classe Leeuwarden de Particuliere Synode (noordelijk gedeelte) den eersten keer bijeen; de Classe Sneek de Particuliere Synode (zuidelijk gedeelte); terwijl in Zuid-Holland de Classe den Haag de eerste maal synodale Classe zij ter bijeenroeping van de Particuliere Synode (noordelijk gedeelte); de Classe Rotterdam synodale Classe, om de Particuliere Synode (zuidelijk gedeelte) de eerste maal bijeen te roepen;

5°. voor de onkosten der Generale Synode blijven Friesland en Zuid-Holland hetzelfde bijdragen als sedert de Generale Synode van 1896 (Acta, Art. 163), met dien verstande, dat na de splitsing in twee helften iedere helft ook de helft van den toen bepaalden omslag zal te betalen hebben; dus de twee helften van Friesland elk vijf van iedere honderd gulden; en die van Zuid-Holland van iedere honderd gulden elk negen;

6°. deze regeling gaat in met 1 Januari 1906, zoodat in Friesland en in Zuid-Holland na het eindigen der Synode — indien deze de voorgestelde regeling aanneemt, — toch nog vóór 1 Januari 1906 de Provinciale Synode van de *geheele* provincie moet samenkomen, om de maatregelen te nemen, die noodig zijn tengevolge van het door de Generale Synode genomen besluit.

Der Synode bij de overweging dezer gewichtige aangelegenheid de wijsheid en de leiding des Heiligen Geestes toebeddende, namens deputaten voornoemd,

Aldus vastgesteld 1 Juli 1905.

J. HANIA, *Rapporteur*.

BIJLAGE Va.

(Artt. 17 en 32.)

Rapport der Commissie van advies in zake I.

Het punt geldt het ontwerp eener betere regeling van de samenvoeging der Classen in Particuliere Synoden.

Dit ontwerp is ingediend door de deputaten, door de Generale Synode van Arnhem voor deze aangelegenheid aangewezen, Prof. Dr. H. BAVINCK, Prof. Dr. F. L. RUTGERS en Dr. HANIA, en stelt voor:

- a. om de samenvoeging van de Classen tot Particuliere Synoden in de provinciën Groningen, Drente, Overijssel, Gelderland, Utrecht, Noord-Holland, Zeeland en Noord-Brabant met Limburg onveranderd te laten;
- b. om de Classen in de provincie Friesland en evenzoo die in Zuid-Holland in twee Particuliere Synoden bijeen te voegen.

Hieraan zijn toegevoegd de noodige overgangsbepalingen en eenige nadere stipulatiën.

Uwe commissie adviseert der Generale Synode deze concept-regeling aan te nemen, met de volgende wijzigingen:

in 2° c. worde achter »Middelharnis» ingevoegd: *en de regeling voor de hulpbehoevende Kerken*;

in de derde conclusie worde nog genoemd de Classe Hallum bij Friesland (noordelijk gedeelte) en de Classe Workum bij Friesland (zuidelijk gedeelte);

in de vierde conclusie worde voor »Den Haag» gelezen »Leiden»;

voorts worde in de vijfde conclusie de volgende wijziging aangebracht:

met dien verstande dat de a.s. Provinciale Synoden van Friesland en Zuid-Holland het percentage voor de uit haar voortkomende Particuliere Synoden bepalen zullen, terwijl bij eventuele verandering van het percentage voor de onkosten der Generale Synode naar deze bepaling door deze Particuliere Synoden zal worden gehandeld;

en eindelijk worde de zesde conclusie gelezen als volgt:

deze regeling gaat in vóór of op 1 Juli 1906, zoodat in Friesland en in Zuid-Holland in